

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 965

15. LISTOPADA 2021. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

XX. Dani hrvatske knjige i riječi – dani Balinta Vujkova

Dida kao inspiracija

SADRŽAJ

5

Ministarstvo kulture RH
Bunjevački govori upisani u Registar kulturnih dobara Hrvatske

6

Reagirana na negiranje hrvatskog jezika u udžbenicima
Osuda i šutnja

8

Online konferencija
Medijska strategija i manjinski mediji

12

Domagoj Vidović, voditelj podružnice IHJJ-a u Metkoviću
Ugraditi samo općeprihvaćene činjenice u udžbenike

20

Obljetnice subotičke župe sv. Roka
Treba nam živa Crkva

30

XX. Dani hrvatske knjige i riječi – dani Balinta Vujkova
Dida kao inspiracija

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Ladislav Suknović (predsjednik), Josip Stanić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ivan Ušumović

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Ivana Petrekanić Sič

(koordinatorka dopisne službe)

dr. sc. Jasminka Dulić

(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov

(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura)

Zvonko Sarić

(novinar)

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Suzana Darabašić

(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Birograf Comp DOO, Zemun

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Kome vjerovati?

Kopkalo me ovih dana, a nakon obilaska raznih dućana i najava novih cijena svega i svačega, pa i prijetnji energetsom krizom, koliko su nam porasli troškovi onog svaki-danšnjeg života. Rekla bih znatno. U nekim slučajevima to znatno mjeri se s nekoliko desetaka postotaka. Razmišljam onda što bih ja nagađala koliko je to kada postoje oni kojima je u opisu posla praćenje rasta troškova života i izračunavanje postotka inflacije. A prava adresa je Republički zavod za statistiku. Valjda oni precizno znaju koliko su cijene porasle i u konačnici koliko je taj rast cijena podigao stopu inflacije.

Ako je vjerovati statistici, onda je taj cjenovni rast tek 5,7 posto u usporedbi s istim razdobljem prošle godine. Nisam ekonomske struke, pa me kopka gdje se u tom statističkom računu izgubila cijena soje koja je dvostruko veća nego prije godinu dana, cijena kukuruza koja je povećana za nekoliko desetaka postotaka (a raste i dalje), cijena mineralnih gnojiva koja je udvostručena, cijena energenata čijom nestašicom nam pred početak zime ponovno prijete, cijena građevinskog materijala koja se korigira sa svakom novom isporukom trgovcima?

Možda odgovor dobijemo za mjesec dana kada se bude radio novi statistički presjek i kada se uračuna sve što sam pobrojala, i uz to pridoda i ono što će sve ovo pobrojano još dodatno povući za sobom.

No, nemojmo se previše jediti, jer do kraja godine država će nas častiti s dodatnih 50 eura, čisto da baš ne osjetimo koliko nam je ceger lakši kad izađemo iz dućana. Vodi se računa i o tome da nam poklon što duže potraje, pa će nam u novčanike prvo leći 30 eura, a taman kad to potrošimo u nekontroliranim pohodima po dućanima slijedi nam još 20. Čisto da nam uljepša kraj godine.

I ima još jedna lijepa vijest: kažu bez struje i plina ostati nećemo, pa ćemo cegere raspakivati u toplim i svijetlim kućama.

E sad, kako mi nismo izolirani otok koga ne dotiču ekonomske turbulencije izvan državnih granica dočekat će i nas »iza čoška« energetske potres. Ili možda i neće? Ovisi kako se računa.

Z. V.

DSHV pozitivno cijeni usvojenu deklaraciju samita Europska unija – zapadni Balkan

Demokratski savez Hrvata u Vojvodini, kao jedina relevantna stranka u političkom životu hrvatske nacionalne manjine u Srbiji, koja još od svoga osnutka njeguje europske vrijednosti, pozdravlja uspješno održavanje samita Europska unija – zapadni Balkan, u Brdu kraj Kranja, 6. listopada 2021. godine. Držimo iznimno važnim što se ovaj susret na vrhu 27 država članica Unije i 6 država zapadnog Balkana koje nisu postale članicama, održava u kontinuitetu, pa i u vrijeme kada narasta nepovjerenje u pojedinim državama kao što je Srbija spram smisla europskih integracija. I na ovome se susretu, u neposrednoj komunikaciji između lidera država novih kandidatkinja, poslala jasna poruka za nastavkom procesa europskih integracija za sve države zapadnog Balkana.

DSHV kao manjinska stranka hrvatskoga naroda pozitivno cijeni i susret na marginama samita između premijera Hrvatske **Andreja Plenkovića** i predsjednika Srbije **Aleksandra Vučića**. Poruke koje je poslao premijer Plenković za našu su zajednicu više nego ohrabrujuće, posebice kada je riječ o potrebi unaprjeđenja položaja hrvatske nacionalne manjine u Srbiji te rješavanju aktualnog slučaja nijekanja postojanja hrvatskoga jezika koji se koristi u obrazovnom sustavu. Ovakav pristup ima svakako i širi kontekst, jer se nikako ne smije zaboraviti kako je pitanje zaštite i unaprjeđenja položaja nacionalnih manjina jedan od najvažnijih segmenata uspješne integracije u EU.

DSHV podsjeća kako je Hrvatska na putu svojega članstva u EU izgradila jedan od najkvalitetnijih i najučinkovitijih sustava zaštite manjina, što je veoma pozitivno ocijenjeno i od EU. Danas Hrvatska jest punopravna članica koja ima pravo, ali i obvezu skrbiti o svojim sunarodnjacima u susjednoj državi te je za očekivati kako će se položaj hrvatske manjine i zbog te činjenice morati nastaviti unaprjeđivati. Hrvatska manjina u Srbiji još uvijek se suočava s brojnim izazovima, kao što su isključenost iz procesa donošenja odluka, podzastupljenost u javnoj upravi, slabije razvijena komunalna infrastruktura u odnosu na naselja drugih zajednica, učestali javno očitovani negativni sentimentali spram Hrvata i zaprječavanje

vlasti u ostvarivanju manjinskih prava. Dodatno se to onda može navezati i s općim stanjem u društvu, osobito kada je riječ o još uvijek nekonsolidiranoj demokraciji i slabostima u području vladavine prava. U tom smislu ističemo kako je i u Deklaraciji usvojenoj na samitu jedna od ključnih poruka da će potpora Europske unije svojim budućim novim članicama ovisiti o unaprjeđenju ljudskih i manjinskih prava, vladavini prava, gospodarstvenim reformama kao i međuregionalnoj suradnji i dobrosusjedskim odnosima. Istodobno, naglašeno je i prihvaćanje općih europskih vrednota, za što se DSHV zalaže od svojega osnutka.

Ostajemo na stajalištima kako posvećenost demokraciji, pluralizmu, pozitivnom odnosu i uvažavanju drugoga te sigurnosti svakoga pojedinca moraju ostati prioritetom svih politika novih država kandidatkinja, uključujući tu i Srbiju. Pri tomu, dijalog ostaje ključan u ovome procesu i DSHV će nastaviti biti njegovim konkretnim sudionikom, unatoč tome što se katkada naše djelovanje od srbijanskih institucija negativno ocjenjuje, ali naša je zadaća, kao konstruktivnog društvenog čimbenika, ukazivati i na probleme. Vjerujemo kako će moto europske obitelji država »Ujedinjeni u različitosti« postati i društvena realnost naše domicilne države.

Tomislav Žigmanov, predsjednik

Predstavnici Narodne skupštine Republike Srpske u posjetu Subotici

Uprostorijama Mađarskog nacionalnog vijeća u Republici Srbiji održan je, 11. listopada, susret predstavnika Narodne skupštine Republike Srpske s predstavnicima nacionalnih manjina. Događaju su, među ostalima, prisustvovali u ime Hrvatskog nacionalnog vijeća u Republici Srbiji predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić** i međunarodni tajnik HNV-a **Darko Baštovanović**, predsjednik Narodne skupštine Republike Srpske **Nedeljko Čubrilo** i predsjednik Skupštine Autonomne Pokrajine Vojvodine **István Pásztor**.

(HNV)

Bunjevački govori upisani u Registar kulturnih dobara Hrvatske

Na inicijativu Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, bunjevački govori upisani su u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske kao nematerijalno kulturno dobro, objavilo je Ministarstvo kulture Republike Hrvatske.

Na sjednici Stručnog povjerenstva za utvrđivanje svojstva kulturnoga dobra pri Ministarstvu kulture i medija koja je održana prošloga tjedna, usvojen je prijedlog za utvrđivanje ovog nematerijalnog kulturnog dobra koji se govori u dijelovima Hrvatske, ali i u dijelovima Bosne i Hercegovine, Srbije i Mađarske.

Kako se navodi u opisu ovog kulturnoga dobra, bunjevački govori pripadaju novoštokavskom ikavskom dijalektu štokavskoga narječja hrvatskoga jezika. Govore se u

dijelovima Dalmatinske zagore, Ravnih kotara, Like, Primorja, Gorskoga kotara, Slavonije i Baranje. Tim se govorima govori i u Bosni i Hercegovini, Srbiji i Mađarskoj. Povijesno i etnološki razlikuju se tri ogranka: podunavski (Bačka, južna Mađarska i okolica Budimpešte), primorsko-lički (Hrvatsko primorje, Lika i Gorski kotar) te dalmatinski Bunjevci (Dalmacija s dinarskim zaleđem, jugozapadna Bosna i Hercegovina). Svim je Bunjevcima prostorno ishodište jugoistočno dinarsko-jadransko granično područje, a vremensko je ishodište razdoblje srednjega vijeka. Bunjevački ogranci prema povijesnim, etnološkim i lingvističkim istraživanjima pokazuju kulturnu povezanost i bliskost.

H.R.

Novi lektor hrvatskog jezika prezentirao program nastave

Četvrta generacija na lektoratu u Novom Sadu

Novi lektor hrvatskog jezika na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Novom Sadu **Perica Vujić** službeno je posjetio 8. listopada Hrvatsko nacionalno vijeće u Srbiji. Predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić**, predsjednica Odbora HNV-a za obrazovanje **Margareta Uršal** i asistentica u obrazovanju pri HNV-u **Nataša Stipančević** upoznale su lektora s prilikama u Srbiji, posebno se osvrnuvši na obrazovanje i dosadašnje aktivnosti koje su poduzimane na području funkcioniranja lektorata.

Nakon službenog susreta uslijedila je prezentacija lektorata zainteresiranim polaznicima za ovu akademsku godinu.

Vujić je magistar edukacije hrvatskog jezika i književnosti i magistar povijesti i do sada je radio u osnovnim i srednjim školama, ali i u obrazovanju odraslih. Pripremao je učenike za državnu maturu iz hrvatskog jezika i državna natjecanja iz jezika i povijesti na području Slavonije i ta će iskustva rado primijeniti i u Srbiji u radu sa studentima, učenicima i odraslima. Dolazi iz okolice Županje i ovo mu je prvi lektorat u karijeri i, kako kaže, jedno novo iskustvo kojemu se veseli.

»U Novom Sadu sam do sada, kao i u Subotici, bio samo turistički, a od prvog listopada sam uposlen u Centru za jezike i obrazovanje i usavršavanje nastavnika. Dobio sam svoja zaduženja i ured za konzultacije sa studentima. Krajem mjeseca će biti održan prvi krug testiranja poznavanja hrvatskog jezika za studente koji preko programa *Erasmus* odlaze studirati u Hrvatsku. Upoznao sam dekanicu prof. dr. sc. **Ivanu Živančević-Sekeruš** i stupio u kontakt s profesorom **Željkom Milanovićem**, koji predaje hrvatsku književnost na odsjeku za srpsku književnost«, kaže Vujić.

Nastava će za odrasle polaznike iz Subotice biti održavana uživo u Subotici ili Novom Sadu, a u Novom Sadu

nastavu pohađaju studenti koji žele ići na razmjenu u Hrvatsku.

»To mogu biti, na primjer, i studenti srpskog jezika jer u Zagrebu postoji studij srpskog jezika i književnosti kao dvopredmetni studij, dosta ide studenata medicine a još traje prijavljivanje jer je akademska godina tek počela«, objašnjava Vujić.

Financira ga Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske, a postoji mogućnost uključivanja u nastavu i na kolegijima hrvatske književnosti od kojih su neki obvezni a neki izborni.

U Novom Sadu će raditi, kao i svi lektori, sljedeće tri godine. »Plan je krenuti s tečajem za izobrazbu nastavnika, a želim se aktivirati i u okviru HNV-a, prenijeti svoja iskustva iz rada u školi i čuti kakva je situacija ovdje; želim sudjelovati i u pripremi za maturu iz hrvatskog jezika jer imam iskustva u tome iz Hrvatske«, kaže Vujić.

Svi zainteresirani za pohađanje lektorata za hrvatski jezik i književnost koji se realizira na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Novom Sadu mogu svoje prijave dostaviti na adresu: obrazovanje@hmv.org.rs. Rok za prijave je do 14. listopada, a potrebno je dostaviti svoje podatke: ime i prezime, adresu elektroničke pošte i kontakt telefon, zvanje iz diplome i mjesto zaposlenja.

Program lektorata za hrvatski jezik i književnost održava se na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Novom Sadu, a polaznici tijekom dvaju semestara slušaju i polažu ispite iz četiri područja: Hrvatski I. i Hrvatski II. (hrvatsko znanstveno nazivlje), Hrvatska dječja književnost, Metodika – hrvatski jezik u nastavi i predškolskom odgoju te Hrvatska kultura i društvo. Ove godine program, otvoren u lipnju 2018. godine, pohađat će četvrta generacija polaznika.

J. D.

Reagirana na negiranje hrvatskog jezika u udžbenicima

OSUDA I ŠUTNJA

Pritužbe zbog negiranja postojanja hrvatskog jezika upućene pučkom pravobranitelju i povjerenici za ravnopravnost. Odbor za standardizaciju srpskog jezika, koji je načinio podjelu, bez obrazloženja sporne podjele jezika

Novi udžbenici srpskog jezika za osmi razred, o čemu smo pisali u prethodna dva broja *Hrvatske riječi*, u kojima se u podjeli južnoslavenskih jezika navodi da su to srpski, slovenski, makedonski i bugarski jezik, dok »Hrvati, Bošnjaci i neki Crnogorci srpski nazivaju hrvatski bosanski/bošnjački i crnogorski jezik« iza- zvali su brojna reagiranja političkih dužnosnika i jeziko- slovaca iz Hrvatske. Sa srbijanske strane, osim obećanja predsjednika **Aleksandra Vučića** da će greška, ukoliko je ima, biti ispravljena, drugih konkretnih poteza nema.

Vučić: Ako smo napravili grešku, ispraviti ćemo je

Predsjednik Srbije Aleksandar Vučić i hrvatski premijer **Andrej Plenković** na marginama summita EU-zapadni Balkan, na Brdu kod Kranja, između ostalog, razgovarali su i o predstavljanju hrvatskog jezika u udžbenicima u Srbiji.

Aleksandar Vučić je rekao kako je u razgovoru Plenkoviću objasnio da se radi o podjeli jezika koju je ustanovila SANU.

»Po toj podjeli, slavenski jezici se dijele na južnoslavenske, zapadnoslavenske i istočnoslavenske«, rekao je Vučić i dodao da u toj podjeli nema hrvatskog jezika i da se ne radi ni o kakvoj uvredi.

»Naravno da ćemo pogledati i vidjeti o čemu se radi i ako smo napravili grešku ispraviti ćemo, jer bi to bio fer odnos prema Hrvatima građanima Srbije i našim susjedima. Isto tako se nadam da će biti manje ulica **Miletu Budaku** u Hrvatskoj, čovjeku poznatom po izjavi da bi trećinu Srba trebalo protjerati, trećinu pobiti, trećinu pokatoliti, jer je to europska vrijednost«, istaknuo je Vučić i dodao kako je siguran da se ti problemi mogu zajednički riješiti.

Andrej Plenković naveo je novinarima kako je rekao Vučiću

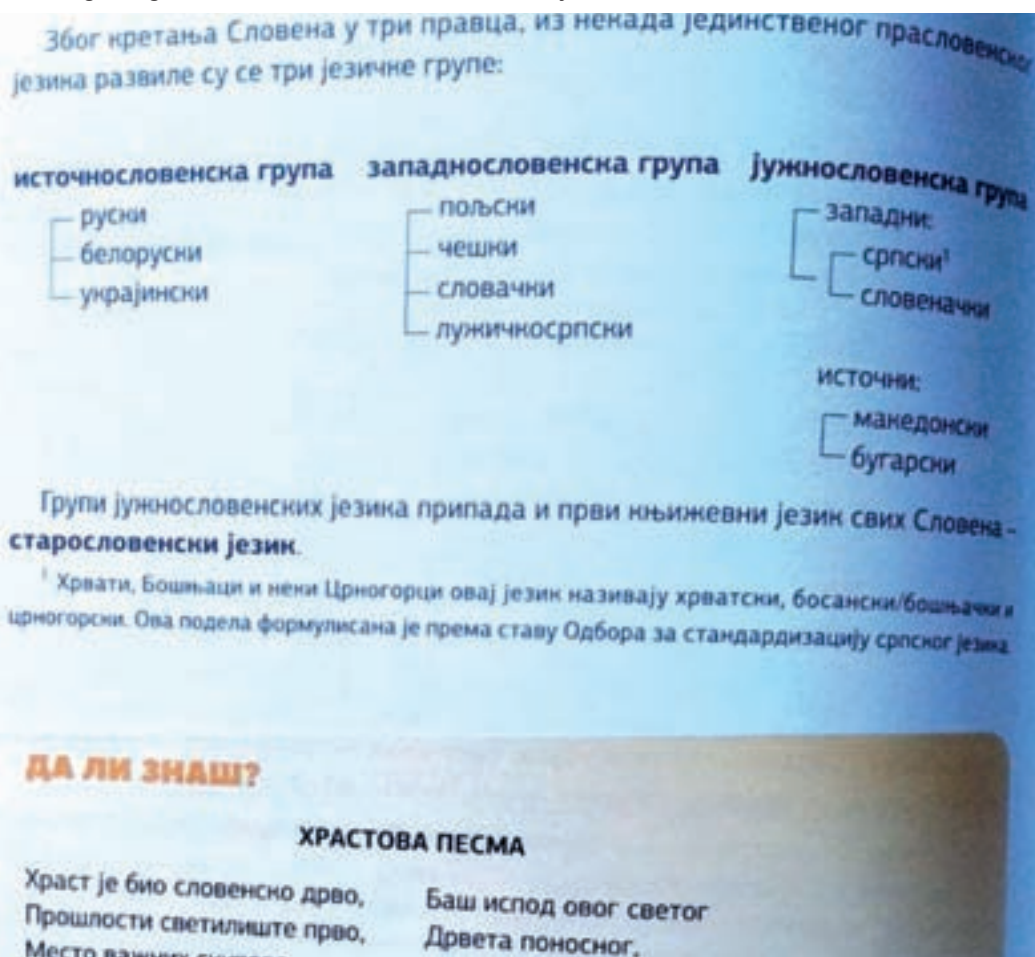
da riješi pitanje udžbenika u Srbiji kojima se, kako tvrdi, praktično negira postojanje hrvatskog jezika.

»Odgovorio mi je da će vidjeti što može učiniti. Druga tema je pitanje nestalih. Ta tema je jako važna, očekujemo podatke iz Beograda«, naveo je Plenković.

Pučki pravobranitelj pokrenuo postupak kontrole

Po pritužbi Hrvatskog nacionalnog vijeća, a zbog diskriminacije i negiranja hrvatskog jezika, pučki pravobranitelj **Zoran Pašalić** pokrenuo je postupak kontrole pravičnosti i zakonitosti rada Ministarstva prosvjete, znanosti i tehnološkog razvoja i Zavoda za unaprjeđivanje obrazovanja i odgoja Republike Srbije.

Kako je priopćeno iz njegovog kabineta, pravobranitelj traži od tih nadležnih tijela da mu u roku od 15 dana do-

stave podatke o konkretnom slučaju i relevantnu dokumentaciju. Ovaj rok još uvijek nije istekao i, kako je *Hrvatskoj riječi* potvrđeno, u uredu pučkog pravobranitelja postupak će biti pokrenut nakon isteka tog roka.

U pritužbi se navodi da je Odbor za standardizaciju srpskog jezika na zahtjev Zavoda za unaprjeđivanje obrazovanja i odgoja donio stav prema kom u južnoslavenske jezike treba navesti srpski, bugarski, makedonski i slovenski jezik, a prema kom Hrvati spadaju među narode koji se koriste srpskim jezikom, ali ga nazivaju hrvatskim, kao i da se takva podjela nalazi u udžbenicima srpskog jezika za osmi razred osnovne škole.

Pučki pravobranitelj podsjeća kako je Srbija prihvatila Europsku povelju o regionalnim ili manjinskim jezicima 1992. godine, čime je prihvatila hrvatski jezik kao manjinski jezik koji je dužna štiti i poduzimati aktivnosti u cilju njegovog očuvanja.

U službi povjerenice za zaštitu ravnopravnosti **Brankice Janković** rečeno nam je kako su i oni dobili dopis Hrvatskog nacionalnog vijeća i da je »predmet uzet u rad«.

Odbor za standardizaciju šuti

Podjela jezika u školskim udžbenicima stav je Odbora za standardizaciju srpskog jezika. Srpska akade-

mija nauka i umetnosti nakon medijskih napisa da je podjela jezika stav SANU priopćila je da su osnivači Odbora za standardizaciju srpskog jezika, koji u svom nazivu i ne sadrži odrednicu SANU, ravnopravno su tri akademije nauka i umetnosti (SANU, CANU i ANURS), Institut za srpski jezik SANU, Matica srpska i fakulteti iz Srbije, Republike Srpske i Crne Gore na kojima se studira i izučava srpski jezik, te Srpska književna zajednica.

Hrvatska riječ obratila se predsjedniku ovog Odbora **Sreti Tanasiću** kako bi pojasnio jesu li navodi u udžbeniku točni? Ako jesu, zbog čega? Negira li se time postojanje hrvatskog jezika?

Je li se, naprosto, spremno zaboravljalo i zaboravlja da na standardološkoj razini hrvatski i srpski jezik nisu nikada ni bili isti jezik? Znanstvene analize mnogih hrvatskih jezikoslovaca pokazuju da se hrvatski i srpski standardni jezici razlikuju u nizu aspekata, od grafije, fonetike, gramatike i sintakse, do morfologije te do brojnih razlika u semantici.

Sreto Tanasić nije odgovorio na postavljena pitanja, a razlog su zdravstveni problemi. U odgovoru je naveo da razgovor možemo uraditi za mjesec dana.

H. R.

BNV: Reagiranje zbog bosanskog jezika

Traže povlačenje udžbenika

Bošnjačko nacionalno vijeće, krovna institucija Bošnjaka, izražava najoštriju osudu politike negiranja bosanskog kao materinskog jezika bošnjačkog naroda i odlučno zahtijeva od Ministarstva prosvjete, znanosti i tehnološkog razvoja povlačenje iz upotrebe i zabranu spornog udžbenika kojim se negira postojanje bosanskog kao materinskog jezika bošnjačkog naroda.

Državna tijela Srbije nastavljaju s praksom grubog kršenja ljudskih i manjinskih prava i diskriminacije pripadnika bošnjačkog naroda i drugih nevećinskih nacionalnih zajednica u Srbiji. Najnoviji primjer takvog postupanja je izdavanje udžbenika gramatike srpskog jezika *S reči na dela* za učenike osmog razreda osnovne škole u kojem se osmišljeno umeće znanstveno netočna, krajnje apsurdna i uvredljiva teza kako je bosanski jezik samo jedan od naziva srpskog jezika.

Bošnjačko nacionalno vijeće traži prekidanje dalje asimilatorske politike službenih državnih tijela i srpskih institucija i poštovanje zakona, Ustava Srbije i odredbi međunarodnog prava.

Bošnjačko nacionalno vijeće podsjeća javnost da je Srbija, još 2005. godine, ratificirala Europsku povelju o regionalnim ili manjinskim jezicima na način da se među manjinskim jezicima koji se upotrebljavaju u Srbiji jasno i nedvosmisleno navodi i bosanski jezik.

Konstatacija da grupi južnoslavenskih jezika na području Srbije pripadaju srpski, slovenski, makedonski i bugarski jezik, a da Hrvati, Bošnjaci i neki Crnogorci srpski jezik nazivaju hrvatski, bosanski i crnogorski, duboko zadire u identitet Bošnjaka, a i drugih navedenih naroda i dio je asimilatorske politike službenih državnih tijela Srbije i njihovih institucija.

Odobranje udžbenika, kroz koji se na osmišljen način osporava pravo na vlastiti jezik bošnjačkom narodu u Srbiji dio je programa Srpske akademije nauka i umetnosti kojim se nastoji negirati sve što nije srpsko, dovesti u pitanje autohtonost bošnjačkog naroda na ovim prostorima i vratiti kotač historije unazad.

Što je najgore, kroz ovakve programe obrazuju se mlade generacije srpske djece koje stječu znanje da bosanski jezik, a time i Bošnjaci ne postoje, i da je to izmišljena nacija pa će budući naraštaji umjesto pomiriteljske voditi velikosrpsku politiku koja vodi destabilizaciji regije. U povodu konkretnog slučaja, kao još jednog od pokušaja osporavanja nacionalnog identiteta bošnjačkog naroda i njegovog prava na svoj materinji jezik, Bošnjačko nacionalno vijeće obratit će se za reakciju svim relevantnim domaćim i međunarodnim faktorima.

Online konferencija o informiranju na manjinskim jezicima

Medijska strategija i manjinski mediji

Sudionici konferencije smatraju kako je neophodno da se u izradi svih strategijskih i zakonskih akata koji se tiču manjinskih prava u budućnosti u potpunosti poštuju odredbe Strategije razvoja javnog informiranja Republike Srbije

» Informiranje na jezicima nacionalnih manjina u svjetlu provođenja Medijske strategije« bila je tema online konferencije, koja je održana 6. listopada u organizaciji NIU *Ruske slovo*, Nezavisnog društva novinara Vojvodine, Nezavisnog udruženja novinara Srbije i Organizacije za europsku sigurnost i suradnju.

Predstavnici OEES-a, ministarstava, novinarskih udruga i medija, pojedinih nacionalnih vijeća i medijski eksperti govorili su o mjerama predviđenim Medijskom strategijom za medije na jezicima nacionalnih manjina, a jedna od važnih tema bila je i tema samoregulacije (usvajanja internih etičkih kodeksa) u medijima čiji su osnivači manjinska nacionalna vijeća s ciljem da se osigura nezavisnost novinara i uređivačke politike.

Strategija i mjere

Šef misije OEES-a u Srbiji, veleposlanik **Jan Bratu** istaknuo je da je javno informiranje na jezicima nacionalnih manjina bazično ljudsko pravo koje je direktno povezano s izražavanjem nacionalnih, kulturalnih, religijskih i jezičnih identiteta.

»Pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo dobijati informacije na svom materinjem jeziku, a te informacije trebaju biti točne i nezavisne. U Srbiji sustav informiranja uključuje javne servise, medije kojima su osnivači vijeća nacionalnih manjina, privatni mediji i mediji civilnih organizacija. Veoma je važno ohrabriti objektivno informiranje i poštovanje nezavisnosti uređivačke politike kao i osigurati slobodan i jednak pristup informacijama i događajima za sve«, rekao je Bratu.

Rekao je kako Medijska strategija koju je srbijanska Vlada usvojila 2020. i Akcijski plan sadrže brojne mjere kojima se želi dalje poboljšati kvaliteta sustava medija na jezicima nacionalnih manjina. Potrebno je osigurati pluralizam na medijskoj sceni kao i podržati profesionalno izvještavanje tako što će se uvesti garancije za neovisnost uređivačke politike i poboljšanje kvalitete i slobode medija u manjinskim medijima. On je istaknuo kako će OEES podržati sve ove procese kao i važnu ulogu koju

imaju mediji u poticanju dijaloga unutar i između različitih zajednica.

Posebna savjetnica iz Ministarstva kulture i informiranja **Gordana Predić** je rekla kako se konferencija održava u važnom trenutku izmjena i dopuna Zakona o informiranju i da su u Medijskoj strategiji donešenoj 2020. uočeni neki problemi kako normativne tako i praktične prirode koji ukazuju na određene nedostatke u vezi s ulogom nacionalnih vijeća.

»Postoji određena zabrinutost po pitanju njihovog utjecaja na pluralizam i uređivačku nezavisnost medija. Nacionalna vijeća trebaju birati upravne odbore, postavljati direktore i glavne urednike na način koji bi trebao osigurati uređivačku nezavisnost medija. Ali praksa govori drugačije. Problem je i osigurati financijsku nezavisnost te nedovoljno informiranje od strane jednog javnog servisa«, rekla je Predić.

»U medijskoj strategiji piše kako je potrebno povećati objektivnost i raznovrsnost izvora i medijskih sadržaja. Ova mjera predviđa uspostavljanje dodatnih mehanizama kojima bi se štitila nezavisnost uređivačke politike manjinskih medija. Trebalo bi raditi na tome da članovi nacionalnomanjinskih vijeća nacionalnih manjina ne mogu biti članovi upravljačkih tijela izdavača medija kojima su oni osnivači kao i da su upravna vijeća u tim medijima dužni razmotriti uz puno uvažavanje mišljenje redakcije kod izbora i razrješenja glavnih i odgovornih urednika. Mjera predviđa i povećanje stručnih kadrova, uvođenje stimulativnih mjera za razvoj medija civilnog društva kao i višejezičnih medija. Podrazumijeva se izmjena zakona koji reguliraju ovo područje, te je formirana radna grupa za izmjenu Zakona o informiranju u kojoj su i dva predstavnika nacionalnih manjina koji predstavljaju sva nacionalnomanjinska vijeća«, rekla je među ostalim Predić.

Problemi na lokalnu i RTS-u

Državna tajnica Ministarstva za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog **Olena Papuga** podsjetila je na razlike koje postoje u informiranju na jezicima nacionalnih manjina u Vojvodini i centralnoj Srbiji, na probleme u odnosu lokalnih samouprava prema informiranju na jezicima manjina.

»Uvidjelo se da je privatizacija lokalnih medija donijela to da oni više nisu zainteresirani za informiranje na jezicima manjina. Lokalne samouprave nedovoljno shvaćaju obvezu financiranja programskih sadržaja na jezicima manjina što dovodi do toga da novinari nisu adekvatno plaćeni ili rade volonterski, a mediji se izvlače na to da lokalne samouprave nedovoljno plaćaju. Ove godine ističe obaveza od pet godina da lokalni mediji trebaju imati informiranje na jezicima medija u lokalnim zajednicama. Ta obveza se ni do sada nije ispoštovala, a postoji strah da će informiranje na lokalnu na jezicima nacionalnih manjina nestati skroz«, rekla je Papuga i ponovila da je i dalje problem nepostojanja emisija na manjinskim jezicima na RTS-u kao i informiranja o pripadnicima manjina na što su ukazivali i predstavnici nacionalnomanjinskih vijeća.

Pravnica iz Nezavisnog udruženja novinara Srbije **Marija Babić** ocijenila je da su problemi koji opterećuju manjinske medije prije svega uređivačka nezavisnost u medijima kojima su osnivači nacionalna vijeća nacionalnih manjina, financijska(ne)održivost ali i kvaliteta sadržaja ovih medija.

»Nijedan od kontrolnih mehanizama kvalitete sadržaja kao što su Savjet za štampu i REM ne analiziraju te sadržaje i u široj zajednici to prolazi ispod radara. Analiza sadržaja uglavnom ostaje na pojedinačnim aktivnostima nevladinih organizacija. Također je prisutan utjecaj nacionalnih vijeća na medije, urednici i sami novinari su izloženi brojnim pritiscima. Nije definirano kako zaštititi uređivačku politiku od utjecaja osnivača. Pritisci utječu i na samu kvalitetu što je veliki problem«, rekla je Babić i dodala kako se radi na zakonu o javnom informiranju i medijima »dosta stvari je pokrenuto i na ovu temu i vidjet ćemo kako će na kraju izgledati finalni prijedlog«.

Predsjednik NDNV-a **Norbert Šinković** je ocijenio da to što ti mediji emitiraju na manjinskim jezicima ne znači nužno da društvo i šira zajednicu nemaju pravo formirati stav o kvaliteti tog sadržaja.

»Kada NDNV radi istraživanje o sadržaju i istaknemo neke primjere koji nisu u skladu s dobrom praksom i kodeksom novinara, to se često čita kao napad na stečena prava manjinskih zajednica i mislim da je to loše. Neophodna je ozbiljna stručna i kvalitetna javna rasprava na temu kvalitete manjinskog informiranja zato što ne smijemo dozvoliti da getoizacija i politički utjecaji iz manjinskih političkih krugova na te medije idu dalje i da vidimo jedno značajno sužavanje kvalitete programa«, rekao je Šinković.

Interni etički kodeks

Medijski ekspert **Nedim Sejdinović** je istakao da je interni etički kodeks korak naprijed i da je dobro da pojedine manjinske zajednice pokazuju interes da unutarnjim aktima unaprijede autonomiju uređivačke politike, ali je rekao i da neki događaji pokazuju kako to nije dovoljna garancija autonomije medija.

Smatra da bi trebalo aktualizirati prijedlog o tripartitnom upravnom vijeću gdje bi trećinu činili članovi koje predlažu vijeća, trećinu koje predlaže redakcija i trećinu iz nevladinih organizacija.

Po njegovom mišljenju dobro je što se novim prijedlogom zakona i pojedinim rješenjima radne grupe spominje da uređivačka politika treba biti neovisna i zasnovati se na poštivanju standarda i kodeksa, ali da nije dobro što nedostaju sankcije za kršenje tih odredbi.

Prva zajednica koja je usvojila interni etički kodeks je rusinska, o čemu je govorio direktor NIU *Ruske slovo* **Boris Varga**.

»Kodeksom je definiran status i obaveze *Ruskog slova* i informativne agencije *Rutenpres* kojima je rusinsko nacionalno vijeće osnivač kao javnog servisa rusinske nacionalne zajednice. Akcentirana su pravila praćenja izbora posebno izbora za nacionalna vijeća, reguliran je profesionalni odnos i uređeni odnosi između medija i njegovog osnivača i stvoreno je četveročlano Nadzorno tijelo koje komunicira s javnošću i otvoreno je za žalbe. Ono što je samo djelomično provedeno, a ključno je za sve medijske ustanove je kadrovska politika. Prvi primjer je pozitivan da su Vijeće i direktor usvojili sugestije kolektiva kod izbora tri člana Upravnog vijeća, a drugi je negativan kod izbora glavnog i odgovornog urednika tjednika *Ruske slovo*. Upravno vijeće nije poštovalo u dvije točke potpisani kodeks – nije poštovalo sugestiju kolektiva kod izbora glavnog urednika i sukob interesa definiran i kodeksom novinara Srbije što je izazvalo reakciju Suda časti NDNV. Postoje tri medija koji su napisali interni kodeks – rusinski, ukrajinski i crnogorski, a u pregovorima su još s medijima na hrvatskom, slovačkom i makedonskom jeziku«, rekao je Varga.

Zaključci konferencije

U zaključcima konferencije se među ostalim navodi kako je neophodno da država Srbija stimulira javno informiranje na jezicima nacionalnih manjina, uz pronalaženje mehanizama koji će omogućiti da to informiranje bude istinito, blagovremeno, vjerodostojno, pluralno i potpuno; da Regulatorno tijelo za elektroničke medije prati u kojoj mjeri elektronički mediji koji emitiraju programe na jezicima nacionalnih manjina poštuju svoje zakonske obaveze; da, ukoliko se odluči da se tzv. vojvođanski model financiranja medija primijeni i na teritoriju centralne Srbije, taj model unaprijedi što podrazumijeva da se sredstva moraju dodjeljivati u skladu s unaprijed definiranim, jasnim i transparentnim kriterijima i da izvještaji koje izdavači dostavljaju trebaju omogućiti kompletan

Važnost tradicionalnih medija

»Iako je prodor u online novinarstvo jako značajan za sve, nikada ne bih pledirala za nuđenje te opcije kao jedine moguće za manjine. Za manjinske zajednice su još uvijek jako važni tradicionalni mediji koji dodatno utječu na očuvanje jezika, kulture manjinskih zajednica, očuvanje u stvari stila i izraza. Svjedoci smo da u doba digitalnih kultura dominira sveden jezik, vrlo loš stil, velika jezična konvergencija i asimilacija, a tradicionalni mediji mnogo više pažnje posvećuju njegovanju dobrog stila i jezika«, rekla je prof. dr.sc. **Dubravka Valić-Nedeljković** i istakla kako pozdravlja usvajanje etičkih kodeksa u medijima.

uvid u trošenje novca građana; da se zakonski obavežu vijeća nacionalnih manjina i izdavači medija kojima su oni osnivači da unutarnjim aktima (poput internih etičkih kodeksa) osiguraju mehanizme koji trebaju spriječiti politički utjecaj na autonomiju medija i uređivačku politiku i osigurati poštovanje profesionalnih standarda i kodeksa, te nadzor nad provođenjem i sankcije za kršenje odredbi.

Sudionici konferencije pozdravljaju što se u trenutnom nacrtu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o javnom informiranju i medijima nalaze odredbe koje garantiraju istinito, nepristrasno, pravovremeno i potpuno informiranje i nezavisnost uređivačke politike u medijima kojima su osnivači nacionalna vijeća nacionalnih manjina (posredno), ali smatraju kako je neophodno uspostaviti i sankcije za kršenje tih odredbi.

Sudionici konferencije smatraju kako je neophodno inzistirati da se uspostavi zakonska obveza da upravna vijeća izdavača medija kojima su osnivači vijeća nacionalnih manjina budu tripartitni: sastavljeni od predstavnika nacionalnih vijeća (1/3), predstavnika izdavača/redakcije (1/3) i predstavnika civilnog/stručnog sektora (1/3) (predstavnicima mađarskog i bunjevačkog nacionalno-manjinskog vijeća izrazili su rezervu prema ovom zaključku).

Preporučuje se nacionalnim vijećima da iz sredstava redovne djelatnosti putem javnog natječaja u većoj mjeri osiguraju sredstva za medijske sadržaje/medije kojima nisu (posredno) osnivači.

Predlaže se da se interkulturalnost definira kao javni interes u Zakonu o javnom informiranju i medijima, koji će se sufinancirati kroz posebne natječaje. Interkulturalnost treba biti odlika ne samo manjinskih nego i većinskih medija.

Sudionici konferencije smatraju kako je neophodno da javni medijski servisi ispunjavaju zakonsku obvezu i na svojim programima osiguraju adekvatno informiranje na jezicima nacionalnih manjina i da se u izradi svih strategijskih i zakonskih akata koji se tiču manjinskih prava u budućnosti u potpunosti poštuju odredbe Strategije razvoja javnog informiranja Republike Srbije.

J. D.

Obrazovanje

Poticaaj i podrška Montessori odgojitelja

Stručni skup na temu »Montessori materijali i aktivnosti u vrtiću« održan je 9. listopada u prostorijama Hrvatskog nacionalnog vijeća. Na spomenutu temu govorila je predsjednica Montessori društva Srbije, pedagoginja i Montessori edukatorica **Erzsébet Bedrosian**, koja je pojasnila kako je ova tema izuzetno aktualna budući da Montessori program u Srbiji doživljava svoj preporod.

»Sve je veća zainteresiranost roditelja za ovaj program, a u predškolskim ustanovama u Srbiji, odnosno Subotici, ove godine kreće uvođenje novih osnova programa i sada je pred nama pitanje kako uskladiti Montessori program s novim osnovama programa, a ujedno raditi u zadanim okvirima i ispoštovati sve ono što se od odgojitelja traži«, kaže za naš tjednik Bedrosian.

Montessori program u Subotici se radi u tri objekta: *Marija Petković – Sunčica* (od 2001. godine), *Neven* (od 2003. godine) i *Marija Petković – Biser* (od 2013. godine).

Po riječima sugovornice, interesiranje roditelja je veliko i uglavnom se svake godine formiraju liste čekanja za ove vrtiće.

»Sve je veća potražnja za novim skupinama, a od prošle godine imamo i jaslice u *Mariji Petković – Biser*. Mogu slobodno reći kako je interesiranje veće nego što su naši kapaciteti i mogućnosti«, istaknula je Bedrosian.

Da bi se otvorio jedan objekt u kom bi se radilo po programu Marije Montessori potrebna je obuka odgojitelja, edukacija, a osim toga i posebno opremanje prostora i nabava odgovarajućeg materijala. Ono čime se vrtići na hrvatskom jeziku, koji rade po ovome programu mogu pohvaliti jest da imaju obučene odgojitelje i dobro opremljene vrtiće.

»Upravo ovakvi stručni skupovi i usavršavanje su iznimno važni za osnaživanje prosvjetnih djelatnika u području didaktičko-metodičkog rada s djecom. Odgojitelji i učitelji koji rade u vrtićima i školama na hrvatskom jeziku su stručni, ali je s vremena na vrijeme potrebno podsjetiti se na dodatne aktivnosti, principe rada i ono što je posebno dragocjeno je razmijeniti do sada stečeno iskustvo. Upravo radi toga smo organizirali ove aktivnosti, radionice i osnaživanje u području Montessori pedagogije«, kaže predsjednica Hrvatsko prosvjetnog društva **Bela Gabrić** i predsjednica Odbora HNV-a za obrazovanje **Margareta Uršal**.

Stručni skup organiziralo je HPD **Bela Gabrić** uz potporu HNV-a, a sredstva su osigurana putem natječaja Ministarstva prosvjete, znanosti i tehnološkog razvoja Srbije.

Ž. V.

Novi materijali u vrtićima

Prije samoga početka predavanja predstavnicama vrtića *Marija Petković – Sunčica* i *Biser* **Marini Piuković** i **Biljani Mrđanov** Udruga *Naša djeca* uručila je nove Montessori materijale koji nedostaju u ovim objektima. Ovom prilikom vrtići su dobili drvene puzzle – mapa svijeta, toplotne pločice, štule, polukružne hodalice, razlomke u krugu, mali razboj, »Naučimo rezati« i knjigu *Marija Montessori: Od djetinjstva do adolescencije*. Sredstva za ove materijale osigurana su putem natječaja Hrvatskog nacionalnog vijeća i Osječko-baranjske županije.

Domagoj Vidović, voditelj podružnice IHJJ-a u Metkoviću

Ugraditi samo općeprihvaćene činjenice u udžbenike

Intervju vodio: Zvonko Sarić

U našem tjedniku pisali smo kako se u udžbeniku *S reči na dela Gramatika srpskog jezika za osmi razred osnovne škole* skupine autora (izdavač BIGZ školstvo, 2021.), navodi da srpski, slovenski, makedonski i bugarski jezik pripadaju skupini južnoslavenskih jezika, a da »Hrvati, Bošnjaci i neki Crnogorci srpski jezik nazivaju hrvatski, bosanski, bošnjački i crnogorski«. O takvim navodima, koji se nalaze i u drugim udžbenicima u Srbiji, te o kriterijima za podjelu jezika i razlikama između hrvatskoga i srpskoga standardnog jezika razgovarali smo s dr. sc. **Domagojem Vidovićem**, voditeljem podružnice Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje u Metkoviću.

Domagoj Vidović (1979., Metković) diplomu profesora lingvistike i hrvatskoga jezika i književnosti stekao je

2004. na Filozofskome fakultetu u Zagrebu, gdje je ujedno i doktorirao 2011. godine. Voditeljem je Odjela za onomastiku i etimologiju od 2020., i metkovske podružnice IHJJ-a od 2014. godine. Predmetom je njegova užega zanimanja onomastika na rubnim hrvatskim prostorima i akcentologija. Objavio je tri samostalne knjige i tri u suautorstvu, tridesetak izvornih znanstvenih radova i sudjelovao na desetak međunarodnih znanstvenih skupova. Članom je Hrvatskoga filološkog društva, Odbora za onomastiku HAZU-a i Odbora za dijalektologiju HAZU-a, te ICOS-a, Međunarodnoga vijeća za onomastičke znanosti. Kao jedan od autora *Školskoga rječnika hrvatskog jezika* dobitnik je nagrade Grada Zagreba 2013. Dobitnik je godišnje državne nagrade za popularizaciju i promidžbu znanosti u području humanističkih znanosti

*Treba napomenuti kako je hrvatski Bunjevac Lovro Bračuljević stotinjak godina prije Vuka Stefanovića Karadžića provodio fonološko načelo, te da je najstariji hrvatski rječnik od srpskoga stariji gotovo tri stoljeća, pa je jasno tko je od koga mogao preuzimati rječničko blago. Hrvati, pak, nikad svoj jezik nisu nazivali srpskim, a Srbi hrvatskim dok im nije nametnut dvočlani naziv. Autori bi udžbenika trebali u njih ugraditi samo općeprihvaćene činjenice, a pisati nešto što ne postoji ni u domaćoj ni u svjetskoj literaturi, a da pritom nitko od autora nije svjetski ugledan slavist, najblaže je rečeno preuzetno. Pokušajte samo zamijeniti uloge i zamisliti da u hrvatskim udžbenicima stoji da su srpski, bošnjački i crnogorski druga imena za hrvatski jezik te da pripadnici tih manjina to moraju učiti * Danas, pak, standardizacija obaju jezika ide svojim smjerom, međusobno je razumijevanje prednost, ali bi uz njega trebalo ići i međusobno poštivanje, a s pisanjem ovakvih udžbenika to teško ide*

Hrvatskoga sabora za 2014. godinu. Godine 2016. dobio je nagradu *Narona* u području znanosti koju dodjeljuje Grad Metković. Članom je Radne skupine Odbora za imenovanje naselja, ulica i trgova Gradske skupštine Grada Zagreba, od 2020. vanjski je član Povjerenstva za standardizaciju geografskih imena, a iste godine uvršten je u popis nacionalnih stručnjaka za predmetno područje standardizacija zemljopisnih imena te savjetovanje u području hrvatskoga standardnog jezika u sklopu suradnje s hrvatskim prevoditeljskim odjelima Službe za hrvatski jezik u Europskoj komisiji.

► **Kako komentirate podjelu jezika u udžbenicima u Srbiji za osme razrede u kojima se negira postojanje hrvatskog jezika?**

Kao prvo, autori bi udžbenika trebali u njih ugraditi samo općeprihvaćene činjenice, a pisati nešto što ne postoji ni u domaćoj ni u svjetskoj literaturi, a da pritom nitko od autora nije svjetski ugledan slavist, najblaže je rečeno preuzetno. Naime, u starijoj su se domaćoj slavističkoj literaturi nekoć južnoslavenski jezici dijelili na zapadnu, središnju i istočnu skupinu. Zapadnu je skupinu činio slovenski, istočnu makedonski i bugarski, središnju hrvatski, srpski te bošnjački i crnogorski (tada se bošnjačkome i crnogorskome još nije priznavala samobitnost). Autori su udžbenika, dakle, cijelu središnjejužnoslavensku skupinu proglasili srpskom. Kad govorimo o stranoj slavističkoj literaturi, izdvojiti ću tek primjer *Enciklopedijskoga rječnika Brokgauza i Efrona* (1890. – 1907.), napisane prije stvaranja Jugoslavije i njezine jezične politike kojom se nastojalo stvoriti jugoslavensku naciju. Autor natuknice **Irinarh Nikolajevič Polovinkin** (1863. – 1914.), ruski slavist koji se specijalizirao za slavenska narječja, dugogodišnji profesor na Sveučilištu u Sankt-Peterburgu, ja-

sno je razlikovao hrvatski i srpski. Čak i u literaturi u kojoj se hrvatski i srpski nisu razlikovali nikad nije stajalo da su svi južnoslavenski jezici potekli iz srpskoga, a čakavski i kajkavski čak ni srpski jezikoslovci koji su sve štokavce smatrali Srbima nisu uključivali u srpski jezik, a čak su i srpski dijalektolozi (iako su neki od njih sve štokavce proglašavali Srbima) za štokavce ikavce tvrdili da su isključivo Hrvati ili Bošnjaci (nekoć Muslimani) te da je ikavica u Srba uglavnom plod doticaja s tim narodima, da nije autohtona. Prema tome, autori su udžbenika očito došli do »velikoga otkrića«. Pritom se i ja, a vidim i kolega **Tomislav Žigmanov**, pitamo gdje je nestao novoproglašeni »bunjevački jezik« iz te podjele, jer su se prije nekoliko mjeseci u srpskome javnome prostoru bunjevački govori nazivali posebnim jezikom, a sad se odjednom cjelokupan središnjejužnoslavenski prostor u jezičnome smislu proglašava srpskim. Dosljednost prije svega!

► **Je li se naprosto spremno zaboravljalo i zaboravlja da na standardološkoj razini hrvatski i srpski jezik nisu nikada ni bili isti jezik?**

Hrvatskim su jezikom jezik svojih djela nazivali govornici svih triju hrvatskih narječja. Hrvatski se jezik izrijekom spominje u *Istarskome razvodu* (1275.) i *Vinodolskom zakoniku* (1288.). Nadalje, hrvatskim su jezikom jezik svojih djela, neovisno o tome u okviru koje su države stvarali, nazivali svi relevantni hrvatski književnici od **Jurja** iz Slavonije (oko 1400.) i **Marka Marulića** (1521.), preko Dubrovačana **Dominka Zlatarića** i **Vladislava Menčetića** do pisaca iz jugoslavenskoga razdoblja, kad je hrvatski jezik bio sustavno zatiran, poput **Miroslava Krlež**e (1893. – 1991.) i suvremenih hrvatskih književnika. Važno je napomenuti i kako je **Teofil Kristek** (1561. – 1622.), ravnatelj slovačkoga isusovačkog kolegija, koji

je bio u službi pape **Klementa VIII.** jasno razlikovao hrvatski od srpskoga. Ukratko, jedna kraća epizoda tijekom koje je nametnut dvočlani naziv ne mijenja činjenicu da su hrvatski i srpski jezik njihovi govornici oduvijek razlikovali bez obzira na razmjerno visok stupanj međusobnoga razumijevanja njihovih govornika. Ono što je zanimljivo jest da su na te razlike upućivali i hrvatski književnici (poput **Antuna Kanižlića** još u XVIII. stoljeću) i srpski jezikoslovci (poput **Jovana Ćirilova**). Na standardološkoj razini u Hrvata su uvijek ističe tronarječna osnovica (štokavska, čakavska i kajkavska) koje u srpskome jeziku nema, jer među Srbima nema ni čakavaca ni kajkavaca, a i štokavci ikavci su razmjerno rijetka i uglavnom uvezena pojava.

► **Znanstvene analize mnogih hrvatskih jezikoslovaca pokazuju da se hrvatski i srpski standardni jezici razlikuju u nizu aspekata. Koje su to razlike?**

Najveće su razlike danas u nazivlju. Čak je i negdašnji JUS (»jugoslavenski standard«) imao svoju hrvatsku i srpsku inačicu, a otkako su se južnoslavenske države osamostalile, svaki je jezik posve samostalno izgrađivao vlastito nazivlje. Hrvatski je jezik od početaka svoje standardizacije skloniji jezičnomu čistunstvu, a srpski znatno lakše preuzima strane nazive. Dakako, i pravopisne su i slovopisne razlike vidljive (npr. srp. slušaćeš), pogotovo u pisanju stranih imena (srp. Majkl Džordan i sl.). Pritom treba napomenuti kako je hrvatski Bunjevac **Lovro**

Bračuljević stotinjak godina prije **Vuka Stefanovića Karadžića** provodio fonološko načelo te da je najstariji hrvatski rječnik od srpskoga stariji gotovo tri stoljeća, pa je jasno tko je od koga mogao preuzimati rječničko blago. Govoriti, primjerice, o srpstvu dubrovačkoga govora posve je bespredmetno jer je dubrovački glasovni sustav jako blizak čakavskome, a nema usporednice ni u jednome od srpskih govora. Danas, pak, standardizacija obaju jezika ide svojim smjerom, međusobno je razumijevanje prednost, ali bi uz njega trebalo ići i međusobno poštivanje, a s pisanjem ovakvih udžbenika to teško ide.

► **Kada su utvrđena polazišta za promjenu postojećeg stanja u međunarodnoj klasifikaciji jezika kad su u pitanju nacionalni jezici, hrvatski i srpski?**

Postoje tri temeljna kriterija za podjelu jezika: genetskolingvistički (po njemu su i hrvatski i srpski nastali iz praslavenskoga, ali međufaze još nisu točno utvrđene), kriterij identifikacije govornika (Hrvati svoj jezik nazivaju hrvatskim, Srbi srpskim) i strukturni kriterij (gramatika; zanimljivo je da i tu postoji velika razlika jer velik dio srpskih dijalekata pripada balkanskom jezičnom savezu čija je značajka, među ostalim, gubljenje padeža, a tome savezu od hrvatskih govora pripadaju tek janjevački i karaševski koji su dijelom balkanskoga jezičnog saveza postali jer su izdvojeni iz kontinuiranoga jezičnoga prostora). Neki jezikoslovci (poput **Radoslava Katičića**) izdvajaju i kulturološki kriterij. Taj je kriterij

osobito bitan za Bunjevce koji su tijekom čitave svoje povijesti nakon doseljavanja u Bačku uklopljeni u hrvatske kulturne tijekove.

► **Jezik se, kao temeljna označnica nacionalnoga identiteta, Hrvatima s utjecajnih političkih motrišta osporavao. Osporavao se s utjecajnih političkih motrišta na tragu svih onih austrofilskih, ugarskofilskih, srbofilskih i jugofilskih političkih interesa. Je li izostanak slobodne i suverene hrvatske države bio favorizirajući faktor upravo tih i takvih nastojanja?**

Postoji definicija po kojoj je jezik dijalekt koji ima svoju vojsku i mornaricu. Bez samostalne države položaj bi hrvatskoga jezika bio znatno nepovoljniji. Velike su sile jezično pitanje uvijek iskorištavale za vlastite probitke po onoj staroj »zavadi, pa vladaj«. Da kriteriji o tome gdje prestaje dijalekt, a počinje jezik nisu posve razvidni, pokazuje podatak da se danas, ovisno o podjeli, govori od 3.000 do 6.000 jezika na kugli zemaljskoj.

► **Jesu li se hrvatski jezikoslovci u nizu stručnih članaka energično suprotstavili politikantskim provokacijama spram hibrida tzv. srpskohrvatskog jezika, kao političkog konstrukta?**

Hrvatski se jezikoslovci neprestano tome opiru već desetljećima. Dostatno je prisjetiti se različitih deklaracija, od one glasovite iz 1967., preko Sarajevske iz 1971. do Podgorske iz 2010. uoči ulaska u Europsku uniju. Treba napomenuti kako u međunarodnoj zajednici postoji veliko nerazumijevanje južnoslavenskoga jezičnog pitanja, jer se na njega primjenjuju neprimjenjivi obrasci. Kad se nastoji primijeniti skandinavski obrazac, zaboravlja se da je nešto što u Skandinaviji zovu dansko-norveškim jezikom u nas posve nepromjenjivo, jer Hrvatska nikad nije bila srpskom kolonijom ni Srbija hrvatskom (dok je dansko-norveška država postojala gotovo tri stoljeća), pa se ni srpski nije mogao nametnuti Hrvatima ili hrvatski Srbima kao danski Norvežanima. Govornicima njemačkoga jezika valja napomenuti kako se uz odrednicu »hrvatski« nikad do polovice XIX. stoljeća i Bečkoga dogovora nije dometala odrednica srpski te da je stanje u Njemačkoj, Austriji i Švicarskoj jednostavno neusporedivo s našim, jer su Austrijanci svoj jezik uvijek nazivali njemačkim, a govornici njemačkoga u Švicarskoj svoju inačicu njemačkoga katkad nazivaju švicarskim njemačkim, dakle opet njemačkim. Hrvati, pak, nikad svoj jezik nisu nazivali srpskim, a Srbi hrvatskim dok im nije nametnut dvočlani naziv. Kad se ipak pokuša usporediti stanje u hrvatskome sa stanjem u jezicima poput španjolskoga i portugalskoga, ponovno se miješaju kruške i jabuke jer Hrvatska nije kolonijalna sila. Ipak, čak kad se i to učini, istaknuti treba da brazilski portugalski i gradišćanskohrvatski u imenu sadržavaju izvorni jezik kojemu pripadaju (ne postoji gradišćanski hrvatsko-srpski). Na koncu treba istaknuti i kako su sličnosti između slavenskih jezika goleme i izvan južnoslavenskoga područja, te da ovakvo jezično stanje nije endemsko. Ukratko, pitanje je ravnopravnoga položaja hrvatskoga jezika u obitelji europskih i svjetskih više pitanje za hrvatske diplomate nego jezikoslovce jer tu postoji pitanje jačega, ali u posljednje vrijeme Ministarstvo

vanjskih i europskih poslova uistinu jako mnogo radi na tome da se hrvatski jezik u svim europskim institucijama naziva isključivo svojim narodnim imenom.

► **Zaboravlja li se kako će se upornim nametanjem politike jezičnoga unitarizma određene postojeće napetosti u regiji prije uvećati nego smiriti?**

Prije dva-tri ljeta u jednome je britanskome turističkom vodiču bilo i nekoliko preporuka o tome što Britancima nije pametno govoriti da dođu u Hrvatsku. Jedna je od njih bila da ne smiju nikad izreći da su hrvatski i srpski isti jezik jer Hrvati na to pobjesne. Mislim da tome ne treba više ništa dodati. Jezični je unitarizam u južnoj Europi dosad uglavnom dovodio i do političke dominacije. Nije-kanje nečije samosvojnosti obično isprva dovodi do isključenja »nesamosvojnih« iz političkoga života, a onda i fizičkoga nestanka, bilo asimilacijom, bilo progonom. Pokušajte samo zamijeniti uloge i zamisliti da u hrvatskim udžbenicima stoji da su srpski, bošnjački i crnogorski druga imena za hrvatski jezik te da pripadnici tih manjina to moraju učiti. Hvala Bogu, meni je, a vjerujem i većini hrvatskih državljana to nezamislivo.

► **Na inicijativu Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovje, bunjevački govori upisani su prošloga tjedna u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske kao nematerijalno kulturno dobro, objavilo je Ministarstvo kulture Republike Hrvatske. Zbog čega je značajan ovaj upis i što će to značiti u praksi?**

U obrazloženje upisa bunjevačkih govora u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske jasno se naznačuje nedvojbeno zajedničko etnološko i dijalektološko podrijetlo svih hrvatskih Bunjevaca od Gorskoga kotara do Bačke. Upravo je to pokazatelj pripadnosti svih Bunjevaca hrvatskomu narodnom biću iako su ih različite vlasti nastojali izdvojiti iz hrvatskoga korpusa. Hrvati su uz Talijane europski narod s najsnažnijim pokrajinskim antropološkim i dijalektološkim specifičnostima, koje treba njegovati. Vjerujem da vaše čitatelje ne treba podsjećati koliko je jak dalmatinski pokrajinski identitet (a Dalmatinima su se u XVIII. stoljeću nazivali i mnogi stanovnici Subotice i Sombora). On se tijekom austrijske vladavine Dalmacijom zloupotrebljavao protiv dalmatinskih Hrvata otprilike kao što se danas regionim Bunjevac u Bačkoj ili Bokelj u Boki kotorskoj zlorabi kako bi se raskolilo hrvatsko narodno biće. Međutim, regionim ne bi smio potirati etnonim, pa kao što sam ja ponosan na svoje dalmatinske korijene (s očeve strane neretvanske, s majčine na bračke), činjenica da su Bunjevci antropološki i jezično pripadnici hrvatskoga naroda nimalo ne umanjuje njihovu posebnost, ali i povezanost s drugim hrvatskim štokavcima ikavcima, od jadranskoga zaleđa, preko Slavonije i Srijema te dijelova Bosne i Hercegovine sve do dijelova Gradišća i Molizea. U praksi zaštita bunjevačkih govora omogućuje (čak i financijsku) potporu njihovih istraživanja, mogućnost prekograničnoga povezivanja i suradnje te podizanje svijesti mjesnoga stanovništva o važnosti očuvanja mjesnih govora. Ta svijest već postoji, nju su njegovali autori različitih bunjevačkih rječnika, a sad ona dobiva i institucijsku međunarodnu potporu.

Galerija posvećena kiparu hrvatske moderne skulpture

Izgradnja galerije počela je u kolovozu 1969., a svečano je otvorena 3. lipnja 1972. godine sa stalnom izložbom radova Ivana Meštrovića. Danas se u postavu Spomen galerije može pogledati 35 Meštrovićevih radova od kojih je 14 na posudbi od otvorenja galerije

Ivan Meštrović (1883. – 1962.) bio je kipar i arhitekt. Najistaknutiji je kipar hrvatske moderne skulpture. Prema nekima je među najvećim kiparima religioznih motiva od renesanse do danas. Meštrović je rođen u malom gradu Vrpolje u Slavoniji, ali je svoje djetinjstvo proveo u selu Otavice u Dalmaciji. Rođen je u seoskoj katoličkoj obitelji, a njegova religioznost oblikovala se pod utjecajem pučke religioznosti, Biblije i kasnog **Tolstoja**. Kada je imao šesnaest godina **Harold Bilinić**, kamenorezac iz Splita, prepoznao je njegov talent i uzeo ga je za šegrt. Njegov umjetnički talent razvio se gledanjem znamenitih građevina Splita, uz pomoć pri školovanju Bilinićeve supruge, koja je bila profesorica u srednjoj školi. Kasnije se školovao u Beču, gdje je završio studije.

Svoju prvu izložbu priređuje 1905. godine u Beču s grupom *Secesija*, uz primjetan uticaj stila *Art nouveau*, nakon čega stječe slavu za sudjelovanje na međunarodnim izložbama. Uz život i stvaranje u Parizu i Rimu, Meštrović je živio u Zagrebu, Beogradu i Splitu, a 1946. godine preselio se u SAD, gdje je bio profesor kiparstva na Sveučilištu u Syracusi, potom od 1955. u South Bendu.

Većina njegovih ranih djela, simbolične tematike, oblikovana je u duhu secesije. Zatim je uslijedio ciklus stiliziranih monumentalnih plastika te ciklus reljefa s prizorima iz Kristova života i serija mramornih ženskih aktova suspregnute čulnosti. Posebno mjesto u njegovu opusu zauzimaju portreti, a djela snažne plastične vrijednosti

ostvario je u graditeljsko-kiparskim spomenicima i projektima.

Njegov izniman kiparski talent očituje se u lirskoj i dramskoj ekspresiji ljudskoga tijela, što ga svrstava među istaknute osobnosti svjetske umjetnosti prve polovice XX. stoljeća i nesumnjivo među najistaknutije hrvatske umjetnike čije je djelo u svoje doba doživjelo svjetska priznanja.

Spomen galerija Ivana Meštrovića otvorena je u Vrpolju, mjestu rođenja znamenitog hrvatskog kipara, 1972. godine. U stalnom postavu Spomen galerije predstavljeno je 35 radova Ivana Meštrovića, skulptura i reljefa u gipsu i bronci. O osnutku ove Spomen galerije, njenom razvoju i radu, razgovarali smo s ravnateljicom **Suzanom Bilić-Vardić**.

Izgradnja galerije i otvorenje

»Pisani izvori bilježe da se ideja o izgradnji muzeja posvećenog Ivanu Meštroviću, velikom hrvatskom kiparu svjetskog glasa, rođenom 15. kolovoza 1883. u Vrpolju, dok su mu roditelji bili na sezonskom radu u Slavoniji, javlja krajem dvadesetih godina 20. stoljeća. Začetnik ideje bio je učitelj **Josip Gol** koji je predlagao izgradnju sokolskog doma u Vrpolju koji treba nazvati Dom Ivana Meštrovića. Ideja tada nije realizirana. Četvrt stoljeća kasnije, u Vrpolju, koje od 1952. godine ima Ulicu Ivana

Meštrovića, Gol s grupom Vrpoljčana osniva Kulturno-umjetničko društvo i muzej Ivan Meštrović s namjerom da na najljepšem mjestu u selu sagrade muzej posvećen slavlom umjetniku. Društvo je u petogodišnjem djelovanju ostvarilo kontakt s kiparom koji živi u SAD-u i koji im daruje svoj rad *Majčina briga/Majka i dijete*, izređenog u gipsu. Rad Društva zamire nakon umjetnikove smrti 1962. godine, a njegovi odjaci vidljivi su i u nazivu škole u Vrpolju koja od 1965. nosi ime Osnovna škola *Ivana Meštrovića*. Društvo obnavlja rad 1967. godine pod nazivom Kulturno društvo *Ivan Meštrović*. S novim elanom i uz pomoć društvene zajednice pokreću gradnju Spomen galerije *Ivana Meštrovića*. Zanimljivo je da galerija građena zajedno s ljekarnom kao jedinstven objekt, prema idejnom rješenju izrađenom u Zagrebu. Vanjskim izgledom umnogome podsjeća na Meštrovićev paviljon u Zagrebu i Crkvu Gospe od Zdravlja u Splitu», kaže Bilić-Vardić i navodi kako je izgradnja galerije počela u kolovozu 1969., a svečano je otvorena 3. lipnja 1972. godine sa stalnom izložbom radova Ivana Meštrovića.

»Izložba je na otvorenju predstavljala 22 rada u gipsu i bronci, od kojih je 20 bilo posuđeno iz Atelijera *Meštrović* i Gliptoteke HAZU iz Zagreba i svega dva u vlasništvu Galerije. Danas se u postavu Spomen galerije može pogledati 35 Meštrovićevih radova, od kojih je 14 na posudbi od otvorenja galerije. U vlasništvu Galerije 21 je Meštrovićev rad, koje su uz umjetnika, darovale umjetnikova supruga **Olga** i kći **Marija** Meštrović, a samo je jedan stečen otkupom. Od svog osnivanja Spomen galerija ostvaruje blisku suradnju s Atelijerom *Meštrović*, danas Muzejima *Ivana Meštrovića*, krovnom institucijom koja brine o umjetnikovo-ji Darovnici.«

Značajna zbirka Meštrovićevih radova

Za vrijeme Domovinskog rata umjetnine iz Spomen-galerije bile su pohranjene na sigurno, a prostor galerije

ispražnjen, ali ni u najtežim trenucima u Hrvatskoj galerija nije zatvorila svoja vrata.

»Po smirivanju ratnih zbivanja na ovom području galerija je na zidovima imala reprodukcije Meštrovićevih radova, uz kopije listova iz njegove mape litografija i posjetiteljima prenosila priču o Meštrovićevu životu i radu. U Galeriji su u tom vremenu bile organizirane i dvije uspješne etnografske izložbe. Stalni postav u Spomen galeriju vraćen je 2. svibnja 1996. godine. Iste godine Spomen-galerija, koja je od osnivanja djelovala u sastavu KD *Ivan Meštrović*, postaje ustanova. Osnivačka prava ima Brodsko-posavska županija koja u svom proračunu osigurava sredstva za njezin rad. Veliku potporu svih ovih godina radu Spomen-galerije pružaju Ministarstvo kulture i medija RH, kao i Općina Vrpolje«, kaže Bilić-Vardić i upućuje kako uz Meštrovićeve radove u Spomen-galeriji posjetitelji mogu posjetiti i kasnobaroknu Crkvu Rođenja sv. Ivana Krstitelja u kojoj je Ivan Meštrović kršten, uz koju je galerija i sagrađena.

»U crkvi su četiri rada Ivana Meštrovića, dva reljefa i dvije skulpture, a na njegovo krštenje podsjeća i kamena ploča s natpisom postavljena iznad krstionice. Inače, uz radove predstavljene u Spomen-galeriji, dva rada u vlasništvu OŠ *Ivana Meštrovića* i radove u vlasništvu crkve, u Vrpolju, mjestu rođenja najznačajnijeg hrvatskog kipara prve polovice 20. stoljeća može se pogledati 41 rad Ivana Meštrovića, što čini značajnu zbirku Meštrovićevih radova u ovome dijelu Hrvatske. Uz zbirku radova Ivana Meštrovića Spomen-galerija posjeduje i Likovnu zbirku koju čine radovi hrvatskih umjetnika, Meštrovićevih prijatelja, suradnika i učenika, kao i zavičajnih umjetnika koji su ih darovali Spomen-galeriji. Nedostatak prostora za povremene izložbe i programe planira se riješiti skorom izgradnjom Kulturnog centra Eko-etno kuća u Vrpolju u kojemu će se i za potrebe galerije naći prostor za te namjene«, kaže Suzana Bilić-Vardić.

Zvonko Sarić

Obljetnice subotičke župe sv. Roka

Treba nam živa Crkva

Knjige Matice u ovoj župi vode se od početka, točnije od 1841. godine, ali se dio njih nalazi u Povijesnom arhivu Subotice, a u župi se čuvaju Matice od 1902. godine * Nažalost, trend opadanja sudionika na svetim misama je očit, pogotovo otkad je počela pandemija * Kompletni radovi, po riječima mons. Anišića, iznosili su oko 102 tisuće eura

Jubileje, 180 godina župne zajednice i 125 godina od izgradnje crkve, proslavili su u nedjelju 9. listopada župljani subotičke župe sv. Roka. Euharistijsko slavlje koje je okupilo lijepi broj vjernika, što župljana, što gostiju uz susjednih župa, predvodio je biskup Subotičke biskupije mons. **Slavko Večerin** u zajedništvu s tridesetak svećenika ove biskupije.

Na početku slavlja okupljene su, kraljičkom pjesmom koju je napisala **Katarina Čeliković**, pozdravile kerske *kraljice ljeljajući stihove* koji opisuju jubileje, povijet i život ove župske zajednice. U tom svečanom duhu slijedilo je misno slavlje, koje su svojim pjevanjem uveličali župski zbor pod ravnanjem s. **Silvane Milan** i mladi **VIS Proroci** i **VIS Ritam vjere**. Čitanja, molitve vjernika i prinos darova

prenosili su župljani obučeni u svečanu bunjevačku narodnu nošnju.

»Izvor žive vode«

U prigodnoj homiliji biskup Večerin je podsjetio okupljene na značenje ovoga jubijela, te da je u prvom redu potrebno moliti Gospodina da nam udari dar obraćanja, međusobnog opraštanja, dar zajedništva, dar mira u našim srcima i zajednicama.

»Ne smijemo se zatvarati u svoje srce, u neko sebično posjedovanje 'dosta je da ja imam', nego trebamo spremno krenuti u susret potrebama drugoga čovjeka, svoga bližnjega. Želim napomenuti da nisu sve te potrebe materijalne. Veća je potreba naših bližnjih ponekad za blagim pogledom, za ohrabrujućom riječju, za razumijevanjem, oprostjenjem. To su potrebe naših bližnjih koje moje vjerničko srce treba uočiti. Potičem sve vas vjernike ove župe i sve ostale koji se u ovoj župnoj crkvi okupljaju na molitvu da bi ova zajednica i u budućnosti bila mjesto gdje se ljudi međusobno susreću, gdje ljudi susreću Isusa u pustinji ovoga našaga vremena, da ovo mjesto treba biti izvor žive vode, gdje će se svi vjernici i ljudi dobre volje doći napajati« rekao je među ostalim mons. Večerin.

Župa (180) i crkva (125)

Napajali su se na ovome izvoru žive vode, u ovoj župnoj zajednici i naši preci, i to još prije 180 godina kada je ista osnovana. Župa je osnovana u naselju Ker iz teritorija župe sv. Terezije 1841. godine. Bila je to tada zajednica vjernika koja je rasla, kojoj je trebala velika crkva kao mjesto molitve i okupljanja. Treba nam ista i danas, ali ne samo kao zgrada, nego kao Crkva – zajednica vjernika. Prva bogomolja zamijenjena je crkvom koja je građena u neogotskom stilu i posvećena je u čast sv. Roka. Na iskopavanju temelja počelo se raditi u studenoma 1894., a crkva je izgrađena za nepune dvije godine 27. srpnja 1896. godine. Do kraja godine završeni su radovi na unutrašnjem uređenju. Na teritoriju ove župe nalazi se još i kapela sv. Ane na groblju, koja je podignuta 1886. godine. Knjige Matice u ovoj župi vode se od početka, točnije od 1841. godine, ali se dio njih nalazi u Povijesnom arhivu Subotice, a u župi se čuvaju Matice od 1902. godine.

»Granice župe odredila je Biskupija i one su na području nekoliko Mjesnih zajednica: Ker, Gat, Prozivka i Centar III. Konkretnije: Ulica Maksima Gorkog do Matije Gupca i desna strana Lajosa Joóa, Beogradska cesta do nadvožnjaka (bivše pruge), a s druge strane Palmotićeve – neparni brojevi do Gundulićeve i od Palmotićeve lijevo čitava Gundulićeve i dio Mačvanske do 'grede', pojasnio je župnik mons. dr. **Andrija Anišić**.

Broj župljanja, kako je župnik rekao, je teško utvrditi, osobito jer je doselilo puno ljudi u nove zgrade. Tako se računa da u ovoj župi sada ima oko 6.000 vjernika (krštenih katolika). Mons. Anišić je ovom prilikom napravio i paralelu kada je u pitanju broj vjernika nekada i sada.

»Sada je na misama običnim nedjeljama od 400 do 500 vjernika. Kad sam došao za župnika, bilo je od 700 do 800, a ranije puno više. Naišao sam na jedan zapis o broju vjernika na devetnici sv. Josipu u kojem stoji da je svakoga dana znalo biti do 1.500 vjernika. Nažalost, trend opadanja sudionika na svetim misama je očit, pogotovo otkad je počela pandemija«, rekao je sa žaljenjem sugovornik.

Obnova darovima i donacijama

Proslavi ovih jubileja prethodili su veliki radovi. Naime, crkva je iznutra kompletno obnovljena sa svim zidarskim i molerskim radovima, jedino su još za obnovu ostale kapelica bl. Marije Petković i sakristije, te restauracija slike u svetištu. Radovi su trajali od studenoga 2019. do početka kolovoza ove godine. Po riječima vlasnika građevinske tvrtke **ZRG Saše Vojnića Hajduka**, koja je izvodila radove, utrošeno je 11.780 radnih sati. Kompletni radovi, po riječima mons. Anišića, iznosili su oko 102 tisuće eura, a isplaćeno je sve do završne faze radova, te fali još 2 milijuna dinara do isplate svih radova. Uz zidarske i molerske radove u crkvi, paralelno je izmijenjena i kompletna elektro i zvučna instalacija koju je radila tvrtka **ELGI Gabriela Kujundžića**.

»Radove su financirali župljani župe sv. Roka, ali i naši prijatelji i dobročinitelji iz drugih župa pa i inozemstva. Bilo je od onih minimalnih uplata (za jednu zvjezdicu – oko 200 dinara), a i onih puno većih pa sve do milijun dinara. Nijednog darovatelja ne ističem posebno. Objavit ćemo na oglasnoj ploči sva imena, ali bez iznosa koji su dali, jer većina to i ne želi, a i ne mogu se uspoređivati uplate po količini uplaćenog novca nego ih mjerimo prema Isusovoj prisposobi o siromašnoj udovici koja je ubacila samo dva novčića, a ubacila je najviše«, pojašnjava sugovornik i dodaje: »Dobili smo i donacije od grada Subotice u iznosu oko 1,2

milijuna dinara, te milijun dinara od Pokrajine. Obje te donacije bile su posredstvom Subotičke biskupije. Dobili smo i donaciju Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske u iznosu od oko 2.700 eura. Želim naglasiti da sam uvjeren da je sve ovo bilo djelo Božje providnosti po zagovoru sv. Roka i bl. Marije Petković, jer u ovo vrijeme za kratak period skupiti toliko novac ne može biti samo ljudsko djelo«, kaže Anišić.

Na kraju slavlja župnik je u svom govoru zahvalio svima koji su na bilo koji način pridonijeli ovome slavlju poručivši vjernicima kako su značajniji i dragocjeniji od svih 6.201

zvjezdice koja se sada nalazi na stropu crkve, kao i svakog ukrasa, pa i same crkve.

Crkva kao zgrada je sada obnovljena, a ono što smo mogli zaključiti iz župnikovog govora jest da mu je želja da bude i živa Crkva obnovljena.

Ovom slavlju prethodili su brojni duhovni i kulturni programi, a osobita duhovna priprava bila je trodnevica koja je vjernike uvela u ovo slavlje.

Ž. Vukov

Banatski bajkeri na krstarenju Dalmacijom

Motociklisti iz Zrenjanina posjetili Split i okolicu

Goran Kaurić, Aleksandar Lakatuš i Jovica Ljubojević motorima su se zaputili ka Splitu, a svoju turneju nazvali su »Panonski mornari krenuli na more«

Nakon neformalnog druženja splitskih i zrenjaninskih ljubitelja dvokotača priređenog u srpnju ove godine u Zrenjaninu, organizatorima ovog skupa rodile su se brojne ideje o načinima nastavka suradnje. Već narednoga mjeseca, na inicijativu splitskog automoto entuzijasta **Željana Rakele**, počeli su se kovati planovi o turi Banačana kroz Dalmaciju koja bi imala regionalni karakter.

To je i provedeno u djelo tijekom druge polovice rujna kada su se **Goran Kaurić, Aleksandar Lakatuš i Jovica Ljubojević** motorima zaputili ka Splitu. Svoju turneju nazvali su »Panonski mornari krenuli na more«. Svladavši panonsko, ova tri vojvođanska motociklista iskusili su krstarenje daleko izazovnijim dalmatinskim morem cesta. Za kormilara putovanja po srcu Dalmacije imali su svog starog prijatelja **Željana Rakela**, u svom kraju, a i nadaleko šire poznatog po uzbudljivim moto avanturama. Trodnevni pohod započeo je srdačnim susretom pred hotelom u kome su bili smješteni.

»Već deset godina organiziram *Balkan Rally*, i na toj dionici je uvijek nezaobilazan bio Zrenjanin. Na posljednjem okupljanju prije dva mjeseca u nekoj kavani došli smo na ideju da osmislimo i realiziramo jednu lijepu priču, da društvu iz Banata pokažemo ljepote Splita i okolice i da napravimo nekoliko intervjua s mojim dragim prijateljima, interesantnim Splitćanima«, istaknuo je Rakela govoreći o posjetu zrenjaninskih bajkera njegovom rodnom gradu.

I doista, turneja prijestolnicom Dalmacije, okolnim mjestima i otocima, bila je, prema riječima Vojvođana, zbilja spektakularno putovanje. Posjet splitskoj rivi i Dioklecijanovoj palači nastavljen je susretom s legendom moto sporta **Ivanom Šolom**.

»Mene brojne uspomene vežu se za Vojvodinu, jer je tamo bila prva utrka na kojoj sam pobijedio na prvenstvu Jugoslavije. Ali to je bila utrka koju sam ja osvojio s daleko sporijim motorom u odnosu na druge. Priuštio sam ju sebi, ali i publici, i to je bilo moje veliko zadovoljstvo«, izjavio je ovaj splitski prvak tijekom razgovora s kolegama motociklistima iz Banata.

Usljedio je potom susret na Marjanu, i to s nogometnim veteranom **Ivicom Šurjakom**, te posjet Poljudu na kojemu je on donosio radost navijačima svoga kluba. Ovaj je sportaš bio dio velike generacije *Hajduka* koja je bilježila sjajne rezultate u jugoslavenskoj ligi. Bio je motorna snaga momčadi iz Splita u vrijeme dok je klub sa Starog placa harao diljem SFRJ i Europom. Šurjak ističe kako su mu iz bivše Jugoslavije ostala lijepa sjećanja.

»Osvojili smo tri prvenstva, pet kupova, gdje bismo god došli bili bismo rado dočekani. No, jasno je da je uvijek

 Zamjenik gradonačelnika Splita Antonio Kuzmanić s bajkerima iz Splita i Zrenjanina

 Panonski mornari poziraju sa svojim domaćinom, Željansom Rakelom

bila ta sportska konkurencija u pitanju i borba za to tko će biti prvak, tko će pobijediti», naglasio je on.

Zrenjaninci su zatim posjetili otok Brač, Omiš te Bašku Vodu u kojoj su oni i njihovi sugrađani nekada rado provodili ljeto. Motorizirano izaslanstvo iz Banata nije propustilo obići ni Gradsko poglavarstvo u Splitu gdje im je domaćin bio **Antonio Kuzmanić**, zamjenik gradonačelnika.

»Splićani su poznati kao srdačni ljudi i nema tu zlobe. Mi ćemo sve rado dočekati i ugostiti i svima ćemo dati ruku pomirenja. Dapače, želimo da se svaki naš gost u Splitu osjeća ugodno i sigurno«, kazao je Kuzmanić.

Među najupečatljivijim susretima bio je onaj s pjevačem **Zlatanom Stipišićem Gibonijem**, miljenikom generacija i jednim od najvećih kantautora svih vremena čija glazba daleko nadilazi granice Hrvatske. Ovu glaz-

benu legendu fasciniralo je to što su se naši bajkeri uputili motorom u Split čak iz Zrenjanina, prevalivši više od šest stotina kilometara na dva kotača. To mu je djelovalo kao odlična avantura, što je odista i bila.

Goran Kaurić, dužnosnik Vlade Vojvodine i predsjednik Udruge banatskih Hrvata, naglašava kako su bajkeri moto zajednica koja ne poznaje granice.

»Mi smo stalno skupa i slobodno mogu reći da je zahvaljujući nama sačuvan rock'n'roll na našim prostorima, kao i prijateljstvo naroda, jer smo uvijek tu jedni drugima u pomoći, a siguran sam da će tako biti i nadalje«, istaknuo je on.

Druženje zaljubljenika u motociklizam okončano je u prostorijama BMW motokluba *Dalmacija* u Splitu gdje su domaćini i gosti do kasnih večernjih sati uživali uz pjesmu i vino.

Dalibor Mergel

 Zrenjaninci u sjedištu NK Hajduk iz Splita

O strip sceni i ljubiteljima stripa u našem okruženju (II.)

Stripovi očima stvaraoca i »konzumenta«

»Idemo ka nečem boljem i to je evidentno. U posljednjih 20 godina imamo jednu 'rupu' gdje je strip bio potpuno skrajnut iz naših života. Sada se polako vraćamo u te neke tokove, izdavaštvo raste, a dokaz za to su pune police ovdašnjih striparnica«, kaže Leonid Pilipović

Prisutnost nemalog broja izdavačkih kuća koje se bave isključivo izdavanjem stripova te raznovrsnost i mnogobrojnost ove literature u Srbiji dokazuju da je poslije oko dva desetljeća skrajnutosti stripa na ovim prostorima, tzv. deveta umjetnost ne samo ponovno oživjela već se polako, ali sigurno širi i raste, privlačeći i opčinjujući nove generacije svojih »konzumenata«. To nam je u ovom drugom dijelu priče o stripovima potvrdio i subotički, a svjetski priznat strip crtač **Leonid Pilipović (Punkerstein)**, a mišljenje o važnosti i ulozi ovih »slikopriča«, kako u njegovom, tako i u životima brojnih generacija ljubitelja stripa, podijelio je s nama jedan Subotičanin koji ovu ljubav gaji gotovo pola stoljeća.

Za jaku strip scenu neophodan jak mainstream

Leonid Pilipović je, kako nam kaže, prvo procrtao, pa tek poslije progovorio i prohodao. Fascinacija velikim brojem povezanih sličica pojavila se kada mu je mama kupila svješčicu *Vjesnikovog Tom & Jerryja*. U osnovnoj školi počeo je sa smišljanjem svojih strip junaka i počeo se pitati kako se postaje strip crtač i gdje je škola za njega.

»Vremenom sam shvatio da moraš proći određene korake da bi postao strip crtač ili jednostavno da toliko voliš te stvari i da se toliko posvetiš tome, da sam od sebe postaneš strip crtač. Nakon srednje škole, u Novom Sadu sam upisao Akademiju umjetnosti *Bogdan Šuput*, gdje sam upoznao mnogo mojih vršnjaka koji su bili još veći fanatici od mene i tada sam shvatio da škola za strip crtače zapravo ne postoji već da se to postaje ljubavlju i radom. Svoje prve stripove na teme koje su me u to vrijeme zanimale radio sam u periodu srednje škole, a kada sam završio fakultet počeo sam ih raditi po scenariju drugih. Scenarist stripova je također vrsta umijeća, zanata, a mi strip crtači smo, kada bih to preveo na filmski rječnik, redatelji. Na taj način radim u posljednjih 15 godina otkad crtam za francuske izdavače«, kaže Pilipović.

Na konstataciju jednog od sugovornika u prošlom broju da se može govoriti o novom zlatnom dobu »devete umjetnosti« kada je u pitanju njena komercijalna strana, ali je problem prisutan kod neafirmiranih autora koji ne-

maju priliku širokom auditoriju prikazati svoje stripove, on kaže:

»Mislim da još nije zlatno doba, ali idemo ka nečem boljem i to je evidentno. U posljednjih 20 godina imamo jednu 'rupu' gdje je strip bio potpuno skrajnut iz naših života. Sada se polako vraćamo u te neke tokove, izdavaštvo raste, a dokaz za to su pune police ovdašnjih striparnica. Nama nikad nisu bili problem autori, imamo ih za izvoz, i ja sam jedan od njih. Međutim, da bi mladi neafirmirani umjetnici imali neku svoju publiku, moraš prvo imati jak mainstream, a to znači da veliki broj ljudi ima naviku kupovati i čitati stripove, da izdavaštvo ima neki profit. Primjerice, u Francuskoj postoje velike izdavačke kuće koje zarađuju ogromne novce, i to tako što imaju produkciju koja zadovoljava kompletan dijapazon stanovništva. Imaju neke komercijalne stripove od kojih prodaju svega dva-tri naslova, i to u takvoj količini da tim novcem financiraju izdavanje ostalih stripova koji se neće svi prodati, ali će zadovoljiti određene ciljne skupine (alternativce, underground strip i dr.). Znači, nije im cilj samo profit, već da što više ljudi čita stripove i da svatko nađe nešto što ga zanima. A to je nešto do čega i mi trebamo stići pa će onda i naši neafirmirani autori imati svoju prođu«.

Od neafirmiranog/nekomercijalnog, Leonid Pilipović postao je svjetski priznat strip crtač. Kad i kako?

»Na završnoj godini akademije ('94.) imao sam prvu samostalnu izložbu svojih nekomercijalnih ilustracija koje su se uglavnom oslanjale na strip. U to vrijeme je u Beo-

gradu počeo izlaziti strip magazin *Tron*, koji je favorizirao domaće autore i tu mi je prvi put ponuđeno da uradim nešto komercijalno. Prvi put sam na deset strana uradio taj neki realistički strip, po uzoru na franko-belgijske autore poput **Hermana Mediusa**, što je i objavljeno. Na koncu se ispostavilo da me je upravo tih deset strana kasnije (2004.) odvelo na stol urednika francuskog izdavača, i to prije svega zahvaljujući **Csabi Kopeckom**, mom prijatelju, agentu i tadašnjem 'lovcu na talente' s ovih prostora.»

Iako prisutno i jako u Srbiji, strip izdavaštvo u Hrvatskoj je na mnogo višem nivou, smatra Pilipović.

»Hrvatska ima dosta jaku scenu, izdavačku na mnogo, mnogo višem nivou nego u Srbiji. Autori su im sjajni, dosta njih znam koji rade za američko tržište – za *Marvel*, radi ih dosta i za Francuze, imaju jako dobre scenariste, **Darko Macan** je jedan od poznatijih. Meni osobno je *Novi kvadrat* iz Zagreba bio

jedan od najjačih uzora od tinejdžerskih dana, a **Igora Kordelja** smatram najproduktivnijim strip crtačem na ovim prostorima i obožavam njegove stripove. Moj prvi projekt za Francuze *Velika istorija (Tajna povijest)*, objavio je *Globe* u Hrvatskoj, a to je bio serijal na kom je radio Igor Kordelj. Poznajem maltene sve strip crtače u Hrvatskoj i odlično surađujemo. Postoji dobra stvar na regionalnom nivou, a to je veliki broj novih strip festivala – *Hercegovski strip festival*, *Leskovačka smotra*, makarski *Ma fest*, *Beogradski salon*, onaj u Banja Luci, na koje,

osim strip crtača iz regije, dolaze i oni iz Turske, Bugarske, Rumunjske, Grčke.»

Na koncu, onima koji bi se voljeli baviti crtanjem stripova, Leonid Pilipović poručuje da su najvažniji ljubav i rad, da se iskoriste sve ukazane prilike i stvari će doći na svoje mjesto, kao što su i njemu.

»Nije lako, ali to je najljepši posao na svijetu«, poručuje.

»Kada se jednom zaljubiš u strip, nema povratka«

Svoje viđenje stripa i ljubav prema njemu, koja traje 47 godina, s nama je podijelio **Z. S.**, koji ističe da i danas kada kupuje strip, osjeća istu radost kakvu je osjećao kada je imao 13 godina.

»Zahvaljujući stripovima počeo sam redovno čitati sa šest godina. U mojoj okolini, u MZ Gat, polovinom 70-ih

godina redovno su se čitali i mijenjali stripovi. Jeste da su putovali iz ruke u ruku i da su na kraju ličili na kupus bez korica i kraja, ali su služili svrsi – otvarali su neki novi svijet, nama djeci nepoznat i dostupan samo kroz maštu, a razvijali su i kreativnost. Ono što je uvijek bio pojam jeste skupiti *Zlatnu seriju* i LMS do broja 100. Naša sreća je bila što smo bili blizu Buvljaka gdje su se prodavali stripovi u pola cijene u odnosu na one na kioscima. Naravno, redovno smo ih kupovali i na kioscima kada bi umjesto pašete i jogurta za školsku užinu, za nekoliko dana ušparali i kupili strip. Jesmo bili gladni, ali ne toliko da se ne bismo žrtvovali za nov strip. A kada kupiš strip, to je ritual – prvo pogledaš posljednju stranu da vidiš naslovnicu sljedećeg broja, a zatim ga otvoriš i mirišeš poseban miris tadašnjih *Dnevnikovih* izdanja. Taj miris poznaju svi ljubitelji stripa iz tog perioda – miriše na jeftin papir, grafit i starost, ali je veoma blizak srcu svih stripofila iz stare Jugoslavije. Ono što smo kao djeca obožavali nije uvijek nailazilo na razumijevanje starijih, pa se često, zbog loše ocjene, moglo čuti – 'Ponovo si čitao stripove', 'Sve ću ti založiti', 'Još jednom te vidim da čitaš stripove umjesto da učiš, sve ćemo baciti'. Naravno, bilo je situacija kada smo bili i kažnjeni, ali su stripovi uvijek 'preživjeli' u nekoj donjoj ladici, na tavanu, u šupi, čardaku ili između knjiga. Kada se jednom zaljubiš u strip, nema povratka.»

On kaže da se, zahvaljujući tom imaginarnom svijetu, mnogo i educirao, posebno po pitanju Divljeg zapada i indijanskih plemena, običaja...

»Omiljeni stripovi su mi bili *Zagor*, *Komandant Mark*, ali isto tako i *Asterix*, *Rip Kirby*, *Conan*... Nakon pauze od nekoliko godina, počeo sam ponovno kupovati i skupljati stripove kada se pojavio *Veseli četvrtak*. Shvatio sam da se moja strast prema stripovima nije izgubila, samo je bila potisnuta. Postao sam malo kritičniji prema scenariju i popustljiviji prema crtežu, jer ono što sam kao klinac mislio da je ružan crtež, sada ispadne da je to bila prava umjetnost.»

Z. S. ujedno izražava zadovoljstvo što je strip scena ponovno zaživjela i što se u Subotici otvorila prva striparnica ikad:

»Sjajno je da je otvorena striparnica u Subotici i to je dobro za sve mlade, pa i nas starije zaludenike, koji sada imamo mjesto susretanja i iskazivanja svojih emocija ka stripu i nadam se da će biti organizirane izložbe, razmjena i prodaja stripova, tematski susreti s crtačima. To nedostaje ovom gradu. Sada su dostupna sjajna i kvalitetna strip izdanja, knjige koje su luksuzno odrađene, po pristupačnoj i manje pristupačnoj cijeni, ali važno je da se pokrenulo«, kaže on, dodajući kako »svjetska strip scena nije nikada prestala postojati, samo smo mi bili skrajnuti od događanja«.

Na koncu upućuje poruku 'stripofil jezikom':

»Vrijeme je da ubacimo u petu brzinu i pojurimo brzinom Srebrnog letača kako bismo sustigli sve što smo propustili na strip sceni ova dva desetljeća, te da imamo snagu Hulka kako bismo opstali!«.

I. Petrekanić Sič

Memorijal Antun Aladžić

Kazališni dani u Lemešu

Dramska sekcija Hrvatsko-bunjevačko-kulturno-umjetničkog društva *Lemeš* organizira tijekom listopada X. Memorijal *Antun Aladžić*. Ovogodišnji memorijal otvorili su prošlog vikenda gosti iz Tuzle *Draft teatar*, a Memorijal će zatvoriti domaćini koncem listopada.

Amatersko kazalište iz Tuzle u Lemešu je izvelo komediju *De sam ja tu*, koja je rađena po tekstu talijanske komedije *Mušice*, a u režiji **Dragana Tešića** i **Envera Hasića**. Tekst je napisan prije 500 godina, ali je prilagođen kako bi se mogao igrati na prostorima Balkana. Četverokut čine tri muškarca i jedna žena i komična je to univerzalna priča o lažnom prijateljstvu, lažnim herojima i lažnim političarima i čuvenim pitanjem gdje sam ja tu.

»Nije ovo samo naša bosanska priča, već priča ovih naših širih prostora. Gledatelji su to prepoznali, u pravim trenucima reagirali«, kaže **Jasmin Salkić**.

Jednosatnu predstavu gledatelji su propratili pljeskom, a glumci su na kraju tri puta izlazili na pozornicu. Ovim gostovanjem nastavljena je suradnja s lemeškom dramskom sekcijom koja traje desetak godina.

Osim kazališta iz Tuzle, na Memorijalu će sudjelovati Dramska sekcija *Velimir Sandić* iz Sivca (24. listopada) s

predstavom *Džandrljavi muž* i Amatersko dramsko kazalište *Branislav Nušić* iz Teslića (29. listopada) s predstavom *Ko je sledeći idiot?*.

Memorijal će 30. listopada zatvoriti predstava domaćina *Neću da budem idiot*.

Z. V.

Dramska sekcija HKUD-a *Vladimir Nazor* Sombor

Gostovanja u Hrvatskoj i Bosni

Dramska sekcija HKUD-a *Vladimir Nazor* proteklih tjedana gostovala je u Sinju na Međunarodnom kazališnom festivalu, u Vitezu na Danima kazališta i Bogdanovcima na Smotri amatera Slavonije i Baranje *Dani Vanje Dracha*. U sva tri mjesta *Nazorovi* glumci izveli su komediju *Oporuka*. Predstava je rađena po motivima opere **Giacoma Puccini**-ja u adaptaciji **Ivice Janjića**, a u režiji **Lee Jevtić**.

Na smotri u Bogdanovcima nagradu za najbolju ulogu u predstavi dobio je **Dušan Esapović**, za ulogu Gracijana. Osim njega u predstavi igraju **Klara Oberman**, **Jolika Raič**, **Zvonimir Lukač**, **Danilo Grbić**, **Sofija Vuković** i **Josip Oberman**.

Dramska sekcija *Nazora* priprema za 22. i 23. listopada Međunarodni susret amaterskih dramskih društava, što je jedna od redovitih manifestacije HKUD-a *Vladimir Nazor*. Gosti ovih susreta bit će amaterska kazališta iz Sinja i Viteza.

Z. V.

Likovna kolonija HKD-a Šid

U spomen na Franju Prekpaljaja

O d 8. do 12. listopada Hrvatsko kulturno društvo Šid bilo je domaćin VIII. likovne kolonije. Tijekom svog boravka u Šidu i u Sotu stvarali su slikari iz Subotice, njih šestoro iz HLU CroArt i dvoje slikara iz HKC-a *Bunjevačko kolo*. Nažalost, ove godine zbog pandemije koronavirusa slikari iz drugih gradova Srbije i Hrvatske koji su redovito dolazili na likovnu koloniju nisu bili u mogućnosti doći, ali su svoja djela poslali na dar šidskoj udruzi koja je sada postala bogatija za više od 15 umjetničkih djela.

Zahvala preminuom članu

Druženje slikara iz Srbije i Hrvatske u Šidu započelo je 2013. kada su se tadašnji predsjednik hrvatske udruge u Šidu **Josip Hodak** i predsjednik Hrvatske likovne

udruge CroArt iz Subotice **Josip Horvat** dogovorili da započnu suradnju. U kolovozu iste godine u Šidu je održana prva likovna kolonija. Tijekom proteklih osam godina, izuzev prošle godine kada likovna kolonija nije održana zbog pandemije koronavirusa, u Šidu je boravilo više od 50 slikara koji su šidskoj udruzi darovali više od 150 umjetničkih djela. Prodajom slika nastalih na prethodnim likovnim kolonijama HKD Šid je uspjelo doći do financijskih sredstava za rad udruge i nabavu potrebne opreme.

Ovogodišnja likovna kolonija je bila posvećena **Franju Prekpaljaju**, nedavno preminulom predsjedniku Nadzornog odbora HKD-Šid i aktivnom članu udruge od osnutka.

»Htjeli smo posvetiti ovogodišnju likovnu koloniju našem Franju Prekpaljaju, aktivnom članu udruge koji je nažalost nedavno tragično preminuo. Na svim dosadašnjim likovnim kolonijama, ali i na drugim događajima u organizaciji naše udruge, on je bio jedan od glavnih organizatora i domaćin slikarima. Potrudili smo se da ovogodišnju likovnu koloniju organiziramo na dostojanstven način u domeni kulture i da naše slikare lijepo ugostimo. Zbog vremenskih uvjeta slikari su ove godine stvarali u župnoj

dvorani *Kata* u Sotu pored župne crkve svete Katarine. Izražavam zahvalnost i našem župniku **Nikici Bošnjakoviću** koji nam je objekt ustupio na korištenje. Iskreno se nadam da su i slikari zadovoljni i da će se rado odazvati i iduće godine. Pozitivne reakcije ljudi koji su prisustvovali večeri sjećanja i otvaranju VIII. likovne kolonije pokazuje našu uspješnost u organiziranju ove kulturne manifestacije«, istaknuo je predsjednik Organizacijskog odbora likovne kolonije **Josip Pavlović**.

Suradnja za primjer

Predstavnici likovne udruge CroArt iz Subotice izrazili su zadovoljstvo uspješnom suradnjom sa šidskom udruhom.

»Ovo je primjer jedne lijepe suradnje, naše osmo druženje. Nažalost, imamo i one tužne trenutke kada čujemo da su neki od članova udruge iz Šida preminuli. Nadam se da će šidska udruga prevladati ove velike gubitke i da će i dalje nastaviti raditi kao i ranije. Zahvaljujem domaćinima na gostoprimstvu i dobroj organizaciji«, izjavio je predsjednik udruge CroArt **Josip Horvat**.

U povodu održavanja likovne kolonije tiskana je monografija *Sedma likovna kolonija likovnog kluba HKD-a Šid*, koja je održana 2019. godine, u godini obilježavanja 150. obljetnice od rođenja književnika i prevoditelja **Isidora Ise Velikanovića**. Autor monografije je Josip Pavlović, koji je svim gostima darovao po jedan primjerak za sjećanje na prošlogodišnja druženja.

Na otvaranju kolonije priređen je i program u znak sjećanja na Franju Prekpaljaja u dvorani svete Kate u Sotu. Svojim izvedbama ovom prigodom su se predstavili recitatori članovi Amaterskog pozorišta *Branislav Nušić* iz Šida, vokalni solisti **Dragana Gluvnja Babić** i **Nela Gavrić** uz muzičku pratnju **Bojana Babića**. Program su upotpunili i članovi HKD-Šid čitajući pjesme i tekstove o svom nedavno preminulom istaknutom članu.

Posljednjeg dana boravka u šidskoj općini svim slikarima su uručene zahvalnice i darovi, kao zahvala i podsjećanje na još jedno lijepo druženje.

S. D.

Isprika

U tekstu *Jesenje prelo u Surčinu* koji je objavljen u broju *Hrvatske riječi* od 1. listopada pogreškom je napisano da je **Stjepan Volarić** prvi predsjednik udruge *Fischer*. Prvi predsjednik Hrvatske čitaonice *Fischer* bio je **Josip Volarić**. Ispričavamo se članovima hrvatske udruge iz Surčina, obitelji Volarić i čitateljima.

BORBA ZA O(P)STANAK i tavankutsku jabuku

*»Suviše smo duboko ušli u ovu priču da bismo sad odjednom odustali od svega toga. Trudimo se 'ostati u sedlu', ne zbog mene, već zbog budućih generacija. Osigurao sam drugu, a ako Bog da bit će i treće generacije u ovom poslu«, kaže
Branko Horvat*

Uželi da dâ poticaj i primjer drugima da se radom može stvoriti više i tako osigurati sebi bolje uvjete za život **Branko Horvat**, jedan od idejnih tvoraca, osnivača i sada član tavankutske Voćarske zadruge *Voćko*, te dugogodišnji samostalni voćar, rođen u Gornjem Tavankutu, koji, od malena je znao, nikad neće napustiti, prije oko 40 godina odlučio je, skupa sa svojim bratom **Pajom**, biti prva generacija u svojoj porodici koja će ući u voćarstvo i zasaditi svoje voćnjake s jabukama. Budući da je tavankutski kraj poznat po pjeskovitom zemljištu, idealnom za uzgoj brojnih voćarskih kultura, te da u to vrijeme voća nije bilo dovoljno, pa tako ni konkurencije, opravdanost ove odluke i uspjeh u poslu bili su zagaranirani, što se i pokazalo i dokazalo u godinama koje su uslijedile.

Počeci i razvoj

Tavankut je nekada bio poznat kao jak vinogradarski kraj. Nakon II. svjetskog rata vinogradi su napušteni/zapušteni, a takvo stanje trajalo je oko 20 godina, da bi se koncem 70-ih prošloga stoljeća javila ideja da se na tom pjeskovitom zemljištu zasade voćnjaci.

»Uvijek sam bio od onih koji je pokušavao naći neke nove prostore, nove puteve i, iako se u obitelji do tada nitko nije bavio voćarstvom, prva sam generacija s mojim bratom koji smo krenuli tim putem. Unatoč činjenici da smo i supruga i ja bili zaposleni, odlučili smo krenuti u proizvodnju jabuka, kako bismo zaradili koji dinar više, budući

da je Tavankut važio za relativno siromašan kraj. Krenuli smo isključivo s jabukama i iako nisam po struci agronom, već ekonomist, imao sam nekog iskustva jer sam radio u okviru agronomске struke«, započinje nam priču o svojim jabukama Branko Horvat.

Budući da je u to vrijeme većina voćnjaka bila u okrilju kombinata i postojali su brojni otkupljivači voća, na pitanje je li poslovna klima za voćare koji su krenuli u vlastitu proizvodnju bila povoljna, on odgovara:

»Voća u vrijeme bivše Jugoslavije nije bilo dovoljno. Nije bilo konkurencije, potom, za razliku od ratarske proizvodnje koja je u to vrijeme bila pod kontrolom države, voćarstvo je bilo potpuno slobodno na tržištu, pa tako nije bilo rizično ući u taj posao i isplativost je bila zagaranirana. Smatrao sam potrebnim i želio sam dati poticaj, ideju, primjer drugima da radom možemo stvoriti više i osigurati sebi bolje uvjete za život. Iako smo živjeli u siromaštvu, vrlo rano sam odlučio da nikad neću otići iz Tavankuta, jer sam vjerovao da će doći vrijeme kada ćemo i ovdje imati komforan život poput onog u gradu, što se vremenom i ostvarilo«, kaže on.

Branko Horvat velike je sreće da se njegova jedinica, kći **Tanja**, odlučila krenuti očevim stopama te se nakon završetka Poljoprivrednog fakulteta u Novom Sadu i stjecanja zvanja dipl. inž. zaštite bilja (sredinom 90-ih) uključila u ovaj posao.

»U početku je to bilo pod nekom mojom 'palicom', s tim da sam joj rekao da čim osjeti da je spremna, želim da ona

preuzme vođenje posla. Do 2010. godine obavio sam sve poslove koji se tiču vlasničkog prijenosa i ona je od tada vlasnica poljoprivrednog gospodarstva i vodi posao. Ja sam, naravno, i dalje tu kao savjetnik i podrška u svemu», navodi Horvat.

Jabuka na ruskom tržištu

Poznato je da je Rusija dugi niz godina najveći uvoznik, među ostalim i tavankutske jabuke.

»Prije oko 20 godina na naše tržište došli su ruski partneri, a budući da je u to vrijeme Rusija bila izuzetno dobro i bogato tržište, što se odrazilo i na cijenu voća, iskoristila se prilika za izvoz jabuke u ovu zemlju. Ja nikad nisam samostalno izvezio u Rusiju, već smo uvijek imali izvoznu firmu koja je to radila za nas.

Međutim, u posljednje vrijeme, situacija je značajno poremećena. Rusija je podigla jako puno vlastitih voćnjaka, tu je i Poljska koja je trenutno najveći proizvođač jabuke u Europi i iz koje se oni značajno opskrbljuju, tako da mi danas imamo vrlo tanki oslonac na Rusiju kao tržište za jabuku i iz dana u dan se postavlja pitanje hoćemo li joj sutra ili kroz godinu, dvije, tri trebati kao dobavljači. Također, strahovito cjepidlače; traži se izuzetno visoka kvaliteta i određeni sortiment i to cjepidlačenje, po mišljenju ovdašnjih voćara, njihov je način da se distanciraju od nas. Navest ću primjer kada nam je bio jedan Rus i mi mu objašnjavamo kako je jabuka u toj i toj fazi izuzetno ukusna, na što je ona rekao – za ukus vam ne dajem nijedan cent, ali za izgled dajem koliko tražite. Naše gospodarstvo jako puno ulaže u zamjenu sortimenta, podizanje tehnološkog nivoa, mijenjamo strukturu sorata. Jednostavno, da bi opstao na tržištu, moraš pratiti tokove. No, bez obzira što mi to radimo, može se dogoditi da ni to neće biti dovoljno«, pojašnjava Horvat, dodajući kako je u Srbiji situacija po tom pitanju prilično loša, a na drugim tržištima ne nudi nadu u opstanak na duže staze.

»U Srbiji imamo mnogo veću proizvodnju nego što ona može 'progutati'. Imamo velike plantaže na kojima su preko noći dignute stotine hektara voćnjaka. Sad kad bi stalo rusko tržište, ne bismo znali gdje s tom silnom jabukom. Druga potencijalna tržišta se stidljivo otvaraju. Svojedobno sam jedan ozbiljniji dio izvezio za Grčku, Hrvatsku, ali to nije bilo na godišnjem nivou. Neke kolege proizvođači već godinama izvoze za Englesku, Švedsku. Znači, ima drugih tržišta, ali su tu manje potrebe, a ne kao što je bila Rusija gdje je bio masovni izvoz i masovna potražnja.«

Branko Horvat jedan je od »roditelja«, osnivača i sada član tavankutske Voćarske zadruge Voćko.

»Krajem 90-ih godina osnovali smo Voćarsku zadrugu Voćko, gdje nas je bilo 23 osnivača, a danas nas ima 19-ero. Imamo hladnjaču Voćko, koja je zadužena za objedinjavanje i plasman jabuka. Teško je. Svi ovi problemi koji su nastali doveli su do velikog smanjenja profitne stope u voćarstvu. Samim tim vi nemate velikog prostora za ideje, za investiranje, jer je profitna stopa toliko mala da se graniči s preživljavanjem. I tu dolazi do jedne situacije kada je neminovna diferencijacija u toj proizvodnji, odnosno stupa

na snagu 'zakon jačeg'. Hoću li preživjeti ja koji imam neki drukčiji pristup i imam nekog iskustva, sada se to ne može znati. Također, u odnosu na voćnjake koji su zasađeni pre-ko noći, iz tko zna kojih izvora, mi voćari koji opstajemo isključivo iz svog voćarskog profita, ne možemo se nositi.«

Berba, rod, budućnost...

A kad smo već kod jabuka, čija je berba u tijeku, neizostavno pitanje je ono o njenom ovogodišnjem rodu.

»Ova godina bit će zabilježena kao jedna od najnepogodnijih godina u voćarstvu. Počelo je od proljeća, kada smo imali jedan dug period niskih temperatura i imali smo jako velike štete od izmrzavanja u fazi cvjetanja. Potom smo u srpnju i kolovozu imali dug period bez kiše i suša je učinila svoje. Mi nismo imali veliki problem, jer su nam jabuke stopostotno pokrivene s navodnjavanjem, međutim, bez obzira na to što biljka ima dovoljno vode i vlage u zemlji, problem je suša u zraku i visoke temperature. Jabuka tada jednostavno stane s rastom i nađe se u nekoj vrsti prinudnog mirovanja. Kvaliteta će biti relativno dobra, ali u značajno smanjenom obimu i u odnosu na nekakav normalan rod imat ćemo između 50 i 60 posto roda.«

Većina neprodane jabuke završi u hladnjači iz koje se prodaje tijekom većeg dijela godine, a ona lošije kvalitete u nekom drugom proizvodu (soku, rakiji).

»Jabuka je konzumno voće i sve što može ide za to, jer nijedna druga opcija ne bi donijela dovoljno profita da pokrije troškove koji su izuzetno veliki. Ono što nije za konzumiranje, ide u industriju odnosno u preradu. Kad se završi berba, vi ne možete odjednom prodati svu jabuku. Ona se troši tijekom cijele godine i sreća je da je jabuka takvo voće da se može čuvati u hladnjači 12 mjeseci i to tako da se po njoj ne primijeti je li ona ubrana u ovom trenutku ili prije godinu dana. Naša hladnjača Voćko čini dio ovog kruga, a imam i svoje smještajne kapacitete, koji su nepodni kod velike proizvodnje jabuka. Prvenstveni cilj nam je jabuku ubrati u što kraćem roku i, kada je optimalno zrela, zahladiti je«, ističe Branko Horvat.

Mnogi su zbog trenutne nepovoljne situacije kada je proizvodnja jabuka u pitanju, odlučili iskrčiti svoje voćnjake i prijeći na neku drugu proizvodnju, a na pitanje kakvi su u tom smisli planovi njegovog obiteljskog gospodarstva, Branko Horvat odgovara:

»Suviše smo duboko ušli u ovu priču da bismo sad odjednom odustali od svega toga. Mi naveliko krčimo voćnjake, ali ih zadržavamo. Radimo zamjenu, uvodimo nove sortimente, ali i uprošćavamo. Do sada smo imali od sedam do deset sorata, a imao sam jednu oglednu parcelu gdje je bilo 28 sorata i klonova. To smo iskrčili i odlučili smo ostati na četiri sorte za koje postoji najveće zanimanje – *zlatni delišes*, *crveni delišes*, *fudži* i *gala*. Trudimo se 'ostati u sedlu', ne zbog mene, već zbog budućih generacija. Tu je moja kći, imam dva unuka od kojih jedan ide u poljoprivrednu školu i sam kaže da netko ovo mora nastaviti. Osigurao sam drugu, a ako Bog da bit će i treće generacije u ovom poslu.«

I. Petrekanić Sič

Novi stalni postav galerije dr. Vinko Perčić

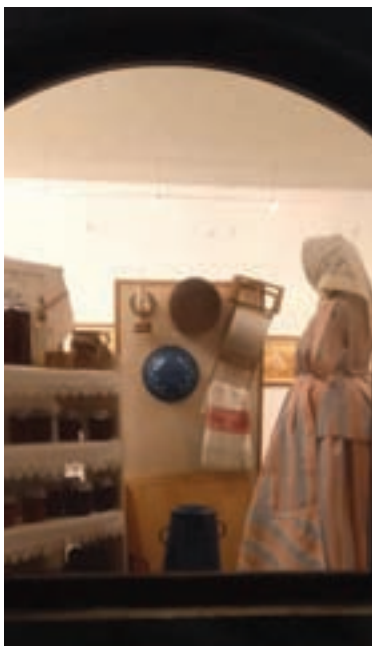
SUBOTICA – Subotička Galerija dr. Vinko Perčić ima novi stalni postav, koji je javnosti premijerno prezentiran u rujnu, u sklopu programa Dana grada. Novi postav sadržava više grafika i crteža, kao i predmeta primijenjene umjetnosti te dokumentacije vezane za život i rad liječnika i kolekcionara dr. **Vinka Perčića**.

Galerija ima ukupno četiri izložbene prostorije, koje sada funkcioniraju kao tri zasebne tematske jedinice s ukupno oko 150 eksponata. Radno vrijeme Galerije je od ponedjeljka do petka od 10 do 18 sati.

Izložba Špajc u Tavankutu

TAVANKUT – U okviru projekta *52 tjedna etnologije u Tavankutu* u »pendžeru« (prozoru) Galerije Prve kolonije naive u tehnicu slame u Tavankutu priređena je izložba *Špajc*. Ova mala izložba nastoji prikazati kako je nekada izgledala ostava bunjevačkih Hrvata. Autorica izložbe je **Ksenija Horvacki**. Organizatori su mjesni HKPD *Matija Gubec* i spomenuta Galerija. Iduća izložba u okviru ovoga projekta bit će posvećena kruhu, u povodu Svjetskoga dana kruha, koji se obilježava 16. listopada.

Jednotjedne postavke u sklopu projekta *52 tjedna etnologije u Tavankutu* možete pratiti na društvenim mrežama udruge HKPD *Matija Gubec*.

Festival tradicijskog pjevanja u Subotici

SUBOTICA – HKC *Bunjevačko kolo* organizira IV. Međunarodni festival tradicijskog pjevanja koji će biti održan sutra (subota, 16. listopada) u svečanoj dvorani Centra, s početkom u 18 sati.

Sudjeluje 13 skupina iz Srbije i Hrvatske čije će nastupe ocjenjivati stručni žiri u sastavu: **Kristina Planjanin-Simić**, profesorica strukovnih studija na Visokoj školi strukovnih studija za obrazovanje vaspitača u Kikindi, **Mirjana Raić-Tepić**, nastavnica u Baletskoj školi u Novom Sadu i **Tamara Štricki-Seg**, profesorica u Glazbenoj školi Subotica.

Festival će otvoriti prošlogodišnji pobjednici, skupina *Krajolik Lika* iz Novog Žednika. Ulaz je besplatan.

Predstavljanje knjige pjesama Zlatka Gorjanca

BEREG – Udruženje građana *Urbani Šokci* Sombor predstavlja novu knjigu iz svoje naklade – zbirku poezije *Skazaljke Zlatka Gorjanca*. Predstavljanje će biti održano u ponedjeljak, 18. listopada, u *Šokačkoj kući* u Beregu, s početkom u 20 sati. Moderatorica će biti **Marija Šeremešić**. U programu sudjeluje tamburaški sastav *Panonika* i *Carmeli Trio*.

Novi poziv za projekte Hrvata izvan RH

ZAGREB – U cilju promicanja veza i jačanja suradnje Hrvatske s Hrvatima izvan domovine, očuvanja i jačanja nacionalnog identiteta, zaštite prava i interesa hrvatskih zajednica, očuvanja hrvatskog jezika, kulturnog stvaralaštva i baštine te poticanja hrvatskog kulturnog zajedništva, kao i pomoć ugroženim pojedincima – pripadnicima hrvatskog naroda izvan Hrvatske, Središnji državni ured za Hrvate izvan RH objavio je 2. Javni poziv za prijavu posebnih potreba i projekata od interesa za Hrvate izvan Hrvatske u svrhu ostvarenja financijske potpore za 2021. godinu. Prijava projekata, odnosno prijava za pomoć ugroženim pojedincima, se podnosi u elektroničkom i papirnatom obliku.

Rok za podnošenje prijava je do 4. studenoga. Više informacija o Javnom pozivu dostupno je na internetskoj stranici Ureda www.hrvatiizvanrh.gov.hr, u segmentu *Natječaji*. Dodatne informacije mogu se dobiti na brojevima telefona: +3851/6444-653, +3851/6444-669 radnim danom u vremenu od 10 do 15 sati ili na e-mail adresi: programi-projekti@hrvatiizvanrh.hr.

Napad na župnika Račkog, Bunjevačko-šokački sabor u Subotici

9. listopada 1940. – *Obzor* piše da je u Hrvatskom domu u Subotici održana sjednica kotarske organizacije HSS-a. Na sjednici je hrvatski senator **Josip Vuković Đido** izvijestio prisutne o zasjedanju zastupnika HSS-a u Zagrebu. Istaknuo je da su Hrvati Bačke i Baranje »vodili 20

inteligencije, duboke ozbiljnosti najvažniji muž u cijeloj Subotici» i da je sin **Boze Ivkovića Ivandekića**, koji je za vrijeme Prvog svjetskog rata bio osuđen zato što je pozdravljao ljude na hrvatskom jeziku.

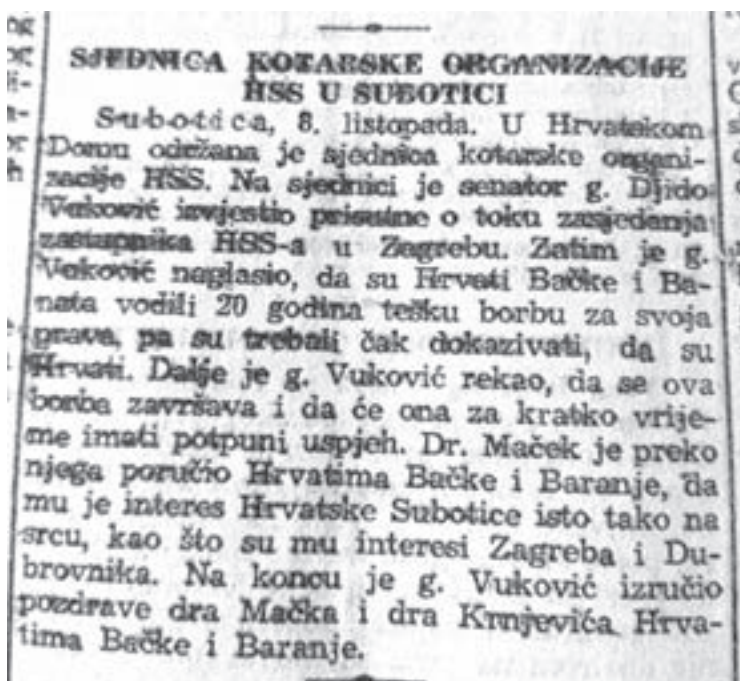
12. listopada 1920. – *Neven* piše da je 10. listopada održan Bunjevačko-šokački sabor u Subotici. Zbor je otvorio u 10.15 kanonik **Ivan Evetović**. Podsjetio je Bunjevce na njihove velikane: **Miju Radnića**, **Luku Karagića Čilića** i **Grgu Pešalića**. Poslije njega govorio je o programu Bunjevačko-šokačke stranke narodni zastupnik **Stipan Vojnić Tunić**. Studenti Pravnog fakulteta su ga prekidali kada je govorio o autonomiji Vojvodine. Nakon njega narodni zastupnik **Blaško Rajić** govorio je o potrebi religije. U ime Bunjevaca iz Bajskog trokuta govorio je **Josip Vuković Đido**. Kao gost, zboru je prisustvovao ministar šuma i ruda **Ivica Kovačević**. Na koncu je gradski senator **Time Vojnić Tunić** pročitao rezoluciju zbora o osnivanju Bunjevačko-šokačke stranke i usvajanju njenog programa.

13. listopada 1920. – *Neven* donosi članak odvjetničkog vježbenika **Mihovila Kataneca** o pojedinostima s Bunjevačko-šokačkog sabora održanog u Subotici 10. listopada. Člankopisac ustvrđuje da su profesori Pravnog fakulteta, pristaše Demokratske stranke, instruirali svoje studente neka ometaju rad sabora. Zgranut time, poručuje profesorima: »Ne kaljajte nam našu mladež blatom, u koje ste uvukli čitav naš stranački život! Ne kvarite nam mladeži!«.

14. listopada 1994. – *Subotičke novine* pišu da je 8. listopada u Subotici prvi put prikazan u Velikoj sali KUD-a *Bunjevačko kolo* kratki igrani film **Zvonimira Sudarevića Šling**.

15. listopada 1907. – *Neven* piše: »Držimo, da je najvjerojatnije, da su naši stari u staroj domaji bili Hrvati. Naravno je da za sada dok se naša narodna svist i kultura tek u povelju nalazi nije moguće stare predaje i ime sa novijim prominuti«.

15. listopada 1943. – *Naše novine* pišu da je 10. listopada u punoj župnoj crkvi u Somboru svečano proslavljeno »malo proštenje« u čast sv. Franje. Sveta misa otpjevana je na glavnom oltaru na hrvatskom jeziku. Na koru je omladina Hrvatskog kulturnog društva *Miroljub* skupa s narodom pjevala bunjevačke crkvene pjesme. Poslije podne održana je igranka, *divojački vašar* kako u *Bunjevačkom kolu*, tako u *Miroljubu*.

godina tešku borbu za svoja prava, pa su trebali čak dokazivati da su Hrvati«. Prenio je pozdrave predsjednika HSS-a **Vladka Mačeka** Hrvatima Bačke i Baranje.

10. listopada 1920. – *Mitrovačka Srbija* piše da su mitrovačkog župnika **Franju Račkog** napali neki mladići ispred hotela Kovač. Iznosi mišljenje da iza tog napada stoji Demokratska stranka.

10. listopada 1952. – *Hrvatska riječ* javlja da je u Suboticu stigao režiser Beogradskog dramskog kazališta dr. **Marko Fotez**, koji će režirati operu *Nikola Šubić Zrinski*. Operu će dirigirati **Milan Asić**, scenograf je **Andra de Negri**, koji je ujedno dao nacрте za kostime. Kor je spremio **János Buzás**, a baletne točke je uvježbao **Radomir Milošević**.

11. listopada 1924. – *Hrvatske novine* javljaju da je **Mirko Ivković Ivandekić**, član Bunjevačko-šokačke stranke, postao gradonačelnik i veliki župan slobodnog kraljevskog grada Subotice. Opisujući njegov lik, ističu da je on »patriota bez poroka«, da je »zbog svoje visoke

XX. Dani hrvatske knjige i riječi – dani Balinta Vujkova

Dida kao inspiracija

Nagradu za životno djelo na području književnosti »Balint Vujkov Dida« dobio pjesnik i knjižničar Lazar Francišković iz Subotice * Znanstveno-stručni skup okupio 21 izlagača * Gostovala predstava iz Pečuha Bunjevački blues – saga o svitu koji nestaje

S bogatim, četverodnevnom programom u tri mjesta – Subotici, Novom Sadu i Sonti – prošloga tjedna održani su jubilarni, XX. *Dani hrvatske knjige i riječi – dani Balinta Vujkova*. Program ovogodišnjeg izdanja najveće književne manifestacije ovdašnjih Hrvata priređen je u znaku jubileja, a glede epidemioloških izazova, mahom »uživo« uz poneke virtualne sadržaje.

Književne nagrade

Središnji program manifestacije bila je multimedijalna večer, u petak, 8. listopada, u Velikoj vijećnici Gradske kuće u Subotici, na kojoj su uručene književne nagrade vezane uz književno i knjiško stvaralaštvo ovdašnjih Hrvata.

Nagradu Organizacijskog odbora *Dana* za životno djelo na području književnosti dobio je pjesnik i knjižničar **Lazar Francišković** (1948. – 2021.) iz Subotice. Francišković je autor desetak knjiga (poezija, proza, eseji, publicistika). Kako se navodi u obrazloženju nagrade, Francišković slovi za vrsnoga stilista i pjesnika »samo-svojne lirike«, koju tvori bez suvišnih naracija, sa snažnom metaforikom, gdjekad s nanosom meditativnosti i kontemplativnosti.

»Djela su mu snažno prožeta prikazima krajolika prirode u ravnici, nekadašnje paorske raskoši na salašima te secesijskih bisera grada Subotice i života u njima. S dosta sjete piše o svijetu i običajima Bunjevaca koji neumitno nestaju, a posebno ga zanima sudbina ljudi njegova zavičaja, koja je mahom patnička i gubitnička. Ipak, elementi kršćanskoga svjetonazora smanjuju oporosti i ne dopuštaju pojavu očaja«, zaključuje se u obrazloženju.

Proglašene su i dvije nagrade koje dodjeljuje Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata.

Nagradu *Emerik Pavić* za najbolju knjigu objavljenu tijekom prošle, 2020. godine, dobila je znanstvena monografija *Identitet srijemskih Hrvata kroz prizmu tradicijske baštine* glavne urednice dr. sc. **Milane Černelić**, čiji su sunakladnici Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju, FF-press i ZKVH.

Monografija je nastala kao rezultat etnoloških istraživanja među srijemskim Hrvatima koje su provodili studenti etnologije i kulturne antropologije Filozofskog fakulteta u Zagrebu.

»Zastupljeni studentski radovi smatraju se vrijednim znanstvenim doprinosom istraživanju tema iz bogatog kulturnog naslijeđa srijemskih Hrvata, kao i temeljem za njihov nastavak i nadopunu. Naime, i u samim pojedinim poglavljima se ukazuje na potrebu temeljitijih istraživanja

pojedinih pojava, što je već značajna uputnica budućim istraživačima. Ovim su radovima pridruženi i pojedini već na drugim mjestima objavljeni radovi s ciljem pružanja što cjelovitijeg uvida u više segmenata života i običaja srijemskih Hrvata. Osim svojim nespornim znanstvenim doprinosom, ovo knjiško izdanje ocjenjuje se pozitivno i u smislu jedinstva forme i sadržaja, što znači da ispunjava sve uvjete koji su kriterijima propisani«, navodi se u obrazloženju nagrade.

Nagradu je, zbog nemogućnosti dolaska urednice i voditeljice projekta Milane Černelić, primio recenzent dr. sc. **Mario Bara**.

Trijenalnu nagradu *Iso Velikanović* za najbolje prozno djelo u razdoblju 2018. – 2020. dobio je hrvatski pisac rodom iz Monoštora **Ivan Vidak** za roman *Radio Siga*, objavljen u nakladi zagrebačkog Sandorfa.

»Čitajući roman *Radio Siga* nalazimo se u izmaštanoj mjestu koje ima veze sa stvarnim mjestima, ali se ovdje nadograđuje fikcijom, kao uostalom i priča o glavnome junaku ili točnije rečeno anti-junaku. U romanu se otvara i prepliće mnoštvo tema: od nesretnog, tragičnog

djetinjstva, prirodnih pojava i njihovih posve fantastičnih manifestacija, suočavanja s vlastitim podrijetlom, društvenim stegama i ograničenjima, preko problema komunikacije i prijenosa (te moći) informacije koji se varira kroz cijeli roman, odnosa prema Drugom, dobru i zlu u provinciji (...) Vrlo sugestivan i jezgrovit jezik romana poziva na slušanje i razmišljanje, djelujući na čitatelja zamamno poput sirene, poput Glasa u Kalmanovoj (junakovo, prim. a.) glavi. Postavljajući pred čitatelja važne teme, uz sposobnost sagledavanja iz nove i drugačije perspektive i izbrušeno pripovjedno umijeće *Radio Siga* zadovoljava najviše estetske i književno-umjetničke kriterije», navodi se u obrazloženju nagrade.

Na multimedijalnoj večeri je ukratko predstavljena i knjiška produkcija Hrvata u Srbiji u proteklih godina (koja broji 41 naslov i o kojoj je govorio novinar **Davor Bašić Palković**), a program je imao i svoj slavljenički dio povi-

dom jubileja u kojem su nastupili recitatori i kazivači (**Nevena Mlinko, Bernadica Ivanković**), tamburaši HGU *Festival bunjevački pisama* iz Subotice i zbor HKPD-a *Jelačić* iz Petrovaradina.

Značaj i jubilej

Manifestacija je pokrenuta prije dva desetljeća, inspirirana djelom **Balinta Vukova Dide** (1912.-1987.), a u međuvremenu je sadržajno i programski rasla te postala regionalna manifestacija posvećena knjizi i riječi ovdašnjih Hrvata.

U povodu 20. obljetnice *Dana*, na multimedijalnoj večeri čule su se čestitke i riječi potpore organizatorima koje su uputili predstavnici institucija koje podupiru manifestaciju.

Ukazajući na značaj očuvanja jezika i kulture, čemu ova manifestacija uvelike pridonosi, predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić** je u svojem govoru podsjetila i na aktualne probleme na tom planu.

»Mislili smo da su loša vremena iza nas, poput vremena u kojima je **Balint Vukov** zbog svojeg djelovanja

i ljubavi prema hrvatskom jeziku bio čak i uhićen. No, ta vremena nisu iza nas. Još uvijek vodimo borbu za očuvanje našeg jezika, čak moramo i dokazivati da naš jezik postoji. Borba nije uzaludna, jer su bunjevački govori ovih dana upisani u Registar kulturnih dobara Hrvatske kao nematerijalna kulturna baština. Nadamo se da će naša borba pomoći generacijama iza nas i da će njima biti lakše te da će se jednoga dana slobodno služiti svojim materinskim jezikom«, navela je Vojnić.

Milinka Hrčan iz Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice je ocijenila kako su *Dani* značajna manifestacija za cijelu Vojvodinu u kojoj hrvatska nacionalna zajednica sa svojom bogatom kulturom predstavlja integralni dio zajedničkog multikulturalnog života.

Doprinos Balintovoj misiji

Predsjednica Organizacijskog odbora **Dana Katarina Čeliković** je, citirajući Vujkovljevu misao da je »čovjek sve dotle samosvojna ličnost dok poznaje svoj jezik«, istaknula kako je i ova manifestacija tijekom dva desetljeća pridonijela njegovoj misiji očuvanja jezičnoga i književnoga blaga.

»Tijekom 20 godina manifestacije uspjeli smo okupiti tisuće djece na programu pod nazivom 'Narodna književnost u školi', započeli smo bogatu i plodnu nakladničku djelatnost - tiskali smo najmanje 30 knjiga, započeli smo zvučnu ediciju, napravili smo prvi strip i prvi animirani film po narodnoj, bunjevačkoj pripovijetki, izdali devet zbornika s oko 250 znanstvenih i stručnih radova, pratimo knjišku produkciju, imali smo natjecanje u *pripovijdanju pripovijadaka*, imali smo dva sajma knjiga iz Hrvatske i Srbije, natječe se za djecu, izložbe likovnih umjenika i ilustratora, predstave, i druge programe, utemeljili književne nagrade«, rekla je Čeliković.

»Manifestacija kojom negujete kulturu sjećanja na velikog sakupljača narodnog književnog blaga, međunarodni karakter koji ste ostvarili, vaša izdavačka angažiranost te posebno draga činjenica da uključujete stotine djece predškolskog i osnovnoškolskog uzrasta u program manifestacije, zaslužuju najljepše riječi i dojmove«, kazala je ona.

Dubravka Severinski iz Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH je istaknula kako ovakve manifestacije jačaju hrvatski identitet u multikulturalnoj Vojvodini i doprinose bogaćenju kulture Srbije, ali jednako tako i Hrvatske.

»Iznova valja podsjetiti kako Središnji državni ured podržava sva nastojanja Hrvata u Srbiji i iznuzetno nam je drago i posebno smo privilegirani što vam možemo biti potpora i partner u našem zajedničkom djelovanju, a mislim da smo to do sada već obostrano dokazali«, rekla je ona.

Generalni konzul Hrvatske u Subotici **Velimir Pleša** je kazao kako su Hrvati narod koji ima dugu i slavnu tradici-

ju i na ovim prostorima. Pozvao je sve, a osobito mlade, koji će aktivno stvarati 21. stoljeće i položaj Hrvata u njemu, da rade na očuvanju kulture koja je, kako je dodao, i u dobrim i lošim vremenima bila »inspiracijom za naše snove«.

Znanstveno-stručni skup

U subotičkoj Gradskoj knjižnici održan je znanstveno-stručni skup, na kojem je sudjelovao 21 izlagač (19 je predstavilo radove) iz Srbije (Subotica), Hrvatske (Zagreb, Osijek, Dubrovnik, Vinkovci, Đakovo, Slavonski Brod), Mađarske (Segedin, Pečuh) i Austrije (Pinkovac).

Na skupu je bilo riječi o različitim temama: o narodnom govoru, hrvatskim toponimima u Vojvodini, povijesnim vezama hrvatskih velikana s velikanima u Hrvatskoj, projektu Godine novog preporoda, uvrštanju Hrvata izvan Hrvatske u školske kurikule u Hrvatskoj, čitalačkoj pismenosti, selektivnoj bibliografiji Hrvatskog glasnika iz Mađarske, kao i o važnim osobama iz književnoga života i povijesti i njihovim djelima (**Ante Sekulić, Ante Evetović, Miroslav Petrović, Petko Vojnić, Purčar, Slavko i Miroslav Mađer, Joso Šokčić, Pavao Bačić, Marin Držić, Josip Gujaš Đuretin, Fran Krsto Frankopan, Ferenc Battányi**). Dio sudionika sudjelovao je online putem ZOOM platforme (cjelokupna snimka skupa može se pogledati u Facebook grupi Hrvatske čitaonice).

Ovom prigodom u knjižnici je priređena i izložba knjiške produkcije vojvođanskih Hrvata u proteklih godinu dana. Također, položeni su i vijenci na bistu Balinta Vujkova na trgu ispred Gradske kuće. Vijence su položili predstavnici Generalnog konzulata RH u Subotici, HNV-a, NIU *Hrvatska riječ*, Gradske knjižnice i Organizacijskog odbora manifestacije.

Jedan od sudionika skupa, književnik iz Zagreba **Đuro Vidmarović** smatra kako su *Dani Balinta Vujkova* izuzetno vrijedna manifestacija, poglavito u nizu društveno-političkih zbivanja i turbulencija s kojima se Hrvati suočavaju.

»Sjećam se vremena dok je još Balint Vujkov bio živ, ali i drugih velikana: **Ante Jakšića, Jurja Lončarevića**, cijelog tog naraštaja. I tada je bilo riječi o određenim problemima s kojima se ovdje Hrvati suočavaju. *Dani Balinta Vujkova* na stručnom skupu objedinjuju gotovo sve autohtone hrvatske nacionalne manjine koje je Balint obilazio i tamo sakupljao narodno blago i baštinu, koja je i danas dio identiteta. Balintove knjige, a neka djela se iznova objavljuju kao izabrana, uvijek će imati svoju vrijednost i književnu i kulturno-povijesnu, a kroz to i određenu političku, njegujući etničku samobitnost ne samo ovdašnjih Hrvata nego i Hrvata u zemljama gdje se Vujkov bavio književno-sakupljačkim radom. On je ličnost čije djelo treba cjelovito obraditi, objasniti i ubaštiniti«, kaže Vidmarović.

Robert Hajsan iz Austrije je na stručnom skupu u okviru *Dana* sudjelovao već desetak puta.

»Sudjelovanje na *Danima Balinta Vujkova* mi je uvijek bilo od značaja, jer tu čujemo o Hrvatima u Vojvodini, ali

Bez predstavnika Grada

Po riječima predsjednice Organizacijskog odbora *Katarine Čeliković*, manifestaciji prvi puta u proteklih 20 godina nisu nazočili predstavnici Grada Subotice. Dodala je i kako su *Danima* ranije znali nazočiti i gradonačelnici, kao najviši predstavnici lokalne samouprave, a bilo je i slučajeva da su oni i otvarali ovu manifestaciju.

i o Hrvatima iz regije, o njihovoj književnosti, kulturi i jeziku. Ovakve manifestacije su važne za očuvanje hrvatskoga jezika, baštine i kulture ne samo ovdje nego i u širem panonskom prostoru«, kaže on.

Jezikoslovac **Filip Galović** s Hrvatskog katoličkog sveučilišta ističe važnost jezikoslovnih tema koje se također obrađuju na stručnom skupu.

»Poput drugih tema koje se tiču identiteta, i jezikoslovne teme u važne, posebno za zajednice koje su teritorijalno izvan matične države. Kroz ovakve skupove ukazuje se na te teme, predočavaju se rezultati istraživanja, prezentiraju se stručnoj javnosti. Jezikoslovna pitanja treba prepustiti isključivo stručnjacima, odnosno jezikoslovcima, njihove teze imaju znanstveno uporište, a kada je u pitanju slučaj bunjevačkoga, ja također smatram da to nije jezik već isključivo skupina govora«, kaže Galović.

Bunjevački blues

U okviru *Dana*, u HKC-u *Bunjevačko kolo* gostovala je predstava *Bunjevački blues – saga o svitu koji nestaje* Hrvatskog kazališta iz Pečuha. Bilo je ovo drugi puta da pečuško kazalište gostuje u sklopu ove manifestacije. *Bunjevački blues* rađen je po proznom tekstu **Tomislava Žigmanova**, a u dramatizaciji danas pokojnog hrvatskog glumca, podrijetlom iz Subotice **Vlatka Dulića**, dok režiju potpisuje **Slaven Vidaković**.

Kroz desetak osobnih priča – a posredstvom glavnih protagonista Tome i Lozike – predstava nastoji prikazati život i iskustva bunjevačkih Hrvata u Bačkoj, koji su često bili u situacijama trpjeti nevolje, uslijed velikih povijesnih preokreta, ali i obiteljskih nedaća. Predstava se igra na bunjevačkoj ikavici.

Tekst je prvi puta uprizoren 2013. u produkciji zagrebačke Glumačke družine *Histrion*, a pečuška izvedba premijeru je imala početkom 2020. godine.

Ovogodišnji *Dani* započeli su u utorak, 5. listopada, Književnim salonom u Gradskoj knjižnici u Novom Sadu na kojem su predstavljene dvije nove knjige – zbornik radova s prošlogodišnjeg znanstveno-stručnog skupa – *Čitanjem do uključenosti te Pripovijest 2*, peta knjiga u ediciji *Izabrana djela Balinta Vujkova* (o čemu smo pisali u prošlom broju), dok je program »Narodna književnost u školi« održan u Sonti, u srijedu, 6. listopada (opširnije o ovome na *Hrckovim* stranicama).

Uz Hrvatsku čitaonicu Subotica suorganizatori ove manifestacije su ZKVH i Gradska knjižnica Subotica uz potporu HNV-a.

D. B. P.

In memoriam: Lazar Francišković (1948. – 2021.)

Pjesnik samosvojne lirike

Nakon duže bolesti, u nedjelju, 10. listopada, u Subotici, u 74. godini života, preminuo je subotički književnik i knjižničar **Lazar Francišković**.

Rođen je u Subotici 1948. godine. Osnovnu školu i gimnaziju završava u Subotici, gdje pohađa studij na Ekonomskom fakultetu. Do mirovine je radio kao knjižničar u subotičkoj Gradskoj knjižnici.

U književnom radu najprepoznatljiviji je po svojoj poeziji, a pisao je i prozu te eseje. Prve pjesme objavio je u subotičkom književnom časopisu *Rukovet* (1-2/1970.), a priče, pjesme, eseje i prikaze knjiga nastavio je objavljivati i u drugim tuzemnim časopisima, godišnjacima i listovima (*Subotičke novine*, *Bačko klasje*, *Žig*, *Zvonik*, *Subotička Danica*, *Klasje naših ravni*, *Luča*, *Dometi*, *Ulaznica*, *Polja*, *Glas omladine*, *Dnevnik*, *Politika*, *Uzenet*, *7 Nap...*). Objavio je sljedeća djela: *Zov reči* (ciklus *Mrginj*, s **V. Đurićem** i **I. Mandusovim**) (1977.); *Utva bez krila* (1980.); *Biblioteka*, *Gradska kuća*, *Fontana* (1998.); *Stara crkva* (2000.); *Skaska o vatri* (2003.); *Hodočasnik* (2003.); *Hodočasnik II.* (2006.); *Prelistali smo za vas* (2007.); *Graal* (2008.); *Di, čuje pisma divojačka i po koja suza* (2009.); *Eseji* (2012.).

»U stihovima i prozi, koje odlikuje meditativna sjeta, L. Francišković uspostavlja dijalog s ljepotom bačke ravnice, rasutim salašima, samoćom i tradicijskim reliktima predaka. Sukladno tematici u njegov standardnojezični leksik, utkane su dijalektne riječi i izrazi, gdjekada i cijeli odlomci, tragom skrbi za bačku bunjevačku ikavicu i lokalitete užeg zavičaja. Između njih i svakodnevnog okruženja skriven je pojedinac sa svojom intimom, u njoj pjesnik nastoji pronaći amalgam središta i ishodište svakod pravca kretanja«, zapisao je o Franciškovićevom stvaralaštvu **Milovan Miković**.

»Djela su mu snažno prožeta prikazima krajolika prirode u ravnici, nekadašnje paorske raskoši na salašima te secesijskih bisera grada Subotice i života u njima. Slovi za vrsnoga stilista i pjesnika 'samosvojne lirike', koju tvori bez suvišnih naracija, sa snažnom metaforikom, gdjekad s nanosom meditativnosti i kontemplativnosti. S dosta sjete piše o svijetu i običajima Bunjevaca koji neumitno nestaju, a posebno ga zanima sudbina ljudi nje-

gova zavičaja, koja je mahom patnička i gubitnička. Ipak, elementi kršćanskoga svjetonazora smanjuju oporosti i ne dopuštaju pojavu očaja«, zapisao je o Franciškoviću **Tomislav Žigmanov**.

Njegova poezija i tekstovi objavljeni su u fotomonografiji **Augustina Jurige Salaši** iz 1997. godine. Pjesme su mu zastupljene u nekoliko antologija i zbornika, a prevedene su na mađarski jezik.

Bavio se fotografijom i astronomijom – 1994. održao je samostalnu izložbu fotografija, a popularne članke iz astronomije objavljivao je u subotičkom dvotjedniku *Žig*. Koristio se pseudonimom ALEF.

Dobitnik je Nagrade za životno djelo na području književnosti **Balint Vujkov Dida** koja se dodjeljuje u okviru *Dana hrvatske knjige i riječi – Dana Balinta Vujkova* u Subotici.

Sahranjen je u utorak, 12. listopada, na Senčanskom groblju u Subotici.

Priredio: D. B. P.

Vijest iz Rima

Srijemska biskupija dobila pomoćnog biskupa

U vjerničkom puku u Srijemu, te u Slavoniji, a očito i ostaloj zainteresiranoj javnosti u Hrvatskoj i Srbiji, 7. listopada odjeknula je vijest da je papa **Franjo** imenovao biskupom koadjutorom Srijemske biskupije svećenika Đakovačko-osječke nadbiskupije mons. **Fabijana Svalinu**, dosadašnjeg ravnatelja Hrvatskog *Caritasa* i ravnatelja Hrvatske katoličke mreže.

Veliko iznenađenje

Svalina je najavio da će povjerenu službu u zajedništvu s biskupom mons. **Đurom Gašparovićem** u Srijemu »vršiti ponizna srca i u bratskom zajedništvu s drugim biskupima drage Đakovačko-osječke metropolije kao i Međunarodne biskupske konferencije sv. Ćirila i Metoda«.

»Iskrena srca, u duhu otvorenosti za suradnju i dijalog, vjerujem da ćemo s povjerenjem u Gospodina, uz zagovor sv. Dimitrija, zaštitnika ove biskupije, sv. Anastazije i brojnih drugih slavnih sirmijskih mučenika, zajedničkim snagama nastojati odgovoriti potrebama Crkve u većinski sestrinskoj pravoslavnoj zajednici u Srbiji«, istaknuo je mons. Svalina.

Da je njegovo imenovanje bilo veliko iznenađenje, mons. Svalina ponovio je i u intervjuu za Hrvatsku katoličku mrežu.

»Ovo je na neki način prekretnica u mom svećeničkom životu. Svećenički moto 'Prepuštam Gospodinu putove svoje' dobiva novi, dublji smisao i stavlja me u druge kontekste, odnose prema zadacima koji se pred mene stavljaju kao izabranog biskupa koadjutora u jednu specifičnu sredinu kao što je Srijemska biskupija«, rekao je on. »Nadam se da ćemo uz suradnju i nove snage, pokušati nešto dati kao odgovor na izazov koji Crkva pred nas stavlja«, dodao je.

O kakvom se izazovu radi pojasnio je u daljem toku razgovora:

»Svoje pouzdanje stavio sam u povijesne veze koje imamo s Đakovačko-osječkom nadbiskupijom. Nadam se i pomoći naših biskupa diljem Hrvatske i hrvatskoga govornog područja da će biti raspoloživi u davanju svojih svećenika, barem na određeno vrijeme, da pomognu radu u Srijemu«, poručio je Svalina.

Iskustvo, otvorenost i neposrednost

»Dragom mons. Fabijanu čestitam u ime svećenika, redovnika, sestara redovnica i Kristovih vjernika laika na ovom imenovanju. Njegovo pastoralno iskustvo koje je stjecao kao svećenik na mnogim područjima djelovanja u Crkvi dolazi sada do novog izražaja u Srijemskoj biskupiji. Uvjeran sam da će svojim svećeničkim iskustvom, otvorenošću i neposrednošću znati biti otac i brat svećenicima,

redovnicima, redovnicama i svim ljudima dobre volje u Srijemskoj biskupiji zajedno sa mnom, dijecezanskim biskupom. Biskupu Fabijanu želimo dobrodošlicu i molimo da svaki njegov korak i pothvat u ovoj biskupiji bude blagoslovljen«, kazao je u svojem obraćanju nakon imenovanja srijemski biskup Gašparović.

Fabijan Svalina rođen je 7. studenoga 1971. u Đakovu. Srednju školu, Bogoslovno sjemenište i Katolički bogoslovni fakultet pohađao je u Đakovu. Za svećenika Đakovačke nadbiskupije zaređen je 29. lipnja 1997. Prvo je bio župni vikar u Osijeku, zatim od 1998. do 2004. odgajatelj u sjemeništu u Zagrebu, pa šest godina tajnik i kancelar Đakovačko-osječke nadbiskupije. Nakon ponovnog dolaska u Zagreb, sedam godina bio je zamjenik generalnog tajnika HBK, od 2010. ravnatelj Hrvatskog *Caritasa*, a od 2017. ravnatelj Hrvatske katoličke mreže. Bio je i član Odbora za posjet pape **Benedikta XVI.** Hrvatskoj i brojnih drugih odbora, povjerenstava i radnih skupina u sustavu Hrvatske biskupske konferencije. Kao ravnatelj Hrvatskog *Caritasa* bio je član različitih operativnih tijela i koordinacija nadležnih državnih tijela za žurnu pomoć, humanitarno i socijalno djelovanje.

Tko je biskup koadjutor?

Biskup koadjutor je pomoćnik postavljen biskupu na njegov zahtjev, iz razloga što biskup ne može u potpunosti obavljati svoje dužnosti. Prema sadašnjoj praksi, papa postavlja koadjutora automatski ako je biskup koji ga traži navršio 70 godina života. Koadjutor pomaže biskupu u upravi biskupije i ima službu generalnog vikara. Nakon odstupanja iz službe dijecezanskog biskupa, koadjutor ga nasljeđuje.

M. Tucakov

Proštenje u subotičkoj katedrali

Danas, 15. listopada, na blagdan sv. Terezije Avilske, zaštitnice istoimene subotičke katedrale i Grada Subotice slavi se proštenje u spomenutoj župi i cijelome gradu. Svečana koncelebrirana sveta misa počinje u 18 sati.

Đakonsko ređenje u Subotici

U subotu, 16. listopada, s početkom u 11 sati u subotičkoj katedrali sv. Terezije Avilske biskup mons. **Slavko Večerin** polaganjem svojih ruku zaredit će **Dušana Balaževića** za đakona spomenute biskupije.

U susret blagdanima

15. listopada – Terezija Avilska
17. listopada – Ignacije Antiohijski
18. listopada – Luka evanđelist
19. listopada – Pavao od Križa
22. listopada – Ivan Pavao II.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Kristova patnja za naše spasenje

Čitanja dvadeset i devete nedjelje kroz godinu povezuje zajednička misao. Sva govore o Kristovoj patnji za čovjeka.

Za nas umro kao jedan od nas

Još je prorok Izaija, govoreći o sluzi patniku, najavio spasenje ljudi Kristovom mukom i smrću (usp. Iz 53,10-11). Sluga pravednik preuzet će na sebe krivicu mnogih, iako sâm pravedan. Bog po proroku navješćuje da će poslati svoga Sina, koji će otkupiti čovječanstvo prolijevanjem svoje krvi, te mu tako zavrijediti spasenje. Izaijine riječi živjele su među Izraelcima, ipak im nije bilo lako prepoznati naviještenog slugu patnika u Isusu iz Nazareta.

I evanđelisti više puta spominju kako je Isus svojim učenicima najavljivao svoju muku, smrt i uskrsnuće, ali njima nije bilo jasno o čemu on govori. Stoga su lako zaboravljali te njegove riječi, pa kada su se one počele ostvarivati, oni su ostali zatečeni i zbunjeni. U ovonedjeljnom ulomku iz Markova evanđelja Isus dvojicu učenika pita mogu li piti čašu koju on pije i krstiti se krstom kojim se on krsti. (usp. Mk 13). Oni spremno odgovaraju kako mogu, ne sluteći što to uopće znači, da je čaša koju njihov učitelj pije čaša boli i patnje, a krst kojim se krsti pravi krst na koji se razapinju razbojnici. Tek kada se to sve zbude, oni će shvatiti poruku ovih riječi.

I autor Poslanice Hebrejima spominje Krista koji je, poput nas, iskušavan svime, osim grijehom. Dakle, Isus, Sin Božji, utjelovio se u vremenu, postao je čovjek i tako okusio svu bijedu i težinu ljudskoga postojanja. Ipak, budući da je Sin Božji, nije bio grješan, pa je po tome ipak bio drukčiji od nas. Ali, u svemu nam je drugom bio sličan i stoga nas razumije. Njegova ljubav i želja da nas spasi

tim je veća što je, živeći kao jedan od nas, osjetio koliko se ljudi za života pate. Vidio je u susretima s tolikima koliko lako u grijeh upadamo, a koliko se teško iz njega izvlačimo. Da bismo se spasili, potrebna nam je njegova pomoć. Stoga Krist nikada nije dvojio hoće li za nas pretrpjeti tolike muke i umrijeti na križu, izranjavan, odbačen i ponižen. Popio je tu čašu radi našega spasenja.

Prihvatimo svoj križ

Život nam se nekada čini pretežak. Svatko zna što ga najviše tišti i zbog čega najviše pati. Nekada nam je preteško biti iskreni vjernici u ovome svijetu koji sve manje za vjeru mari. Tada nam vjera postaje opterećenje i pomišljamo da krenemo putem kojim ide svijet, jer nam je križ pretežak. A kada se počnemo tako osjećati, sjetimo se pitanja koje je Isus postavio svojim učenicima, možemo li piti čašu koju on pije i krstiti se krstom kojim se on krsti. Ne pita on to jer ga zanima odgovor, nego nam želi poručiti da ga trebamo nasljedovati u patnji i križu. Ako nam je biti vjernik težak križ, ne smijemo ga ostaviti nego ga treba prigrliti jače i nositi šutke, kao što je i on to činio. On je umro za naše spasenje, ali ćemo ga zavrijediti samo ako i mi naš križ ne odbacimo nego hrabro nosimo.

Riječi psalmista nas hrabre: »Naša se duša Gospodinu nada, on je pomoć i zaštita naša« (Ps 33,2). Koliko god da nam je teško, Bog vidi i zna kako nam je. Što nam je teže, on nam je bliži. Zato ne odustajmo, hrabro stojmo uz svog Gospodina i onda kada to znači patnju bilo koje vrste. Tako krupnim koracima hitamo ka Gospodinu, prihvaćajući njegovu spasonosnu ljubav.

Berba kukuruza nekada

Posao je bio teži, ali veseliji

»Koliko sam samo korpi kukuruza prebacio preko ramena dok nije bilo elevatora, ne mogu ni nabrojiti. Ali nije mi bilo teško. Nezaboravna su ta druženja, razgovori i šale. A nakon branja obavezno je bilo počastiti sve one koji su došli pomoći. Za te prilike se kuhao paprikaš i pripremale su se domaće gužvare s orasima i s makom. Danas, nažalost, toga više nema, suvremena tehnologija je učinila svoje. I više nema ni vinograda ni 'rampaša', bez kojeg se nije mogla zamisliti berba kukuruza u našem selu«, kaže Mija Dovčak

Vrijeme je berbi kukuruza. Danas se ti poslovi obavljaju na suvremeniji i lakši način nego što je to bilo nekada. Kombajni, traktori, elevatori, mehanizacija koja se danas koristi za te namjene u velikoj mjeri je olakšala poljoprivrednicima posao branja kukuruza, a samim tim i smanjila broj radne snage. A nekada se sav taj posao obavljao ručno uz pomoć većeg broja ljudi, konja i zaprežnih kola. U društvu rodbine, susjeda, prijatelja, mobe, posao se odvijao teže i sporije. Ali, usprkos tome, oni koji pamte ta vremena kažu da se težina tog posla nije toliko osjetila, jer su ljudi tada bili veseliji, a i u društvu je vrijeme brže prolazilo. Kako je to izgledalo i kakav je to doživljaj bio za Soćane, ispričao nam je **Mija Dovčak**.

Uz »rampaš« i čaj od lipe

Mija se sjeća vremena berbe kukuruza u djetinjstvu kada je s ostalom djecom iz sela istovarao kukuruz iz zaprežnih kola.

»Moj otac je imao velika zaprežna kola s kojima je odlazio na njivu u berbu kukuruza. Uglavnom je bilo četiri pune prikolice roda. To je bio izuzetno dobar prinos za tadašnje uvjete. Kada su stariji odlazili u berbu, mi djeca smo s nestrpjenjem čekali da se vrate. Kako bi nas motivirali za posao, u zaprežna kola su ubacivali novac, a mi smo se trudili još više raditi i što prije istovariti kukuruz«, prisjeća se Mija i dodaje: »Kukuruz nekada nije bio kao danas. Nije bilo hibridnog kukuruza, a njegova vlažnost je iznosila 28 posto. Na poljima je sijano manje biljaka. U to vrijeme nije bilo špricanja zemljišta nego se trava morala ukloniti uz pomoć motike. Poljoprivrednici su između kukuruza sijali grah i bundeve, kako bi se bolje iskoristio slobodan prostor

između redova. Kukuruz je u to vrijeme i kasnije sazrijevaio. Berba je počinjala krajem listopada, a oko blagdana Svih svetih tražili su se nadničari. Kod nas je nekada bilo i do 15 nadničara. Klipovi su se brali i ostavljali na zemlju. Sa zemlje se on ručno ubacivao u zaprežna kola, a nakon branja se odvozio kući. Budući da je bilo hladno vrijeme, često smo morali paliti ljuštiku na njivi kako bismo ugrijali prste. Ali nije nam to stvaralo veliki problem. Ljudi su u to vrijeme bili raspoloženiji i veseliji, a skoro svako domaćinstvo je u svom podrumu imalo 'rampaša' (mladog mutnog vina) koje smo degustirali uz čaj od lipe, i uz šalu i priču posao je bio puno lakši«, sjeća se naš sugovornik.

Osim nadničara u vrijeme berbe kukuruza, veliki dio mještana je priskakao u pomoć.

»U vrijeme berbe kukuruza u našem dvorištu se okupljao veliki broj ljudi. Oni su dolazili pomoći prilikom istovara, a

isto tako i moja obitelj i ja smo išli na ispomoć, kada se kukuruz brao kod susjeda. Muškarci su košare s kukuruzom odnosili na tavan, jer u to vrijeme nije bilo čardaka. Nije ni bilo potrebe, jer kukuruza nije bilo puno kao danas, budući da smo ga tada koristili isključivo za vlastite potrebe za uzgoj stoke. Svinje se nisu čuvala u oborima nego su sa svinjarem išle u polje. Samo ujutru i navečer smo im davali kukuruz. Krunio se ručno, po korpu-dvi-je za dnevne potrebe. Bio je vlažan, pa se morao šilom prerezati, a tek onda ručno kruniti.»

Lakši posao, ali bez druženja

U vrijeme kada se počeo uzgajati hibridni kukuruz, 60-ih godina prošloga stoljeća, ljudi su počeli kupovati traktore. Poljoprivrednicima je suvremena mehanizacija u velikoj mjeri olakšala posao.

»Moj otac je među prvima u selu kupio traktor. I mi smo u to vrijeme počeli sijati hibridni kukuruz. Najprije hibride *nebrasku* i *kansas*. Po lancu zemlje bilo je sedam prikolica kukuruza. Sijalo se više biljaka po jedinici površine zemlje. U to vrijeme je već postojala potreba za izgradnjom čardaka. Zadruga je seljacima davala gnojivo, superfosfat i kalijevu sol. Tu prihranu smo žlicom stavljali na biljke kukuruza i prinost je bio bolji, ali je bilo potrebno i više ljudi za berbu. Tako je bilo dok se nisu počeli koristiti elevatori i berači, koji su u velikoj mjeri olakšali posao. Najprije se kukuruz sijao uz pomoć mehaničkih sijalica, a kasnije su se počele koristiti dvoredne i četvoredne sijalice s konjskom vučom, s kojom se moglo postići sijanje većeg broja biljaka. Pomoć drugih ljudi nam je i tada bila potrebna. Nakon berbe smo se okupljali kod kuće kako bismo uradili 'kumušanje' (ručno skidanje ljuštike), nakon čega smo kukuruz ubacivali u košare, zatim u eleva-

tor i u čardak. Tako je bilo sedamdesetih godina. Danas je napredak tehnologije olakšao sam proces branja, ali ona vremena kada se sve ručno radilo ne može se usporediti s današnjim. Bilo nam je puno ljepše upravo zbog tog druženja.»

Uspomene na ta sretna vremena, kako na kraju razgovora kaže naš sugovornik, danas čuva samo u sjećanjima:

»Koliko sam samo korpi kukuruza prebacio preko rame-na dok nije bilo elevatora, ne mogu ni nabrojiti. Ali nije mi bilo teško. Nezaboravna su ta druženja, razgovori i šale. A nakon branja obavezno je bilo počastiti sve one koji su došli pomoći. Za te prilike se kuhao paprikaš i pripremala su se domaća gužvare s orasima i s makom. Danas, na-žalost, toga više nema. Suvremena tehnologija je učinila svoje. I više nema ni vinograda ni 'rampaša', bez kojeg se nije mogla zamisliti berba kukuruza u našem selu«, kaže Mija.

S. D.

Temeljem članka 63. Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, br. 72/2009, 81/2009 - ispr., 64/2010 - odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - odluka US, 50/2013 - odluka US, 98/2013 - odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - dr. zakon, 9/2020 i 52/2021) i članka 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (*Službeni glasnik RS*, broj 32/2019), Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će biti održana:

JAVNA PREZENTACIJA URBANISTIČKOG PROJEKTA

za uređenje i izgradnju kompleksa objekata višeporodičnog stanovanja s poslovanjem (ukupno 7 lamela) na k. p. br. 711/1, 711/2, 712/1 i 716 k.o. Novi grad u bloku orubljenom ulicama Partizanskih baza, Gutenbergova i Zoltána Kodálya u Subotici s urbanističko-arhitektonskom razradom lokacije

(naručitelj projekta – »Indeco group«, d.o.o. Subotica)

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o urbanističkom projektu od 22. do 28. listopada 2021. godine, svakog radnog dana od 8 do 12 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg slobode 1, ured br. 204.

Urbanistički projekt se može pogledati i na službenoj internet stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Stručni obrađivač predmetnog Urbanističkog projekta je *Kubarch* d.o.o. Subotica.

Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 22 do 28. listopada 2021. godine.

Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavijesti o javnoj prezentaciji je Katarina Buljovčić.

Sve primjedbe prispjele u zakonskom roku bit će dostavljene Komisiji za planove.

Temeljem članka 63. Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, br. 72/2009, 81/2009 - ispr., 64/2010 - odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - odluka US, 50/2013 - odluka US, 98/2013 - odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - dr. zakon, 9/2020 i 52/2021) i članka 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (*Službeni glasnik RS*, broj 32/2019), Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će biti održana:

JAVNA PREZENTACIJA URBANISTIČKOG PROJEKTA

urbanističko-arhitektonske razrade lokacije za izgradnju poslovno-trgovačkog objekta (tržnog centra) na k. p. br. 10347/3, 10351/2, 10352 i 10353 k. o. Donji grad u Subotici

(naručitelj projekta – »MD Inženjering SU«, d.o.o. Subotica)

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o urbanističkom projektu od 22. do 28. listopada 2021. godine, svakog radnog dana od 8 do 12 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg slobode 1, ured br. 204.

Urbanistički projekt se može pogledati i na službenoj internet stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Stručni obrađivač predmetnog urbanističkog projekta je Javno poduzeće za upravljanje cestama, urbanističko planiranje i stanovanje, Subotica.

Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 22 do 28. listopada 2021. godine.

Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavijesti o javnoj prezentaciji je Katarina Buljovčić.

Sve primjedbe prispjele u zakonskom roku bit će dostavljene Komisiji za planove.

Hrabri razgovori:

Natječaj za mlade od 20 do 26 godina

Slobodna zona *Junior* poziva mlade da se prijave za sudjelovanje u radionicama za facilitaciju (povećanje uspješnosti) dijaloga – *Hrabri razgovori* koje realizira u okviru projekta »Naše razlike su naša snaga«.

Poziv je otvoren za omladinske radnike i radnice, članove i članice omladinskih organizacija i ureda za mlade, a naročito za pripadnike nacionalnih manjina, kao i sve one koji bi željeli baviti se vršnjačkom edukacijom na temu interkulturalnog dijaloga i ljudskih prava, a koji imaju između 20 i 26 godina.

Radionice za facilitaciju dijaloga bit će organizirane za ukupno 60 mladih koji će pohađati program u 4 grupe od po 15 polaznika/ca i održavat će se online i uživo, vikendima u periodu od druge polovine studenoga 2021. do kraja veljače 2022. godine.

Polaznice i polaznici će u formi teorijskih predavanja, radionica i vježbi imati priliku da steknu ili usavrše svoja znanja u području interkulturalnosti, ljudskih prava i filmske pismenosti, kao i da dodatno razviju vještine komunikacije, moderacije i facilitacije razgovora.

Trening će polaznicima i polaznicama omogućiti stjecanje vještina za moderaciju razgovora uz projekcije dokumentarnih filmova, a uključit će i demonstraciju stečenih vještina na projekcijama dokumentarnih filmova nastalih u okviru Kampa angažiranog dokumentarnog filma Slobodne zone *Junior*.

Projekcije dokumentarnih filmova, praćene razgovorima koje će voditi mladi facilitatori i facilitatorke *Hrabrih razgovora* bit će organizirane na 60 posebnih filmskih događaja u 40 mjesta u Srbiji.

Natječaj je otvoren do 24. listopada do ponoći, a svi zainteresirani mogu se prijaviti, popunjavanjem formulara na sajtu slobodnazona.rs.

O rezultatim užeg izbora kandidata koji će biti pozvani na online intervju, prijavljeni će biti obaviješteni najkasnije do 1. studenoga 2021. godine.

Za sve dodatne informacije i pitanja možete nam se javiti na slobodnazonajr@gmail.com ili na telefon 060-405-04-85.

Hrabri razgovori dio su projekta »Naše razlike = naša snaga«, koji ima za cilj da izgradi kapacitete za prihvatanje kulturnog diverziteta i uspostavljanje interkulturalnog dijaloga kod mladih ljudi različitog porijekla, kulture i vjere, kroz proces neformalnog učenja, interakciju i stvaranje.

Projekt provodi Fond B92 kroz program Slobodna zona *Junior* uz financijsku potporu Europske unije u okviru programa »Podrška civilnom društvu Delegacije Europske unije u Republici Srbiji«, a sufinanciran je od Ministarstva za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog.

Dida Balint u Sonti

Program *Narodna književnost u školi* u sklopu *Dana hrvatske knjige i riječi – Dana Balinta Vujkova* ove godine održan je u Sonti. Djeca koja pohađaju predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture u mjesnoj OŠ *Ivan Goran Kovačić* sudjelovala su u prigodnom programu koji su im priredile gošće iz Subotice – predsjednica Hrvatske čitaonice **Bernadica Ivanković**, predsjednica Organizacijskog odbora *Dana* **Katarina Čeliković**, iz HNV-a asistentica u obrazovanju **Nataša Stipančević** i urednica *Hrcka* **Željka Vukov**.

Na početku je sve okupljene, među kojima je bilo oko 150 djece osnovnoškolskog uzrasta, pozdravio ravnatelj

škole **Miljenko Dakić**, a programu je nazočio i mjesni župnik vlč. **Josip Kujundžić**. Kratku igru s djecom odigrala je **Nataša Stipančević** i pojasnila im kako je svatko od njih, svaki pojedinac, jedna bitna karika u velikom »lancu« naše zajednice koji se može sačuvati jedino ako se njeguje jezik, kultura, tradicija i baština. Upravo to je ono što djeca njeguju kroz izučavanje predmeta Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture. U ovoj školi, po riječima nastavnice **Tamare Kokai**, oko 130 učenika pohađa ovaj izborni predmet, što je nešto više od polovice sveukupnog broja učenika.

Na ovome improviziranom satu djeca su saznala i kako je listopad mjesec knjige, te da *Dani hrvatske knjige i riječi – Dani Balinta Vujkova* ove godine slave 20. rođendan.

Urednica nove knjige Balinta Vujkova *Pripovi(je) tke 2* **Katarina Čeliković** upoznala je okupljene s istom, ali i s ovim velikim narodnim sakupljačem. Djeca su saznala zanimljive podatke o didi Balintu Vujkovu koji je imao tako dugačka stopala da je nosio obuću broj 52. Nije ju mogao nigdje kupiti, nego su mu pravili po narudžbini. Upravo s tim velikim stopalima cijeli svoj život hodao je po salašima, po sijelima, sjedeljama, prelima, kad su se radili veliki poslovi u poljoprivredi i slušao te zapisivao o čemu ljudi *divane* (razgovaraju). Dio takvih priča nalazi se upravo u ovoj knjizi, i to njih više od tri stotine. Na kraju knjige nalazi se i rječnik, koji ne samo djecu, nego i odrasle može podučiti ili podsjetiti o zaboravljenim riječima, a

knjige su ovom prigodom uručene i ravnateljstvu škole za školsku knjižnicu.

Slijedio je kviz o pomalo zaboravljenim šokačkim ričima i o *Hrcku*. Desetak djece, razdijeljeni u dvije ekipe – *Hrckove pametnice* i *Šokačko srce*, natjecali su se u ovome kratkom kvizu znanja. Budući da je odluka tko je pobjednik bila tijesna, obje ekipe su

dobile po novu knjigu, raspored sati, obilježivač stranica i slatkiše, a na kraju programa su se zasladi svi oni koji su prisustvovali ovome satu hrvatskog jezika i književnosti.

No, to nije sve: ovogodišnji program bio je tematski posvećen 100. obljetnici rođenja književnika i skladatelja **Pavla Bačića** te je djeci prikazano koncertno čitanje njegovog komada *Mala Vesna* u izvedbi studenata glume Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku pod vodstvom mentorice prof. art. **Tatjane Bertok-Zupković**.

Također, istoga dana, a neki i u isto vrijeme, diljem Vojvodine gledali su pripremljen online sat hrvatskog jezika. Ako ste iz tko zna kojega razloga preskočili ovaj sat, možete ga naknadno pogledati na YouTube kanalu Hrvatske čitaonice pod nazivom »Narodna književnost u školi«.

Jedini nedostatak online sata je što se na kraju ne možete zasladi kao što su to učinili učenici iz Sonte. No, ne brinite, bit će još prilike, pa tek su 20. *Dani hrvatske knjige i riječi* – *Dani Balinta Vujkova*.

Ž. V.

ZOVEM SE: Despina Zvonar

IDEM U ŠKOLU: OŠ Ivan Goran Kovačić, Sonta – 2. razred

IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: trčanje

VOLIM: vježbati

NE VOLIM: kad se netko ljuti na mene

U SLOBODNO VRIJEME: crtam i čitam

NAJ PREDMET: likovna kultura

KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: stomatologinja

Too Tóth optika

DR. TÓTH

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025 544-92-20; 064 280-84-32.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, virangoši, stol, stolice, bunjevačka ruha, marame, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.

Prodajem plac u Borči, 12 kilometara od centra Beograda, veličine 5 ari i tražim njegovatelju za teško pokretnu osobu. Tel.: 060 3105572.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomesječnog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem garsonjeru u centru Subotice. Tel.: 065 6081194.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Hitno i povoljno prodajem kuću u Subotici, 107 m². Kao i zemlju 1h 6 ari. Tel.: 064 18-39-591.

Prodaju se: dunje, dvije nekorištene perne punjene novim sitnim gušćijim perjem i auto Lada Samara '90. (200 eura). Tel.: 024 532570

Prodaje se pneumatska 4. redna sejačica 2016. g. iz Agrije, elektronska sjetva (tri para ploča za kukuruz, suncokret i soju), Lada Samara 90 (150 eu), špediter (150 eu), starinski ormari i sl. Tel.: 024/532570 ili 0600532570.

Prodaje se peč za etažno grijanje na čvrsto gorivo Podvis Knjaževac 30 kw. Tel.: 024 528682.

Prodaje se poslovni prostor i stan od oko 600 m² u Ulici Huga Badalića 6, Subotica. Tel.: 069 2887213.

Izdaje se jednosoban stan na Proizivki u Subotici (42 kv, 4. kat, centralno grijanje s alokatorima, mali troškovi održavanja). Cijena je 120 eura plus režija. Info na telefon: 063/8857124.

Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u neposrednoj blizini centra Šida površine 100 m², za nekretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.

Prodajem ili mijenjam dvoetažni stan površine 77,5 m² u centru Šida kod gradske tržnice (Karađorđeva 17), za nekretninu na Hrvatskom primorju. Stan je novoizgrađen s centralnim grijanjem. Informacije na telefon: 060/0289407 ili 060/7158020.

U Somboru **prodajem** kompletno završenu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 064 2808432; 025 5449220.

Prodajem motokultivator *gorenje muta* 8 ks, s dizel motorom, frezom širine 60 cm i kosilicom za travu širine 105 cm. Sve je ispravno. Tel.: 063-351-582.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (Sl. glasnik RS, br. 135/04 i 36/09), objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU DA NIJE POTREBNA IZRADA STUDIJE PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Za projekt: »Proizvodni objekt s pratećim sadržajima i skladišni objekt u Ulici Otmara Majera u Subotici« (46.077069°; 19.666421°), podnositelja zahtjeva »Grand Solution RLE« d.o.o., Petrovaradin, Beogradska br. 19.

Zainteresirana javnost ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima informiranja. Tekst rješenja se u cijelosti može preuzeti na internet adresi: http://www.subotica.rs/documents/zivot-na_sredina/Resenja/501-209-2021.pdf

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (Sl. glasnik RS, br. 135/04 i 36/09), objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU DA JE POTREBNA IZRADA STUDIJE PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Za projekt: Bazna stanica mobilne telefonije »Ljutovo – SU123 SUU123 SUO123« (46.063809°; 19.521854°), podnositelja zahtjeva »TELEKOM SRBIJA« a. d., Beograd, Takovska br. 2.

Zainteresirana javnost ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima informiranja. Tekst rješenja se u cijelosti može preuzeti na internet adresi: http://www.subotica.rs/documents/zivot-na_sredina/Resenja/501-200-2021.pdf

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji VAŽI DO 19. 10. 2021.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga *CroArt* prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge.

Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218;
e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC *Bunjevačko kolo*, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

ILI-ILI

AKCIJA

do 30. 04. 2021.

Priključenje **BESPLATNO**

+ Birate između:

- 6 meseci po 1 dinar ili
- 12 meseci sa 50% popusta

**Astra
Telekom**

011 44 22 009

Obrazovanje

Edukativni izlet

Učenici petog i šestog razreda iz Subotice i Monoštora koji pohađaju cjelovitu nastavu na hrvatskom jeziku, kao i njihovi nastavnici i razrednici, 9. listopada posjetili su Srijemsku Mitrovicu i Petrovaradin.

Kao i svaki puta pred odlazak na izlet s prijateljima, uzbuđenje nije nedostajalo, te stoga niti loše vrijeme i kiša nisu mogli pokvariti ovaj dan. Učenike i voditelje je u Srijemskoj Mitrovici dočekao i srdačno ugostio nastavnik hrvatskog jezika s elementima nacionalne kulture **Dario Španović** sa svojim učenicima.

Ovom prilikom djeca su posjetila katedralu Svetog Dimitrija, a o povijesti ove župe kao i raznim činjenicama govorio je vlč. **Eduard Španović**. Bila je ovo prigoda i za upoznavanje sa srijemskom narodnom nošnjom, gdje su mogli vidjeti i uočiti razlike između bunjevačke, školačke i srijemske nošnje. Osim značajnih lokalnih znamenitosti djeca su posjetila Carsku palaču povijesnog Sirmiuma i Arheološki muzej, posjetili su Petrovaradinsku tvrđavu i obišli rodnu kuću bana **Josipa Jelačića** gdje ih je ugostio upravitelj Zaklade *Spomen-dom bana Josipa Jelačića* **Darko Polić**, koji je istaknuo kako je ovakav vid izvannastavnih aktivnosti od iznimnog značaja za učenike, te im je ovo prigoda za upoznavanje s vršnjacima drugih mjesta, kao i s njihovom tradicijom i kulturom.

Učenici koji su sudjelovali na ovome jednodnevnom izletu dolaze iz OŠ 22. oktobar iz Monoštora, **Vladimir Nazor** iz Đurđina, **Matija Gubec** iz Tavankuta, te **Ivan Milutinović** iz Male Bosne i Subotice, a po riječima učiteljice **Tanje Dulić** njihovi vršnjaci u Srijemskoj Mitrovici bili su im izvrsni domaćini.

Ovakvi izleti učenika dio su izvannastavnih aktivnosti koje HNV organizira i podupire s ciljem međusobnog povezivanja učenika i upoznavanja bogatstva tradicije i kulture hrvatske zajednice.

H. R.

Domaći kiks protiv Slovačke

Izgubljena prednost

U sportu je najteže pobijediti susrete u kojima si već viđeni pobjednik, jer status favorita se mora opravdati na terenu. A hrvatska nogometna reprezentacija nije iskoristila prednost domaćeg terena u Osijeku i umjesto planirana tri boda uspjela teškom mukom osvojiti samo bod protiv Slovačke (2:2). I s dva boda manje od očekivanog izgubila je vodstvo na tablici kvalifikacijske skupine H. Ali ipak nije sve izgubljeno...

Što bi bilo lako, kad može biti teže...

Gosti iz Slovačke, nakon poraza od Rusije u prethodnom kolu (0:1), stigli su u najveći grad Slavonije posve rasterećeni jer su izgubili sve šanse za plasman na jedno od dva mjesta koje vode put Katara ili dodatnog razigravanja. I upravo ta rasterećenost donijela im je jednu posve otvorenu igru u kojoj su u prvom poluvremenu uspjeli postići dva pogotka (**Schranz** i **Haraslin**). Tračak nade donio je pogodak **Kramarića** (poslije godinu dana reprezentativnog posta) i na odmor se otišli s minus 1 (1:2). Nastavak je donio punu ofenzivu Hrvatske koja je urodila plodom kada je u 71. minuti kapetan **Modrić** uspio fantastičnim slobodnjakom poravnati na 2:2 i tako postaviti konačan rezultat ovog kvalifikacijskog susreta. Na samom kraju susreta **Vlašić** je postigao pogodak koji je nakon reakcije iz VAR sobe bio poništen. I tako su *vatreni* propustili veliku priliku da si olakšaju put prema Svjetskom prvenstvu. Jer nakon ovoga domaćeg kiksa to će biti znatno teže.

Naime, glavni konkurent Rusija je, na gostovanju, uspjela svladati Sloveniju (2:1) i s nova tri boda preuzela

je vodstvo na tablici. Budući da je Hrvatska upisala samo jedan na svoj bodovni konto, sada Rusi imaju dva boda više. Ali, ma koliko sve to trenutačno izgledalo pomalo tragično, ipak nije baš tako crno...

Jedini mogući scenarij

Unatoč bodovnom manjku *vatreni* i dalje imaju sve u svojim rukama odnosno nogama. Do konca kvalifikacijskog ciklusa ostala su još dva susreta – gostovanje na Malti i domaći duel protiv Rusije. Pobjedom protiv Maltežana Hrvatska u posljednjem susretu, 14. studenoga u Splitu, mora i treba pobijediti i bit će prva na tablici s bodom viška. Istina, Rusija ima još domaći susret protiv outsidersa Cipra što joj ne bi trebao predstavljati veći problem. Dakle, na muci se poznaju junaci i treba biti junak u sljedeća dva susreta, osobito u onom posljednjem, najvažnijem protiv Rusije na Poljudu. To je jedini, pravi scenarij izravnog puta u Katar. Konačno, ovaj kiks protiv Slovačka je možda i odlična škola za taj odlučujući duel s Rusima. Da je Hrvatska pobijedila Slovačke onda bi joj bio dovoljan i remi, a kada postoji više opcija onda često zna krenuti izvan plana. Ovako više nema nikakvih kalkulacija i prava na daljnje kikseve. Mora se pobjeđivati ukoliko se želi vizirati izravna viza za sljedeće Svjetsko prvenstvo.

Vjerujemo kako je škola naučena, a da će popravni za mjesec dana donijeti očekivani ishod – pobjedu protiv Rusije i pakiranje kufera za Katar.

KOŠARKA

Ciboni hrvatski derbi

Minimalnom pobjedom na gostovanju protiv *Zadra* (68:67) košarkaši *Cibone* zadržali su maksimalni učinak u novoj sezoni ABA lige. Najbolji kod *cibosa* bio je **Roko Prkačin** s 12 pogodaka, a njegova trica minutu prije kraja donijela je, čini se, odlučujuće vodstvo. Treći hrvatski predstavnik *Split* poražen je u Podgorici od *Budućnosti* (75:66) i skupa sa *Zadrom* još uvijek nema pobjedu na svom bodovnom kontu.

TENIS

Dobar start Mektića i Pavića

Najbolji teniski par svijeta **Nikola Mektić** i **Mate Pavić**, nakon tri poraza na prethodnim turnirima, dobro su startali na ATP turniru iz Masters serije koji se igra u Indian Wellsu. U prvom kolu glavnog turnira zabilježili su pobjedu protiv američke kombinacije **Mc Donald/Nakashima** (6:2, 6:2). Na turniru parova sudjeluje i **Ivan Dodig**, koji nastupa sa svojim nekadašnjim partnerom Brazilcem **Melom**. Nekadašnji osvajači Roland Garrosa u prvom kolu svladali su **Garina** i **Gonzaleza** s 6:7, 7:5, 10:2.

RUKOMET

Važna pobjeda Hrvatske

Nakon šokantnog domaćeg poraza protiv Ukrajine (22:23), ženska rukometna reprezentacija Hrvatske svladala je u gostima Češku (26:24) i vratila šanse za plasman na sljedeće Europsko prvenstvo.

POGLED S TRIBINA

Mario Mandžukić

Početkom nove nogometne sezone, u viru klupskih i reprezentativnih događanja u hrvatskoj nogometnoj stvarnosti, pomalo neočekivano je odjeknula vijest kako je jedan veliki nogometaš odlučio okončati svoju aktivnu profesionalnu karijeru. U svojoj 35-oj godini, iako je objektivno mogao igrati još koju sezonu, kopačke je o klin okačio **Mario Mandžukić**, legendarni strijelac pobjedonosnog gola protiv Engleske u polufinalu Svjetskog prvenstva u Rusiji 2018. godine. Super Mario, kako su ga znali nazivati navijači, odlučio je umiroviti svoj golgeterski instinkt i njih za golove koji su odlučivali o mnogim velikim susretima.

Seniorsku karijeru započeo je 2004. godine u NK *Marsonia* i već u prvoj sezoni uknjižio 14 pogodaka na svoj golgeterski konto. Slijedi prijelaz u NK *Zagreb*, u čijoj je majici nastupio na 51 jednom susretu i zabio 14 prvoligaških pogodaka koji su ga preporučili za prelazak u najtrofejniji hrvatski klub – *Dinamo*. U sastavu najjače momčadi na hrvatskim prostorima njegov talent je naprosto eksplodirao i za tri godine (2007.-2010.) uspio je na 81 odigranom susretu zatresti 42 puta protivničku mrežu. Odlične domaće partije nisu ostale nezamijećene inozemnim skautima i prvi njegov profesionalni angažman izvan Hrvatske uslijedio

je u redove *Wolfsburga*. U dvije sezone (2010.-2012.) među *vukovima* zabio je 20 bundesligaških golova i na najbolji način se preporučio najboljem i najtrofejnijem njemačkom klubu – *Bayernu*. Za crveno-bijele iz Münchena je odigrao 54 susreta i zabio 33 gola, među kojima je zasigurno najvažniji onaj u finalu Lige prvaka (2013.) protiv *Borussije* iz Dortmunda. Bio je to prvi pogodak jednog Hrvata u finalu najjačeg klupskog natjecanja. Slijedi jednosezonska avantura u *Atletico Madridu* (28 susreta – 12 pogodaka), da bi potom uslijedio bombastični prelazak u *Juventus* u čijoj crno-bijeloj majici je odigrao čak 118 susreta i upisao 31 pogodak (na par susreta je ponio i kapetansku traku). Na samom koncu karijere potpisao je za *Al – Duhail* (Katar), a posljednji profi ugovor potpisao je za *Milan*, za koji je odigrao 10 susreta bez postignutog zgoditka.

Reprezentativna karijera Marija Mandžukića započela je u mlađim selekcijama, za A selekciju odigrao je 89 susreta i postigao 33 gola, od kojih je, s razlogom ponavljamo, najvažniji onaj protiv Engleske koji je Hrvatskoj donio plasman u finale SP-a. Igrao je i na SP-u u Brazilu (2014.) i bio strijelac dva pogotka protiv Kameruna, a nastupio je i na dva Europska prvenstva (2012. Poljska i Ukrajina – postigao 3 gola i 2016. – Francuska). Zanimljivo, u finalu SP-a protiv Francuske zabio je autogol i postao prvi nogometaš u povijesti koji je zatresao vlastitu mrežu u završnici Svjetskog kupa. Na istom susretu je postigao i pogodak, te se ponovno upisao u povijest kao nesvakidašnji dvostruki strijelac.

D. P.

Narodne poslovice

- * Tko čini dobro, od njega se još više dobra očekuje.
- * Tko se jednom opeče, taj puše i u hladno.
- * Dobrota često oslabi čovjeka više nego zloća.

Vicevi, šale...

Kaže otac svom sinu:

- Ti sve što radiš, radiš polako. Polako se krećeš, polako učiš, polako pereš zube. Ima li nešto da radiš brzo?
- Ima, brzo se zamaram.
- Pozvao sam samo da ti kažem da te volim!
- Ali, gospodine, ovo je pivovara.
- Znam!

Mudrolije

- * Ono što te je povrijedilo, zaboravi, ali ono čemu te to naučilo, nikad ne zaboravljaj.
- * Kad dobar čovjek pogriješi, on krivi sebe. Kad loš čovjek pogriješi, on krivi druge.
- * Ništa nije skroz pogrešno u životu. Čak i sat koji ne radi, uspije biti točan dva puta dnevno.

Vremeplov – iz naše arhive Nagrade književnicima, Zagreb 2009.

Iz Ivković šora

Unra

Piše: Branko Ivković

Faljnjs, čeljadi moja. Jevo, rominja nika kišica, malkoc sam i bisan na nju, kad je tribala nije je bilo, suša bila i pripolovila rod i cincokreta a borme i kuruza nema kako bi tribalo, a sad se latila padanja kad se svit latio berbe. Doduše, ko još uvijek meće klipove u čardakove tom ni ne smeta, lakše berač guli ljuskuru, ako još ima berača. Ode kod nas u Ivković šoru, a i na cilom našem terenu, ne pamtim već kad sam vidio berač na njivi, svi samo kombajniraju i oma u zrnju u prikolice pa pridat. Razumim ja svit, nema se novaca, triba žito sijati, triba poplačati rešancije, al kad bi se moglo malkc sačuvati, velika bude razlika izmed cine sad i cine na proliće, borme. Al šta se mož, naš svit još nema te silose, a čardakove smo svi već porušili. No, doduše moj je skoro pao sam, bio je već fajin truo, živoke i lece se iskordepile a i patos mu skroz oglođali pacovi pa i ja moram pridat oma s njive. A niki dan mi moj arendaš veli da je on obašo sve dućane i radijone tražeć dio za berač, a i dilova već ni od korova. Nastupila nam modernizacija, kompjutorizacija i sto novotarja, pa da vidiš. Ovim sadašnjim mladim paorima to nije čudo, al nama što smo upantili duvanje u lampaš, sidenje u zapečku i loženje ogrizina od kuružne u parasničke peći ispod odžaka borme jeste. Al šta mož čovik, triba se pripuštit mladima, nikako ne triba mislit tako ko kadgod »dok dišem, ne pišem«, jel će gazdašag otić na doboš na onaj starovinski način. Slušaju ova dvojca pajdaša šta ja mudrujem i Periša će, a i ko bi drugi, mudro da nam objasni razliku izmed nas Bunjevaca Rvata i mačića. Al, ne bi vam to ispriporvidio. Ko kad progleda, nek progleda. Samo, ko ne progleda na vrime, ostane brez zemlje dok si kazo čutka. Neg, divani se da će fajin skočit i arende. A i triba. Sve je poskupilo, čeljadi; porez već kad poplaćaš ostane ti Paje rage račun a da o kojikakim dodatnim uncutarijama da ni ne divanimo. A ako neš platit pa te dođu plenit, onda ćeš desetostruko platit. Samo se pitam kako smo mi tako napridna država a vamo okolo u tim evropskim državama niko ne plaća porez na poljoprivredu? A, doduše, dobijemo mi i te suvencije, al su baš stvarno suve da suvlje ne mogu ni bit. Nisam nikog pito kaka je to pomoć od naše matične države, i jel kogod štogod dobio jel se opet ko do sad samo sastančilo, slikovalo da svit vidi a vamo-tamo pa nikom ništa. Joso će bisno na me da šta sam taki naivan. Veli, to će se podilit izmed sebe kugod i uvik. I devedeseti su niki dobili mašine i kojišta, a siroma svit je dobio po dvi kese simena za bašču. No, nećemo to ni spominjat da se kogod ne bi našo uvriđen. Tako je oduvik i biće. Ja se uvik sitim one didine pripovitke posli onog pritprošlog rata kad su dva glavna u selu dilili pomoć od nike unre iz Amerike, pisalo na škatuljama »za siročad«, a oni dva dide vele: »Pa ni ja nemam baču i nanu, a ni ti braca, e zato ćemo mi to podilit izmed sebe«. Dosta sam napripovido, čeljadi moja. Zbogom.

Rič po rič

Klupčica odgovara

Piše: Željko Šeremešić

Evo, došo dan kad dolazi televizija na klupčicu. Srića da j subo-
ta, pa sam cili dan mogo sam vreat ka će počet. Nisam zno
vrime kad dolazi, pa sam se od jutroske muvo ispid kuće. No,
nisam dugo čeko. Ko po komande sve četiri odjedanput dolepršale;
da vidite babe ko da trču, tako žuru. I ja se smistim na moje skrovito
misto te načulim uše. Baka Janja, koja j bila glavna, rekla je da j do-
bro što su ju druge poslušale i došle ranije. Kaže da j mlogo študirala
šta da kažu, kako da odgovoru televiziji. Čula j da će one odgovarat
državnoj televiziji. Ciguma j da moru odviš pazit šta divanu. Da sve
bude tako da ne ogovaru vlasti, da nedivanu protiv nje. Da posli ne
bi imali problema. Ali isto tako kaže da triba da divanimo šta valja, al
da ni pritirano. Jel će onda možda divanit u selu da smo se učlanile
u stranku što j na vlasti. Mislim se, opalac. Pa baka Janja je stvarno
velika mudrijaškinja. »E, baš si mudra, Janjo. Da ni tebe, ko zna šta
bi mi sve izlajale«, glasno će baka Marica. »Eto, još imamo pola sata
pa se možemo još malo prošudirat, šta i kako.« Eee, ova baka Janja
na sve živo misli. Taj se još ni rodio ko j nju priveslo. Ne kažu zalud
za nju mudra Janja. Brzo prošlo ti pola sata i evo stigla televizija. Kroz
tarabu vidim kako novinarka pruža ruku svakoj i pozdravlja je, a one
sve važne, pridstavljaju se i dižu kad se rukuju. Bože sveti, neće bit kraj
svita mislim se. Prva počme divanit baka Marica. Ona od tog zašto j
dice sve manje. E, i baka Marica j lukava. Oma na početku počme da
država ni kriva što j dice manje. Da j svatova sve manje, a da sve više
živu nevinčano. Kaže da bi moglo bit više novaca porodilje i da ne bi
tribale radit bar tri godine kad rodu. Druga na red je došla baka Man-
da. Baka Manda se raspripovidala od šume, vode i zemlje. Divanu da
j Manda voljila motiku više neg kašiku i da j mogla kopat tri dana i tri
noći. Ona j naspomenila da su držla od motika istrunila, a da j sad u
mode sam prskanje. Da j u ataru ko na kraj svita. Da ti triba ko dodat
kap vode, čeko bi do kraj života. Da j roda sve više i da narod ima šta
jist, a i za prodat al da se zemlja otrovala. Da šume i vode ima, šuma j
ritka a voda plitka što mi bilo čudno. Pa j počela divanit kako j bilo kad-
god. Pripovidala bi ona još do sutra da ju baka Janja ni prikinila. Onda
j došla na red baka Tonka. Ka j ona počela od njevi svinjaca štala i
kokošinjaca, kokoša, gusaka, pataka, kerova, mačaka, konja i krava,
mislio bi kogod da svaka kuća ima tako štagod. A u cilom selu nema
ko kod baka Tonke. A kad je od bašte počela i najvećim bundivama,
morala je i nju baka Janja sustavit. E, sa j došla na red baka Janja.
Ka j ta razvezala, kako j kadgod bilo. Igranke u vom, u nom bircuzu,
na ovom i onom čošku. Pivalo se da se crkva orila. Sprimalo se u
naša stara ruva. Pa su ondak došli ovi moderna sokočala, pa nikake
škatulje iz koji se čuje i s one strane Dunava. Na zabave si mista tribo
tražit. Svatova svake nedilje. Danas sve ko moderno. Na stranskom.
Ka j pitala ova s televizije šta ima danas, baka Janja odgovori da
danaske svi gledu u te mobilne, u televizor i slušu neke drekavce.
Glasno će baka Janja. Naposlitku se televizija zafalji svakoj, podilji
nikake papire i otpraši brzom Ilimuzinom. Ostale bake, zabrinite jesu
I dobro divanile i šta će pušcat od tog na televizije.

U NEKOLIKO SLIKA

Proslava obljetnica
u župi sv. Roka

**PETAK
15.10.2021.**

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:17 Korak do neba
11:09 Riječ i život
12:00 Dnevnik 1
12:25 Kava s mirisom
žene, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:05 Normalan život
15:00 Namoroka
- Izgubljeni svijet,
dokumentarni film
15:55 Mrtvozornica
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:10 Pogled s neba,
britansko-kanadski film
22:00 5.com s Danielom:
Ana Rucner i Ornela Vištica,
zabavni talk show
23:00 Dnevnik 3
23:35 Trinaesti ratnik,
američko-kanadski film
01:15 Namoroka
- Izgubljeni svijet,
dokumentarni film
02:05 Dr. Oz
02:50 Dnevnik 3
03:05 Vijesti iz kulture
03:13 Tajne seobe
životinjskog svijeta:
Mali šumski šišmiš,
dokumentarna serija
04:03 Lažljivo srce,
telenovela
04:48 Skica za portret /
Fotografija u Hrvatskoj
05:26 Dnevnik 2
06:15 Kava s mirisom
žene, telenovela

05:10 Kultura s nogu
05:40 Regionalni dnevnik
06:23 Juhuhu
10:19 Školski pritvor
10:45 Otok ljubimaca
11:20 Napokon sreća
12:22 Najbolji britanski
amaterski kuhari
13:26 Les Petits Meurtres
d'Agatha Christie: La
maison du peril, film
15:07 Dok vas nije bilo...
15:50 Cesarica - HIT rujna
16:00 Regionalni dnevnik
16:50 Tajne seobe
životinjskog svijeta: ,
dokumentarna serija

17:47 Stipe u gostima
18:24 Bonton:
Komunikacija vozača i
pješača
18:35 Slatka kuharica
18:55 Cesarica - HIT rujna
19:00 Alvin i vjeverice
19:30 Glazba, glazba...
20:05 Špijun u divljini
21:00 Tko ubija u
Brokenwoodu
22:36 Moja genijalna
prijateljica
00:28 Les Petits Meurtres
d'Agatha Christie: La
maison du peril, film

**SUBOTA
16.10.2021.**

07:15 Klasika mundi:
9. međunarodni festival
komorne glazbe Musica
Maxima u muzeju Mimara
08:00 The Lone Gun, film
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
11:10 Kućni ljubimci
12:00 Dnevnik 1
12:25 Veterani mira
13:15 Zdrav život
13:45 Zajedno u duhu
14:20 Prizma
15:41 Istrage prometnih
nesreća
16:13 Potrošački kod
16:43 Manjinski mozaik:
Pogledaj me
17:00 Vijesti u 17
17:23 Kultura s nogu
17:59 Hrvatski klasici: Naše
malo misto - Ko je više da,
dramska serija
19:00 Dnevnik 2
20:03 LOTO 7
20:10 Moje grčko vjenčanje
2, američko-kanadski film
21:40 Loto 7 - izvještaj
21:46 Dnevnik 3
22:21 U ljubavi s Pablom
Escobarom, španjolski film
00:29 Raj, američko-
španjolsko-malezijski film
02:02 Dnevnik 3
02:25 The Lone Gun, film
03:50 Veterani mira
04:35 Prizma
05:20 Manjinski mozaik:
Pogledaj me
05:35 Skica za portret /
Fotografija u Hrvatskoj
05:40 Dnevnik 2
06:29 Lijepom našom:
Poreč

05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
10:20 Vrtlarica
10:55 Tajne lijepih vrtova:
Azija kao nadahnuće,
dokumentarna serija
11:50 Poslovni plan
12:22 Dom na kvadrat
12:52 Redatelj: Billy Wilder,
dokumentarna serija
13:44 Cesarica - HIT rujna
13:50 Auto Market
14:25 Tko ubija u
Brokenwoodu
16:00 Regionalni dnevnik
16:30 Samo lagano
17:00 Špijun u divljini
17:55 Kilimanjaro 2018.,
dokumentarni film
18:52 Alvin i vjeverice
19:15 Glazba, glazba...
20:05 Ja sam Alfred
Hitchcock, film
21:35 Putovanje u
neistraženi svijet:
Sulawesi - ekspedicija u
srce tajanstvenog otoka,
dokumentarna serija
22:35 Od krvi i mesa, serija
23:40 Ubijanje Eve
01:15 Noćni glazbeni
program

**NEDJELJA
17.10.2021.**

07:55 Vjetrovi Jamajke,
američko-britanski film
09:40 Biblija
09:50 Portret Crkve i
mjesta: Kotoriba
10:00 Kotoriba: Misa,
prijenos
11:07 Pozitivno
12:00 Dnevnik 1
12:30 Plodovi zemlje
13:25 Pula: More
14:00 Nedjeljom u 2
15:00 For Better or Worse,
kanadski film
16:30 Mir i dobro
17:00 Vijesti u 17
17:40 Volim Hrvatsku
19:00 Dnevnik 2
20:03 Loto 6
20:10 Minus i plus
20:35 Loto 6 - izvještaj
20:40 Kako je obranjena
Hrvatska
21:34 Drevne metropole
Maya: Chichen Itza,
dokumentarna serija

22:34 Dnevnik 3
23:08 Vjetrovi Jamajke,
američko-britanski film
00:48 Nedjeljom u 2
01:43 Dnevnik 3
02:06 Mir i dobro
02:31 Reprizni program
02:56 Suede - Nezasićeni
rokeri, glazbeno-
dokumentarni film
04:46 Skica za portret /
Fotografija u Hrvatskoj
04:51 Dnevnik 2
05:40 Pula: More

06:05 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
10:05 Frankie Drake istražuje
10:55 Umorstva u Midsomeru
12:30 Lidijina kuhinja
13:00 Najbolji britanski
amaterski kuhari
14:05 U potrazi za Markom
Polom, dokumentarna serija
15:00 Sjedni, odličan
15:30 Klub 7
16:30 Magazin LP
16:55 PH u košarci: Furnir -
Šibenka, prijenos
18:40 Karate Top Ten,
snimka
19:30 Glazba, glazba...
20:05 Runaway Train,
američki film
22:00 Jadnici, serija
22:55 Graham Norton i
gosti
23:40 Suede - Nezasićeni
rokeri, glazbeno-
dokumentarni film
01:35 Uvijek je sunčano u
Philadelphiji
02:05 Umorstva u Midsomeru

**PONEDJELJAK
18.10.2021.**

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:14 Korak do neba
11:09 Treća dob
12:00 Dnevnik 1
12:25 Kava s mirisom
žene, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:05 Globalna Hrvatska
HTV
14:45 Bajkovita Hrvatska:
15:00 Otkrivamo svijet: Bali,
dokumentarna serija
15:55 Sommerdahlova
ubojstva
17:00 Vijesti u 17

17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:10 NDH: Vanjska
politika, serija
21:05 Duga mračna noć,
dramska serija
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Otkrivamo svijet: Bali,
dokumentarna serija
00:15 Sommerdahlova
ubojstva
01:05 Dr. Oz
01:50 Dnevnik 3
02:13 Zemlja dalekog
sjevera: Polarni dan,
dokumentarni film
03:03 Lažljivo srce,
telenovela
03:48 Skica za portret /
Fotografija u Hrvatskoj
03:56 Globalna Hrvatska
HTV
04:36 Dnevnik 2
05:25 Kava s mirisom
žene, telenovela
05:00 Peti dan

06:00 Riječ i život
06:34 Juhuhu
10:34 Školski pritvor
11:05 Sjedni, odličan
11:35 Napokon sreća
12:30 Drevne metropole
Maja: Chichen Itza
13:30 Nerazdvojni, film
15:00 Dok vas nije bilo...
15:52 Cesarica - HIT rujna
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Zemlja dalekog
sjevera: Polarni dan,
dokumentarni film
17:35 Auto Market
18:05 Cesarica - HIT rujna
18:08 Dokumentarna
emisija/film - kratka forma
18:20 TV Bingo
18:55 Tea Mamut:
19:05 Alvin i vjeverice
19:30 Glazba, glazba...
20:05 Stadion
21:00 The Personal History
of David Copperfield,
britansko-američki film
23:05 Ray Donovan
00:00 Zakon i red: Odjel
za žrtve
00:50 Nerazdvojni, film

**UTORAK
19.10.2021.**

* Sva prava eventualane izmjene programa zadržavaju TV postaje.

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:14 Korak do neba
11:09 Glas domovine
12:00 Dnevnik 1
12:25 Kava s mirisom žene, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:05 Znanstveni krugovi
14:30 Zdrav život
15:00 Otkrivamo svijet: Kambodža, dokumentarna serija
15:55 Sommerdahlova ubojstva
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:10 U svom filmu: Zrinko Ogresta
21:05 Prirodne sile: Snaga topline, dokumentarna serija
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Hrvatska za 5
00:15 Otkrivamo svijet: Kambodža, dokumentarna serija
01:05 Sommerdahlova ubojstva
01:50 Dr. Oz
02:35 Dnevnik 3
02:58 Zemlja dalekog sjevera: Polarna noć, dokumentarni film
03:48 Lažljivo srce
04:33 Dnevnik 2
05:22 Kava s mirisom žene

04:55 Izvan formata
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu

10:34 Školski pritvor
11:05 kreativac
11:35 Napokon sreća
12:30 Ovo je filozofija: Aurelije Augustin
13:25 American Fable, film
15:05 Mjesto pod suncem - Ostati ili otići
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Zemlja dalekog sjevera: Polarna noć, dokumentarni film
17:42 Stipe u gostima
18:18 Lovac na bilje
18:47 Rijeke Hrvatske, dokumentarna serija
19:18 Alvin i vjeverice
19:30 Glazba, glazba...
20:05 Michael Palin: Moja putovanja: Himalaja 2004
21:00 Every Day, film
22:45 Ray Donovan
23:40 Zakon i red: Odjel za žrtve
00:30 American Fable, film

SRIJEDA 20.10.2021.

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:14 Korak do neba
11:09 Eko zona
12:00 Dnevnik 1
12:25 Kava s mirisom žene
13:15 Dr. Oz
14:05 Potrošački kod
14:30 Pogled preko granice - Hrvati u BiH
15:00 Otkrivamo svijet: Kostarika, serija
15:55 Sommerdahlova ubojstva

17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:03 LOTO 7
20:10 Romano Bolković - 1 na 1, talk show
21:00 Loto 7 - izvještaj
21:05 Mijenjamo svijet: Angela Merkel i svijet u krizi
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:21 Istrage prometnih nesreća
23:51 Otkrivamo svijet: Kostarika, serija
00:41 Sommerdahlova ubojstva
01:31 Dr. Oz
02:16 Dnevnik 3
02:39 Livada - Raj
nedaleko od nas
03:24 Lažljivo srce
04:09 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
04:12 Eko zona
04:37 Dnevnik 2
05:26 Kava s mirisom žene

05:20 Što je klasik?
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
10:34 Školski pritvor
11:05 Luka i prijatelji
11:35 Napokon sreća
12:30 Prirodne sile: Snaga topline, dokumentarna serija
13:25 Paris, Wine and Romance, bugarski film
15:00 Mjesto pod suncem - Ostati ili otići
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Livada - Raj

nedaleko od nas
17:33 Stipe u gostima
18:11 Lovac na bilje
18:37 Rijeke Hrvatske
19:12 Alvin i vjeverice
19:25 Glazba, glazba...
20:00 Nogomet, Liga prvaka - emisija
20:50 Nogomet, Liga prvaka: Manchester United - Atalanta, prijenos
23:00 Nogomet, Liga prvaka - emisija
23:35 Zakon i red: Odjel za žrtve
00:25 Paris, Wine and Romance, bugarski film

ČETVRTAK 21.10.2021.

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:17 Korak do neba
11:09 Priče s končom iz borše Stanka Ferića: U Ulici Komat
12:00 Dnevnik 1
12:25 Kava s mirisom žene
13:15 Dr. Oz
14:05 Hrvatska moj izbor: Međeši i Šarić
14:30 Prometej
15:00 Otkrivamo svijet: Gvadalupe
15:55 Sommerdahlova ubojstva
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:03 LOTO 6
20:10 Tko želi biti milijunaš?

20:59 Loto 6 - izvještaj
21:03 Puls
21:33 Agenda: Svijet
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Otkrivamo svijet: Gvadalupe
00:20 Sommerdahlova ubojstva
01:10 Dr. Oz
01:55 Dnevnik 3
02:18 Vltava - zlatna rijeka
03:07 Lažljivo srce
03:52 Priče s končom iz borše Stanka Ferića: Zagora glasno zove nas
04:17 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
04:37 Dnevnik 2
05:26 Kava s mirisom žene

05:20 Knjiga ili život
05:50 Regionalni dnevnik
10:34 Školski pritvor
11:05 Pozitivno
11:35 Napokon sreća
12:30 Kako je obranjena Hrvatska
13:30 Čarolija jezera, film
15:10 Mjesto pod suncem - Ostati ili otići
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Vltava - zlatna rijeka
17:42 Stipe u gostima
18:20 Lovac na bilje
18:47 Rijeke Hrvatske
20:05 Klub 7
21:00 Vjerujem u anđele, hrvatski film
22:50 Ray Donovan
23:45 Zakon i red: Odjel za žrtve
00:35 Čarolija jezera, film

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetonik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata. Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT 1 utorkom od 11.10 sati. Radijski program *Glasi Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelom svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 i utorkom u repriznim terminima u 3.05 i 20.15 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 21.05, koju prenosi i Prvi program Hrvatskog radija.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati. Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

Najljepša mjesta na svijetu

Francuske piramide

Ne znam u kojem trenutku odrastanja dobijemo trenutak vezanosti za materijalne stvari, predmete, ustanove, kuće. Zatim nam je, kao posljedica tih vezanosti, žao što smo ih napustili. Kad promijenimo posao, nedostaju nam ta okruženja. Kad se selimo iz rodnog grada, nedostaju nam drvoredi, ulice, poznati kutci, barovi... Kad se preselimo u drugi stan, nedostaje nam stari. S obiteljskim domom razmjeri tih nedostataka i tuga još su veći. Ovo je nešto što me trenutno okupira, jer je moja obiteljska kuća ovih dana prodana. Okolnosti svega nisu važne, važna je ta zbrka u meni. Ne mogu razaznati svoje osjećaje i zauzeti stav. Ne živim tamo već deset godina, ali tu smo za sve praznike i sada toga neće biti. Jučer sam prišla kući i pomislila da uskoro te kuće više neće biti, da će je srušiti i tko zna što će se dogoditi na tom području. U glavi mi se vrti puno razmišljanja i treba mi neko putovanje iz bajke da ne razmišljam malo.

Odoh u Francusku

Ne, ne idem u Pariz, iako je svima prva asocijacija i po pitanju Francuske i po bajkama. Idem na planinu Sv. Mihailova, točnije Mont-Saint-Michel. Ovo arhitektonsko čudo Zapada zapravo je manja planina na kojoj se nalazi istoimeni samostan. Samostan je osnovan u 8. stoljeću naše ere. Otok ima jedinstven položaj, udaljen je samo 600 m od kopna, a do otoka se može ići pješice ili brodom, ovisno o vodostaju. Ta razlika između plime i oseke jedna je od

većih atrakcija ovog mjesta. U prostranom zaljevu rijeke Couesnon, gdje se nalazi Mont-Saint-Michel, mogu se osjetiti najveće razlike u vodostajima tijekom plime i oseke u Europi: razlika u razini vode između oseke i plime ponekad doseže i do 15 metara. Nekoliko dana u godini Mont-Saint-Michel pretvara se u otok potpuno okružen morem.

Naravno, najveća atrakcija ovog otoka je njegov izgled. Ovo je cijeli srednjovjekovni grad i jedno od rijetkih mjesta u Francuskoj gdje se nalaze srednjovjekovne zidine i utvrde, izvorna antička arhitektura i izvrsna povijesna atmosfera. Gradnja na području grada započela je 709. godine, kada je sagrađena crkva, a pet stoljeća kasnije izgrađen je samostan oko kojeg su se počeli naseljavati ljudi.

Od politike do zatvora za svećenike

Tijekom svoje bogate povijesti u srednjem vijeku bila je važno odredište za političke pregovore, a nakon Francuske revolucije bila je i zatvor za svećenike.

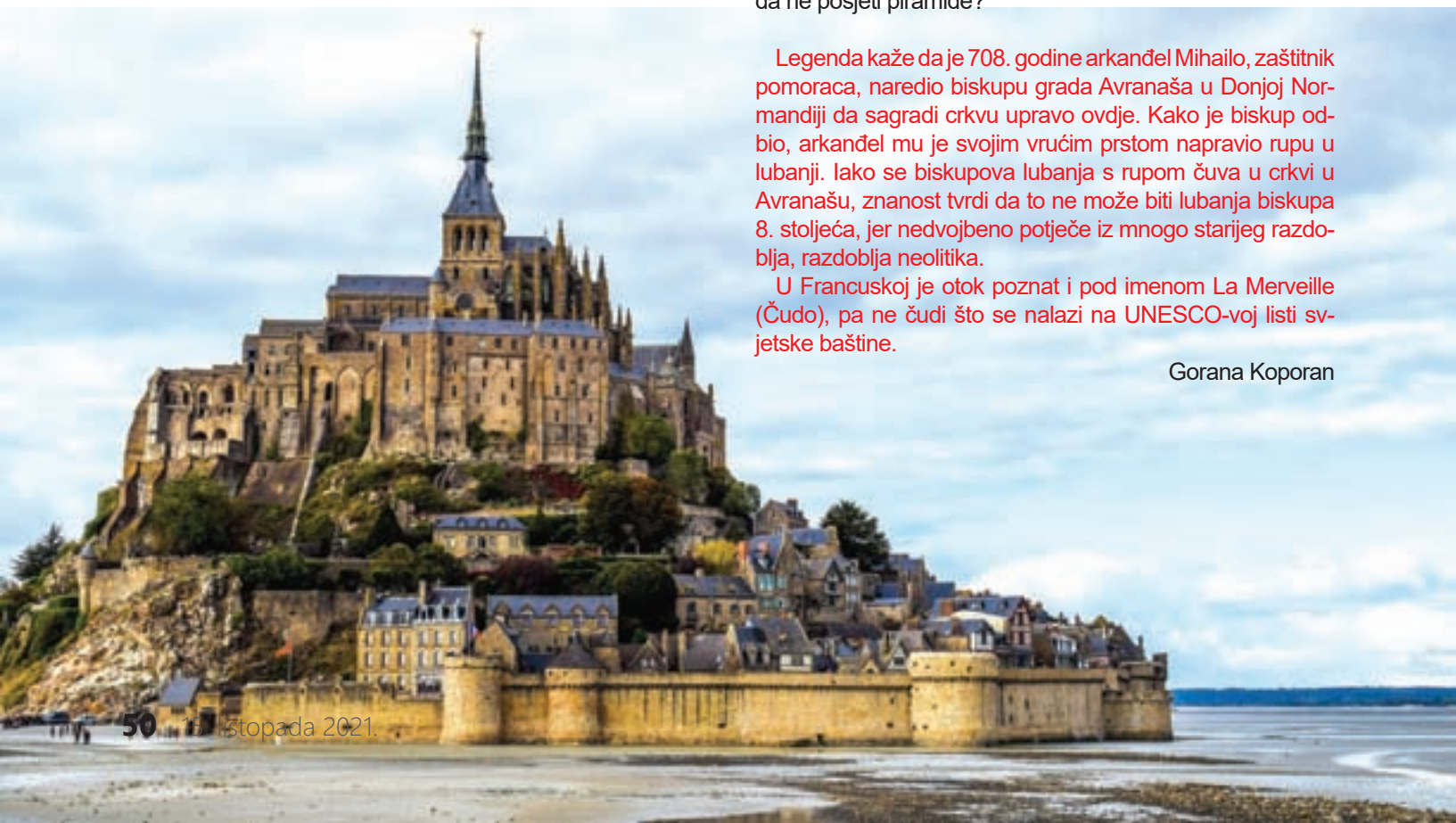
Najpoznatija znamenitost Mont-Saint-Michela je crkva velike opatije koja se uzdiže do najvišeg otoka. Crkva je izgrađena na tri kriptе, od kojih je najstarija vjerojatno od 8. do 10. stoljeća (karolinško doba). Odvojen od kopna nasipom prekrivenim vodom za vrijeme plime, otok Saint-Michel ima tempo života diktiran promjenom plime i oseke. Međutim, otok nije napušteni samostan, naprotiv, ovdje živi oko 50 ljudi.

Grad je obnovljen davne 1874. godine, a francuska vlada izdvaja 20 milijuna eura godišnje za održavanje. Posjećuje ga više od tri milijuna turista godišnje i treće je najposjećenije odredište u Francuskoj, a jedno je od deset najljepših mjesta na svijetu. Ovo mjesto iz bajke svojedobno je opisao poznati francuski književnik **Victor Hugo**: Mont-Saint-Michel je za Francusku ono što su piramide za Egipat. A tko ide u Egipat da ne posjeti piramide?

Legenda kaže da je 708. godine arkandžel Mihailo, zaštitnik pomoraca, naredio biskupu grada Avranaša u Donjoj Normandiji da sagrađi crkvu upravo ovdje. Kako je biskup odbio, arkandžel mu je svojim vrućim prstom napravio rupu u lubanji. Iako se biskupova lubanja s rupom čuva u crkvi u Avranašu, znanost tvrdi da to ne može biti lubanja biskupa 8. stoljeća, jer nedvojbeno potječe iz mnogo starijeg razdoblja, razdoblja neolitika.

U Francuskoj je otok poznat i pod imenom La Merveille (Čudo), pa ne čudi što se nalazi na UNESCO-voj listi svjetske baštine.

Gorana Koporan

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 1300 dinara
☐ 1 godina = 2600 dinara

* INOZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 75 eura
☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____
 Ulica i broj: _____
 Mjesto i zemlja: _____
 Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

- * Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje
- * Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22
 VOJVOĐANSKA BANKA
 AD MS FIL. SUBOTICA
 IBAN: RS35325960160000218862
 NIU Hrvatska riječ,
 Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
 NIU »Hrvatska riječ«,
 Trg cara Jovana Nenada 15/II,
 24000 Subotica
 Uplatu izvršiti na broj žiro računa
 325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
 Hvala na razumijevanju.

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

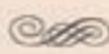
KONTAKT TELEFON
 ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
 DEŽURSTVO 0-24 SATA

Proslava praznika hrvatske zajednice u Republici Srbiji

Dan rođenja bana Josipa Jelačića

u subotu, 16. listopada 2021. u banovom rodnom mjestu Petrovaradinu

 Program

17 – sv. misa u crkvi sv. Jurja (Strossmayerova 20)

18 – prigodan program u spomen-kući bana Josipa Jelačića (Vladimira Nazora 3)